

ส่วนวิจัยและพัฒนา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในหมู่บ้านชนบท
ภาคอีสาน ผลกระทบจากการออกไปขายแรงงาน
ต่างถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์

บุญยัง หมั่นดี

ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

ปี 2535-2536

คำนำ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในหมู่บ้านชนบทภาคอีสาน ผลกระทบจากการออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์ฉบับนี้ ได้รับความอนุเคราะห์ สนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ ปี พ.ศ.-2535 ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

อย่างไรก็ตาม แม้ได้รับทุนสนับสนุนในปีงบประมาณ 2535 แต่การดำเนินการวิจัยในเชิงคุณภาพจำเป็นต้องเก็บข้อมูลให้เห็นวิถีชีวิตของกลุ่มเป้าหมายให้ครบชวบปี ดังนั้นการวิจัยฉบับนี้จึงต้องต่อเนื่องมาจนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2536 และเพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุดเหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนของภาคอีสาน ดังนั้นแม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะเป็นเพียงสองหมู่บ้าน คือบ้านระแงงและบ้านเกาะตะลุง แต่เมื่อผู้วิจัยมีโอกาสเข้าไปในหมู่บ้านชนบทในภาคอีสาน ผู้วิจัยก็ถือโอกาสเก็บข้อมูลในประเด็นที่ศึกษาไปด้วย เพื่อเปรียบเทียบและหาความสอดคล้องในเหตุผลของการไปทำงานต่างถิ่นของราษฎร ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัวที่เกิดขึ้น

การวิจัยครั้งนี้จะสำเร็จมิได้ถ้าไม่ได้รับความกรุณาจากท่านอธิการวิทยาลัยครูสุรินทร์ ผศ.จำรัส บุญยานันต์ ที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด และอีกท่านหนึ่งที่ขอขอบคุณคือ ผศ.ชื่น ศรีสวัสดิ์ ที่ให้คำปรึกษาในเนื้อหาการวิจัย ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณไว้ในโอกาสนี้ด้วย

ผศ.บุญยัง หมั่นดี

หัวหน้าคณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสุรินทร์

เรื่อง การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในหมู่บ้านชนบทภาคอีสาน ผลกระทบจาก
การออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์

ผู้วิจัย นายบุญยัง หมั่นดี

ปี พ.ศ. 2535-2536

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลง ของสถาบัน
ครอบครัวทั้งด้านบวกและด้านลบ ผลจากการที่สมาชิกในครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น
วิธีการวิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือบ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัด
สุรินทร์ และบ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการ
เลือกแบบเจาะจง

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การออกไปขายแรงงานต่างถิ่นของสมาชิกในครอบครัว ส่ง
ผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัว ด้านนามธรรมเกี่ยวกับความเชื่อใน
เรื่องอาชืพ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่มีอายุต่ำกว่า 35 ปี เห็นว่าอาชืพทำนามีความเสี่ยงต่อการ
ขาดทุนสูง แต่อาชืพที่ตนเองออกไปขายแรงงานต่างถิ่นไม่มีความเสี่ยง มีรายได้ทุกเดือน ด้าน
ค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิต ของผู้ที่ออกไปขายแรงงานต่างถิ่น มีค่านิยมด้านวัตถุเพิ่มมากขึ้น
ทั้งนี้เพราะต้องการความสะดวกสบายสำหรับการเปลี่ยนแปลงที่มองเห็นเป็นรูปธรรมในด้าน
อาชืพ คนรุ่นใหม่จะกลับมาทำนาน้อย แต่จะส่งเงินมาให้ทางบ้านลงทุนทำนา และการทำนา
จะใช้เครื่องจักรกลช่วยมากขึ้น เพราะแรงงานคนมีน้อย ด้านการบริโภคอุปโภค ผลกระทบ
จากการไปขายแรงงานต่างถิ่นที่เห็นได้ชัดเจนคือ ในครอบครัวจะมีเครื่องใช้ไฟฟ้ามากขึ้น
นิยมใช้เสื้อผ้าสำเร็จรูป และบางกรณีสามารถสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยใหม่ให้คงทนถาวร
มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ การจะเปลี่ยนค่านิยมในด้านการบริโภคอุปโภค อีกทั้งการขายแรงงาน
ของราษฎรในหมู่บ้านชนบทคงเป็นไปได้ยาก แต่การขายแรงงานต่างถิ่นก่อให้เกิดปัญหาใน

ครอบครัว คือครอบครัวขาดความอบอุ่น ดังนั้นรัฐบาลควรกระจายอุตสาหกรรมออกมาต่าง
จังหวัดให้มากขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อให้ต่างจังหวัดมีการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น ราษฎรในต่าง
จังหวัดจะได้ไม่ต้องไปขายแรงงานต่างถิ่น

Title : Changes in Family Institute of the Northeastern Rural Villages, Effects from Labor Movement : A Case Study of Surin Province.

Researcher : MR. Boonyoung Manlee

Years : 2535 - 2536, B.E.

Abstract :

Research objective to study changes in family institute effecting from movement of some family members who work in other areas. Research methodology : qualitative research, samples are Bann Ra-Ngang, Srikhoraphoom District and Bann Koh-Ta-Lung, Muang District, Surin Province, which purposive Sampling.

Research findings : Labor movement effects on family institute in some dimensions. At abstract aspect, young labors who are no more than 35 years old believe that farming is more risk in losses but working outside farming sector is no risk and gain income every month. And also changed in way of lifes by looking for materialism because it is more comfortable. The important change in career is younger villagers who work outside villages do not like to come home back to work on their farms, but send money to their families. At the same time, farmers use machines in farming. Villagers are changed in behavior consumption such as using electronic facilities, consume finished clothes, and in some cases they can build new buildings:

Recommendations : I, a researcher, think that it is difficult to change villagers values and beliefs. Labor movement causes some family problems. And At the government policy, it should decentralize industries to regional areas to increase more employment and preventig labor movement.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	2
ความสำคัญของปัญหา.....	2
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	3
วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
สถาบันครอบครัว.....	4
2 บริบท.....	6
ประวัติความเป็นมา.....	6
ภูมิรัฐจังหวัดสุรินทร์.....	7
ประวัติหมู่บ้านเกาะตะลุง.....	14
ประวัติหมู่บ้านระแงง.....	15
การเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	16
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	31
4 วิเคราะห์ข้อมูล.....	35
5 สรุปอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ.....	75
ผลการศึกษาวิจัย.....	77
สรุปอภิปรายผล.....	83
ข้อเสนอแนะ.....	86
บรรณานุกรม.....	88

ส่วนวิจัยและพัฒนา สถาบันวัฒนธรรมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ครอบครัวนับเป็นสถาบัน ๑ แห่ง ที่มีความสำคัญต่อสังคม เพราะครอบครัวคือจุดเริ่มต้นชีวิตมนุษย์ที่ปลูกฝังประสบการณ์ ความคิดและค่านิยม ส่งผลให้เกิดเป็นวิถีชีวิต การดำรงตนของมนุษย์ในสังคม จนเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น

สังคมใดมีสถาบันครอบครัวที่เข้มแข็ง มีคุณภาพสามารถดำเนินชีวิตในครอบครัวอย่างราบรื่นมีความสุข สังคมนั้นย่อมมีความสุขตามไปด้วย ในทางตรงข้าม สังคมใดที่มีสถาบันครอบครัวอ่อนแอประสบแต่ปัญหาหาความสุขมิได้ สังคมนั้นก็จะอ่อนแอ มีความวุ่นวายหาความสุขมิได้เช่นกัน ฉะนั้นสามารถกล่าวได้ว่า สถาบันครอบครัวมีความสำคัญต่อสังคม ประเทศชาติ ประเทศจะพัฒนาหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถาบันครอบครัวทุกครอบครัวในประเทศ ว่าจะสามารถพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม จนเกิดความสงบสุขในครอบครัวหรือไม่อย่างไร

จากความสำคัญของสถาบันครอบครัวดังที่กล่าวมา เมื่อพิจารณาสถาบันครอบครัวในหมู่บ้านชนบทของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคอีสาน พบว่าตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มพัฒนาประเทศโดยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นต้นมา ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจในหมู่บ้านชนบท คือเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบธรรมชาติเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากขึ้น ๑ ตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวในหมู่บ้านชนบท คือมีการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ ระบบการผลิตตลอดถึงการบริโภคอุปโภค ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าทำให้สถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง สมาชิกในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ครอบครัวมีความสุขหรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการประกอบอาชีพ ที่ราษฎรต้องออกไปขายแรงงานต่างถิ่นนอกหมู่บ้าน

แต่เมื่อพิจารณาจากนโยบายของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย พบว่า กรณีที่ราษฎรในหมู่บ้านชนบทอพยพเข้าสู่หัวเมืองใหญ่เพื่อขายแรงงานคือปัญหา ดังนั้นจึงพยายามหาวิธีการระงับการอพยพ

ของราษฎร แต่ความพยายามของรัฐบาลมิได้ประสบผลสำเร็จมากนัก ฉะนั้นประเด็นปัญหาที่น่าสนใจคือ ทำไมราษฎรในหมู่บ้านชนบทจึงนิยมออกไปขายแรงงานนอกหมู่บ้าน การออกไปประกอบอาชีพนอกหมู่บ้านนี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัวอย่างไรบ้าง และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนับเป็นการตอบสนองความต้องการที่แท้จริงสำหรับสมาชิกในครอบครัวหรือไม่อย่างไร อีกทั้งส่งผลให้เกิดความสงบสุขภายในครอบครัวหรือไม่ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นปัญหาที่น่าสนใจ จึงได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัว ในหมู่บ้านชนบทภาคอีสาน ผลกระทบจากการออกไปขายแรงงานต่างถิ่น" ฉบับนี้ขึ้นมา

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวทั้งด้านบวกและด้านลบ ผลจากการที่สมาชิกในครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น

ความสำคัญของปัญหา

จากสภาพการที่ประชาชนในชนบท อพยพออกจากหมู่บ้านไปขายแรงงานยังหัวเมืองใหญ่ ก่อให้เกิดปัญหาสังคมในหัวเมืองใหญ่ ปัญหาดังกล่าวรัฐบาลพยายามหาแนวทางแก้ไข โดยพยายามสกัดกั้นประชาชนมิให้อพยพออกจากหมู่บ้านด้วยวิธีการพัฒนาหมู่บ้านชนบท ทั้งนี้โดยคาดหวังว่า เมื่อหมู่บ้านชนบทได้รับการพัฒนา ราษฎรจะไม่อพยพออกจากหมู่บ้านไปขายแรงงานต่างถิ่น แต่สภาพความเป็นจริง แม้รัฐบาลพยายามเน้นการพัฒนาชนบทมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 จนถึงปัจจุบัน แต่การอพยพของราษฎรในหมู่บ้านชนบทก็มิได้ลดลง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าสมมติฐานของหน่วยงานรัฐถึงสาเหตุการอพยพของราษฎรในหมู่บ้านชนบทอาจไม่ถูกต้องนัก

ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลจากการที่สมาชิกในครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นแรงจูงใจเป็นเหตุผลที่แท้จริงของการออกไปขายแรงงานต่างถิ่นของราษฎรในชนบท ฉะนั้นผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาจเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับ

การวางแผนพัฒนาชนบท เพื่อสกัดกั้นการอพยพออกไปชายแรงงานต่างถิ่นของราษฎรได้บ้างพอสมควร

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. พื้นที่เป้าหมายของการศึกษาวิจัย ได้แก่ราษฎรใน 2 หมู่บ้านคือ
 - 1.1 บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานอยู่ในเขตสุขาภิบาล และมีราษฎรออกไปชายแรงงานต่างถิ่นมากในอดีต ผลจากการไปชายแรงงานเกิดการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัวที่ชัดเจน ทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ
 - 1.2 บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานอยู่ไกลตัวเมือง และราษฎรมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมาก คือบางครอบครัวมีฐานะดี จบการศึกษาปริญญาเอก แต่บางครอบครัวมีฐานะยากจน ไม่มีแม่ที่ค้ำจุนจึงจำเป็นต้องออกไปชายแรงงานนอกหมู่บ้าน
2. ระยะเวลาของการศึกษาวิจัยใช้เวลา 1 ปี คือตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2535 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2536
3. ตัวแปรที่ศึกษาวิจัย คือการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัวทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ประกอบด้วย
 - 3.1 การเปลี่ยนแปลงด้านนามธรรม ได้แก่
 - 3.1.1 ความเชื่อในการเรื่องการประกอบอาชีพ
 - 3.1.2 ค่านิยมในการดำเนินชีวิต
 - 3.2 การเปลี่ยนแปลงด้านรูปธรรม ได้แก่
 - 3.2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ
 - 3.2.2 การเปลี่ยนแปลงด้านอุปโภคบริโภค
4. เพื่อให้เข้าใจเงื่อนไขของชุมชนที่ส่งผลให้มีการอพยพของราษฎรออกไปชายแรงงานนอกหมู่บ้าน จึงได้ศึกษาสถานภาพและบริบทของชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้านเป้าหมายด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก ฉะนั้นเพื่อป้องกันปัญหาอันอาจเกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้นามสมมุติชื่อบุคคลในงานวิจัยฉบับนี้
 2. ประชากร คือราษฎรในหมู่บ้านระแงงและหมู่บ้านเกาะตะลุง ที่มีสมาชิกในครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะใช้กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านและประมาณ 10-15 ครอบครัว รวมกลุ่มตัวอย่างมี 20-30 ครอบครัว
 3. เครื่องมือการวิจัยในเชิงคุณภาพที่สำคัญคือ ตัวผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
 4. วิธีการเก็บข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสังเกต ทั้งนี้ โดยผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์และสังเกตครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น อย่างน้อยครอบครัวละ 10 วัน รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลใช้เวลา 200 วัน
 5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต จะหาความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของข้อมูลโดยวิธีการเก็บข้อมูลซ้ำกันหลาย ๆ ครั้งในประเด็นเดียวกัน ถ้าข้อมูลที่เก็บแต่ละครั้งมีความสอดคล้อง ถือได้ว่าข้อมูลนั้นมีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ ข้อมูลที่ได้ทดสอบหาความเที่ยงตรงเชื่อถือได้แล้ว ถูกนำมาจัดระบบตามตัวแปรที่ศึกษา และเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์
- สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ตามประเด็นตัวแปรที่ศึกษา ทั้งนี้โดยใช้ข้อมูลที่เก็บมาได้ อธิบายสนับสนุนความจริงในประเด็นต่าง ๆ ตามตัวแปรที่ศึกษา
6. การรายงานผลการวิจัย ใช้วิธีพรรณนาบรรยาย โดยมีสถิติตัวเลขประกอบบ้างเท่าที่จำเป็น

สถาบันครอบครัว

สังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในสังคมและเพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข แต่ละสังคมจะรวมกลุ่มกันเป็นสถาบัน ดังเช่น สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันทางการเมือง และสถาบันครอบครัว เป็นต้น

สถาบันแต่ละสถาบันดังกล่าวจะมีแนวความคิด ความเชื่อหลักการ และแนวปฏิบัติ
ของแต่ละสถาบัน ซึ่งอาจเหมือนกันหรือแตกต่างกันไป ทั้งนี้แล้วแต่บทบาทหน้าที่ของแต่ละสถาบัน

เมื่อพิจารณาถึงสถาบันครอบครัว จะหมายถึงผู้ร่วมครัวเรือน อันประกอบด้วย พ่อ
แม่ ลูก และอาจมีปู่ย่า ตายายหรือญาติพี่น้องอื่นรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของครอบครัว
ว่าจะ เป็นครอบครัวขยาย หรือครอบครัวเดี่ยว อย่างไรก็ตาม ครอบครัวแต่ละครอบครัวจะมี
แนวความคิดความเชื่อและเป้าหมายการดำเนินชีวิตร่วมกัน มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ตลอดถึง
ความผูกพันซึ่งกันและกัน

แม้ว่าสถาบันครอบครัวจะเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดของสังคม แต่ก็มีความสำคัญยิ่งต่อสังคม
เพราะถ้าสถาบันครอบครัวของสังคมใดมีความเข้มแข็ง มีความสงบสุข สังคมนั้นก็จะมี
ความเข้มแข็งและสงบสุขตามไปด้วย

บทที่ 2

บริบท

ประวัติความเป็นมา

บ้านระแงงและบ้านเกาะตะลุงเป้าหมายการวิจัยเป็นหมู่บ้านในเขตการปกครองของจังหวัดสุรินทร์ อยู่ในภาคอีสานตอนใต้ เมื่อพิจารณาประวัติความเป็นมาของจังหวัดสุรินทร์พบว่า จังหวัดสุรินทร์มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยละว้าหรือลาวมีอำนาจปกครองอาณาจักรพนัน ดินแดนบริเวณจังหวัดสุรินทร์ก็มีชุมชนอาศัยอยู่แล้ว แต่เมื่อ พ.ศ. 1100 พวกละว้าเสื่อมอำนาจ ขอมเข้ามามีอำนาจแทน ชาวละว้าจึงถอยร่นไปทางทิศเหนือ ปล่อยให้พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของจังหวัดสุรินทร์รกร้างว่างเปล่า เมื่อขอมมีอำนาจมากขึ้นและแบ่งการปกครองออกเป็น 3 ภาค โดยตั้งเมืองศูนย์กลางการปกครองขึ้น 3 เมืองคือ เมืองละโว้ (ลพบุรี) เมืองนิมาย (อำเภอนิมาย) และเมืองสกลนคร เมืองสุรินทร์อาจเป็นเส้นทางติดต่อระหว่างเมืองต่าง ๆ ของขอมก็เป็นไปได้จึงได้ปรากฏว่าการสร้างปราสาทหินขนาดเล็ก เรียงรายอยู่ในท้องที่อำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดสุรินทร์ จึงมีชุมชนอยู่อาศัยอีกครั้งหนึ่ง จนในที่สุดเมืองสุรินทร์ได้กลายเป็นเมืองหน้าด่าน ดังปรากฏร่องรอยซากกำแพงเมืองเก่าให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหลายแห่ง

อย่างไรก็ตาม เมื่อขอมเสื่อมอำนาจดินแดนบริเวณที่ตั้งจังหวัดสุรินทร์ก็หายไปจากการบันทึกทางประวัติศาสตร์ประหนึ่งเป็นดินแดนหลงสำรวจ เข้าสู่ยุคปลายสมัยอยุธยาจึงปรากฏในพงศาวดารอีกครั้งหนึ่ง ว่ามีชาวส่วยหรือกวยได้อพยพช้างลำนำโขมมาอยู่ดินแดนแถบนี้หลายกลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มเชียงปุมมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านเมืองทิ กลุ่มเชียงลีตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านกุดหวาย กลุ่มเชียงสงตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านเมืองลิง กลุ่มเชียงขันตั้งถิ่นฐานที่บ้านโคกลำดวน กลุ่มเชียงละตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านอ้อจะแต อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ และกลุ่มเชียงไชยตั้งถิ่นฐานที่บ้านกุดปะไท

ในรัชกาลของสมเด็จพระบรมราชาที่ 2 แห่งกรุงศรีอยุธยา ช้างเผือกแตกโรงออกจากเมืองหลวง เข้าป่าไปทางทิศตะวันออก ทางเมืองหลวงได้ให้สองพี่น้องเป็นหัวหน้านำไพร่พลออกติดตาม ชาวส่วยในแถบเมืองสุรินทร์ได้ช่วยจับช้างเผือกจนสำเร็จและได้ติดตามสองพี่น้อง

นำช้างเผือกส่งถึงกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระบรมราชาที่ 3 จึงได้ทรงพระราชทานตราตั้ง และโปรดเกล้าฯ ให้ปกครองหมู่บ้านเดิมโดยขึ้นตรงต่อเมืองนิมาย เชียงปุมได้เป็นหลวงสุรินทร์ ภัคดี หลวงสุรินทร์ภัคดีกับพวกได้เดินทางกลับภูมิลำเนาเดิม และปกครองหมู่บ้านตามที่ได้มี พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้งแต่นั้นมา

ในปี พ.ศ. 2306 หลวงสุรินทร์ภัคดีได้ขอพระราชทานุญาตย้ายจากบ้านเดิมที่เมืองที ไปตั้งใหม่ที่บ้านประทายสมันต์ เพราะบ้านเดิมเป็นบ้านเล็กไม่เหมาะสมกับการขยายบ้านเมือง แต่บ้านประทายสมันต์เป็นหมู่บ้านที่กว้างใหญ่ มีกำแพงค่ายคูล้อมรอบถึง 2 ชั้น เหมาะสมที่จะ ป้องกันการรุกรานของศัตรู ประกอบกับมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ ซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ได้ทรง อนุญาตให้ย้ายได้ บ้านประทายสมันต์ที่หลวงสุรินทร์ภัคดีขอย้ายมาตั้งเมืองในครั้งนี้ก็คือเมือง สุรินทร์ในปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2314 กองทัพไทยได้ยกไปตีเขมร มีชาวเขมรอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ที่ บ้านประทายสมันต์ ในจำนวนผู้อพยพมีบุตรสาวเจ้าเมืองบรรทายเพชร ชื่อนางสาวดาม มาตไฉ รวมอยู่ด้วย เมื่อเจ้าเมืองประทายสมันต์ทราบเรื่อง จึงได้จัดการให้แต่งงานกับ หลานชาย ชาวเขมรเมื่อทราบว่ามีเจ้านายของตนเป็นหลานสะใภ้ของเจ้าเมืองประทายสมันต์ จึงพากันอพยพมาอยู่ที่เมืองประทายสมันต์เป็นจำนวนมาก ได้แต่งงานกับกลุ่มชาวบ้านเดิมเป็น คนรุ่นใหม่ที่เรียกกันเองในหมู่บ้านชาวไทย-ส่วยและชาวเขมรว่า "ส่วย-เขมร"

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกขึ้นครองราชย์ได้โปรดเกล้าฯ เปลี่ยน นามเมืองจากประทายสมันต์เป็นเมืองสุรินทร์ ตามสร้อยบรรดาศักดิ์ของเจ้าเมือง และทรง โปรดเกล้าฯ ให้เมืองสุรินทร์ขึ้นตรงต่อกรุงเทพฯ ตั้งแต่นั้นมา ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 5 แห่ง กรุงรัตนโกสินทร์ มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบเทศาภิบาล อีกทั้งมีการคมนาคม ที่สะดวกมากขึ้น จึงมีชาวจีนอพยพเข้ามาค้าขายเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

ภูมิรัฐของจังหวัดสุรินทร์

1. ลักษณะภูมิประเทศ ขนาดและรูปร่าง มีเนื้อที่ประมาณ 8,124,056 ตาราง กิโลเมตร เป็นอันดับที่ 25 ของประเทศและอันดับที่ 11 ใน 17 จังหวัดของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่ตั้ง จังหวัดสุรินทร์ตั้งอยู่ในภาคอีสานใต้ ระหว่างละติจูด $14^{\circ} 19' 40''$

เหนือ- $15^{\circ} 29'$ เหนือและ $103^{\circ} 95' 35'' - 104^{\circ} 05' 50''$ ตะวันออก

ทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดมหาสารคามและร้อยเอ็ด

ทิศใต้ ติดต่อกับประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย มีทิวเขาพนมดงรักกันเป็นพรมแดน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดศรีสะเกษ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดบุรีรัมย์

2. อุณหภูมิ เป็นแบบทุ่งหญ้าเมืองร้อน มีฤดูร้อนสลับฤดูแห้งแล้ง ซึ่งเป็นลักษณะอากาศส่วนใหญ่

อุณหภูมิ เฉลี่ยตลอดปี 27.3° นิสัยของอุณหภูมิประจำปีแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย คือ 0.6° เดือนที่มีอุณหภูมิสูงสุดคือ เมษายน $30.0^{\circ} C$ เดือนที่มีอุณหภูมิต่ำสุดคือ เดือน ธันวาคม 25.0°

ปริมาณน้ำฝน ปริมาณฝนรวมประจำปี 50.41 นิ้ว ใกล้เคียงกับปริมาณฝนรวมประจำปีของจังหวัดสุพรรณบุรีและจังหวัดเชียงใหม่

สภาพลมฟ้าอากาศ ฝนส่วนใหญ่จะตกชุกในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม ถึงกลางเดือนตุลาคม โดยมีฝนทั้งช่วงแทรกอยู่ด้วย เฉพาะเดือนกันยายนมีปริมาณฝนสูงสุดในรอบปี 10.88 นิ้ว และเดือนกันยายนยังเป็นเดือนที่มีจำนวนวันฝนตกมากกว่าเดือนอื่น ๆ คือ 20.8 วัน ส่วนเดือนที่มีจำนวนวันที่ฝนตกน้อยที่สุดคือ ธันวาคม (0.6 วัน) และมกราคม (0.7 วัน)

3. สภาพแหล่งน้ำธรรมชาติและระบบการชลประทาน สภาพแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการเกษตรกรรม ประกอบด้วย แม่น้ำ ลำห้วยที่สำคัญคือแม่น้ำมูล ลำห้วยเสนง ลำล้นพลา ลำชี ห้วยระหาร ห้วยระวี ห้วยแก้ว และห้วยทับทัน แหล่งน้ำดังกล่าวไหลผ่านอำเภอเมืองสุรินทร์ ท่าตูมและชุมพลบุรี

แหล่งน้ำชลประทาน ประกอบด้วยโครงการชลประทานขนาดกลาง 15 แห่ง รวมพื้นที่ $118,075$ ไร่ ขนาดเล็ก 180 แห่ง พื้นที่ $228,737$ ไร่ พื้นที่ชลประทานประกอบด้วยชลประทานแบบคัน-คูน้ำ และแบบทดคลองส่งน้ำสายใหญ่และคลองซอยและระบบชลประทานที่ไม่มีระบบคลองส่งน้ำ

4. การปกครอง แบ่งเขตการปกครองส่วนภูมิภาคเป็น 12 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ และ 138 ตำบล มีการปกครองท้องถิ่น 13 แห่ง ประกอบด้วยเทศบาลเมือง 1 แห่งและ สุขาภิบาล 2 แห่ง ชื่ออำเภอต่าง ๆ ได้แก่ อำเภอเมือง ปราสาท สังขะ รัตนบุรี ศีขรภูมิ ชุมพลบุรี ท่าตูม จอมพระ สำโรงทาบ กายเชิง สนม บัวเชดและกิ่งอำเภอลำดวน

5. ประชากร โครงสร้างประชากร มีจำนวนประชากรเป็นอันดับ 7 ของจังหวัด ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและอันดับ 10 ของประเทศ มีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 2.17 ต่อปี มีประชากรวัยแรงงานทั้งสิ้น 178,045 คน สัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบท เป็นร้อยละ 8.92

จำนวนประชากร มีประชากรทั้งสิ้น 1,217,224 อำเภอที่มีประชากรสูงสุดได้แก่ อำเภอเมือง ปราสาท สังขะ ศีขรภูมิ และรัตนบุรี มีขนาดประชากรระหว่าง 40,000 - 100,000 คน ความหนาแน่นประชากรทั้งจังหวัดเฉลี่ย 138 คนต่อตารางกิโลเมตร

การกระจายอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรเกินกว่า 200 คนต่อตารางกิโลเมตร ได้แก่ อำเภอรัตนบุรี ศีขรภูมิ และเมืองสุรินทร์ ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นต่ำกว่าคือ อำเภอชุมพลบุรี สนม บัวเชด และกิ่งอำเภอลำดวน

6. การศึกษา จังหวัดสุรินทร์มีสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 798 แห่งประกอบด้วย

- ระดับประถมศึกษา 755 แห่ง มีโรงเรียนกระจายอยู่ทั่วทุกตำบล
- ระดับมัธยมศึกษา 34 แห่ง กระจายอยู่ทุกอำเภอและบางตำบล
- ระดับอาชีวศึกษา มีสถานศึกษา 8 แห่ง ทั้งหมดอยู่ในอำเภอเมืองสุรินทร์
- ระดับอุดมศึกษา มี 2 แห่ง คือวิทยาลัยครูสุรินทร์ และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเกษตรสุรินทร์ ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาออกโรงเรียนให้การบริการประชาชนในชนบทอีก 160 แห่ง ได้แก่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ โรงเรียนผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ โรงเรียนฝึกฝนอาชีพและโรงเรียนเอกชนศึกษาผู้ใหญ่

7. การสาธารณสุข มีสถานบริการสาธารณสุขระดับโรงพยาบาล 15 แห่ง เป็นโรงพยาบาลทั่วไปขนาด 466 เตียง 1 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน 2 แห่ง และโรงพยาบาล

ชุมชนขนาด 10-30 เตียง 12 แห่ง กระจายอยู่ทุกอำเภอ สถานีอนามัยกระจายอยู่ตามตำบลต่าง ๆ รวม 145 แห่ง คลินิกเอกชน 48 แห่ง และร้านขายยา 88 แห่ง

8. สาธารณูปการ ประกอบด้วยไฟฟ้า มีปริมาณการใช้สูงสุดในอำเภอศีขรภูมิและปราสาท และใช้ในประเภทที่อยู่อาศัยธุรกิจ และกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งราชการและการอุตสาหกรรม ส่วนไฟฟ้าในเขตชนบทมีบริการเพียงร้อยละ 59.40 ประปาในเขตชุมชนเมือง มีบริการน้ำประปาของการประปาส่วนภูมิภาค 4 แห่ง ที่เทศบาลเมืองสุรินทร์ สุขาภิบาลระแงง สุขาภิบาลรัตนบุรี และสุขาภิบาลท่าตูม โดยมีแหล่งน้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำและแม่น้ำมูล ไท่ศันท์ มีบริการในจังหวัดสุรินทร์และปราสาท สังขะ ศีขรภูมิ 9.216 เลขหมาย

9. การคมนาคมขนส่ง จังหวัดสุรินทร์สามารถติดต่อกับจังหวัดอื่น ๆ ได้ทั้งทางรถยนต์และทางรถไฟ

ทางรถยนต์ ติดต่อกับได้ด้วยทางหลวงแผ่นดินสายกานสินธุ์ ร้อยเอ็ด สุรินทร์ และสายบุรีรัมย์ สุรินทร์ ทางหลวงจังหวัดอีกทั้งสิ้น 15 สาย นอกจากนี้ยังมีถนนท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะเป็นถนนลูกรังอัดแน่น ใช้ได้ในบางฤดูกาล ส่วนใหญ่จัดสร้างโดยสำนักเร่งรัดพัฒนาชนบท (ร.พ.ช.) เป็นถนนเชื่อมชุมชน ตำบล หมู่บ้านในจังหวัดสุรินทร์ สภาพถนนส่วนใหญ่ยังไม่ได้มาตรฐาน

ทางรถไฟ ใช้ในกิจกรรมขนส่งสินค้าและเดินทางระหว่างจังหวัด ได้แก่ สายกรุงเทพฯ - อุบลราชธานี และ กรุงเทพฯ - สุรินทร์ ดำเนินการโดยการรถไฟแห่งประเทศไทย ผ่านสุรินทร์ วันละ 14 ขบวน และรถด่วนพิเศษดีเซลรางปรับอากาศ กรุงเทพฯ - สุรินทร์ บริการวันละอีก 4 ขบวน

10. สภาพเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรกรรม ซึ่งได้แก่ การเพาะปลูกผลผลิตที่สำคัญเช่น ข้าว (ข้าวหอมมะลิ) มันสำปะหลัง ปอ การปลูกพืชไร่ และพืชสวน นอกจากนี้มีการเลี้ยงสัตว์ การประมง ป่าไม้ การทอผ้าไหม การค้าและการบริการอื่น ๆ

การอุตสาหกรรมความสำคัญรองลงมาจากเกษตรกรรม อุตสาหกรรมอันดับหนึ่ง ได้แก่ โรงสีข้าว โรงงานมันสำปะหลัง โรงงานซ่อมเครื่องยนต์ โรงน้ำแข็ง โรงงานปอ ฯลฯ

นอกจากนี้จังหวัดสุรินทร์ได้รับการสนับสนุนให้เป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 โดยเน้นถึงความสำคัญอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเช่นผลิตภัณฑ์พลาสติก อุตสาหกรรมทอผ้าไหม ผลิตภัณฑ์จากหวาย ธุรกิจด้านบริการมีโรงแรมขนาดใหญ่ 2 โรงและมีห้างสรรพสินค้า 2 แห่ง

11. ทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดสุรินทร์ มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ป่าไม้ จังหวัดสุรินทร์มีเนื้อที่ป่า 681,532 ไร่ หรือร้อยละ 13.42 ของพื้นที่จังหวัด (จากการสำรวจของกรมแผนที่ดิน พ.ศ. 2530) และป่าไม้ทั้งหมดประกอบด้วย ป่าสงวนแห่งชาติ 27 แห่ง ป่าเตรียมการสงวน 6 ป่า วนอุทยาน 2 แห่ง และนอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ที่อยู่ในโครงการปลูกป่าและโครงการหมู่บ้านป่าไม้ที่อำเภอท่าตูม แร่ธาตุและสินแร่ ยังไม่พบแร่ธาตุที่สำคัญเพียงพอที่จะเป็นวัตถุดิบในด้านการอุตสาหกรรม ที่นำมาใช้บ้างได้แก่ การนำหินมาจากบริเวณเขาสวายมาใช้ในการก่อสร้าง สถาปนและประเภทของดินในจังหวัดสุรินทร์มีศักยภาพปานกลางในการพัฒนาการเกษตร โดยเฉพาะการปลูกข้าวแต่ต้องมีการจัดการที่ดี เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์แก่ดิน ดินที่ดีจะอยู่แถบพื้นที่ลุ่มแม่น้ำตอนเหนือและตอนกลางของจังหวัด ดินที่สมบูรณ์ทำการปลูกพืชไร่ได้มีอยู่ทางใต้ ดินเค็มจะอยู่ในพื้นที่บางส่วนของอำเภอชุมพลบุรีและอำเภอท่าตูม

12. การท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมี วัดบูรพาราม เป็นวัดพัฒนาตัวอย่างและเป็นวัดที่เก่าแก่ ตั้งอยู่ในกลางเมืองสุรินทร์ วัดนี้เป็นประดิษฐาน "หลวงพ่อชีวี" พระพุทธรูปประจำเมืองที่ชาวสุรินทร์นับถือมากพระพุทธรูปองค์นี้ไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างขึ้นเมื่อใด แต่กล่าวกันว่า สร้างมาพร้อมกับการสร้างวัดบูรพาราม - เดิมทีพระพุทธรูปองค์นี้เล็กมาก เมื่อปฏิสังขรณ์ใหม่ชาวบ้านได้พากันไปเอาดินเหนียวจากแม่น้ำชี (อยู่ห่างจากตัวเมืองสุรินทร์ ไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 10 ก.ม.) มาพอกองค์พระให้ใหญ่ขึ้นกว่าเดิม จึงเรียกว่า "หลวงพ่อชีวี" ตั้งแต่นั้นมา

พิพิธภัณฑ์เมืองสุรินทร์ อยู่ที่อำเภอเมือง มีที่ทำการชั่วคราวอยู่ที่ชั้นล่างทางปีกซ้ายของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ เป็นแหล่งสะสมโบราณวัตถุที่ได้มาจากท้องที่ต่าง ๆ ในเขตจังหวัดสุรินทร์

หลักเมืองสุรินทร์ เป็นสถานที่สำคัญคู่บ้านคู่เมือง อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดไปทางทิศตะวันตกราว 500 เมตร เดิมเป็นเพียงศาลไม้มีเสาหลักเมือง มีมานานกว่าร้อยปี เมื่อปี พ.ศ.2511 กรมศิลปากรออกแบบสร้างศาลหลักเมืองใหม่ เสาหลักเมืองเป็นไม้ชัยพฤกษ์ เป็นเสาไม้สูง 3 เมตร วัดโดยรอบเสาได้ 1 เมตร ทำพิธียกเสาหลักเมืองและสมโภชเมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ.2517

ปราสาทหินบ้านพลวง ตั้งอยู่ที่บ้านพลวง ตำบลก้งแอน อำเภอปราสาท ห่างจากที่ว่าการอำเภอ 4 กิโลเมตร เป็นศิลปะแบบขอม สร้างราวปี พ.ศ.1550-1650 รัชกาลพระเจ้าสุริยวรมันที่ 6 แห่งอาณาจักรกัมพูชา ฐานของปราสาทก่อด้วยศิลาแลง ยกพื้นเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า องค์ปราสาท ก่อด้วยหินทรายเป็นรูปสี่เหลี่ยมย่อมุม ประดับปราสาทสลักเป็นเทวดาทรงช้างยังริมปราสาทมีสระข้างละ 1 สระ สภาพโดยรอบได้รับการตกแต่งอย่างสวยงาม

ปราสาทศิขรภูมิ ตั้งอยู่ที่บ้านปราสาท ตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ ห่างจากที่ว่าการอำเภอไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 800 เมตร สร้างแบบขอม เมื่อประมาณ พ.ศ.1650 ลักษณะเป็นปราสาทก่อด้วยอิฐ 5 องค์ ตั้งอยู่บนเนินฐานเดียวกัน พื้นฐานก่อด้วยศิลาแลง ปราสาทศิขรภูมิ เป็นปราสาทที่มีลักษณะสมบูรณ์

ปราสาทภูมิโปน ตั้งอยู่ที่บ้านภูมิโปน ตำบลคม อำเภอสังขะ เป็นปราสาทขอมสมัยไพรกเมว ระหว่าง 1185-1250 ในรัชกาลพระเจ้าวรมันที่ 1 แห่งอาณาจักรเจนละ ลักษณะเป็นปราสาทรูปสี่เหลี่ยม ก่อด้วยอิฐ ฐานก่อด้วยศิลาแลงย่อมุมไม้สิบสอง กว้าง 5.70 เมตร มีประตู เสาและทับหลัง ห่างจากฐานปราสาทมากทางตะวันตกมีรากฐานวิหาร 1 หลัง และห่างออกไปทางตะวันออกอีก 32 เมตร มีวิหารอีกหลังหนึ่ง ปราสาทภูมิโปนเป็นปราสาทที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัดสุรินทร์ และเก่ากว่าหลาย ๆ แห่งของภาคอีสาน

ปราสาทตาเมือนโต้ง ตั้งอยู่ที่คีใต้และห่างจากบ้านตาเมียง ตำบลลี้โค อำเภอคาบเชิงประมาณ 12 กิโลเมตร ติดเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชาประชาธิปไตย เป็นปราสาทที่มีปราสาทและก่อฐานด้วยหินทรายเป็นรูปสี่เหลี่ยม ลักษณะเดียวกับปราสาทบ้านพลวง

งานแสดงของช่าง จังหวัดสุรินทร์ได้กำหนดงานนี้ราววันเสาร์-อาทิตย์ กลางเดือนพฤศจิกายนของทุกปี ถือเป็นงานประจำปีระดับชาติ แต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมา

ร่วมในงานนี้ เป็นงานแสดงที่ยิ่งใหญ่ที่นำชื่อเสียงมาสู่ประเทศไทยและจังหวัดสุรินทร์ การแสดงของช่างประกอบด้วย การแสดงคล้องช้าง การชกกระเเย่ระหว่างช่างกับคน ฯลฯ รวมทั้งการแสดงศิลปะพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ เช่น เรือมออันเร แข็งบ้องไฟ เป็นต้น

งานช่างแพร์ เป็นงานประจำปีซึ่งจัดควบคู่กันกับงานแสดงของช่างประมาณกลาง เดือนพฤศจิกายนเช่นกัน มีการออกร้าน การแสดง นิทรรศการของส่วนราชการ องค์การสาธารณกุศล การแสดงศิลปหัตถกรรมของนักเรียน นักศึกษา จากโรงเรียนและวิทยาลัยต่าง ๆ ตลอดจนการแสดงศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวสุรินทร์

งานประเพณีบุญบั้งไฟศรีนครเตาทำเรือ อำเภอรัตนบุรีกำหนดจัดขึ้นในเดือน พฤษภาคม โดยเริ่มในปี 2523 เป็นปีแรกมีการประกวดบั้งไฟ ประกวดเทพี ประกวดออกร้านของตำบลต่าง ๆ ประกวดหมอลำ ประกวดผลผลิตทางการเกษตร การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านของอำเภอรัตนบุรีและอื่น ๆ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีที่หมู่บ้านช่างจังหวัดสุรินทร์ บ้านตากกลาง ต.กระโพ อ.ท่าตูม จ.สุรินทร์ มีถนน ร.พ.ช. แยกจากถนนสุรินทร์-ร้อยเอ็ด ประมาณกิโลเมตรที่ 35 ประชาชนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม ปลูกปอ และทอผ้าไหม รวมทั้งมีการเลี้ยงช้าง การเลี้ยงช้างของบ้านตากกลาง เลี้ยงไว้เป็นเพื่อน คนกับช้างมีความรักใคร่รู้จักใจ บ้านตากกลางจึงเป็นสถานที่ฝึกช้างสำหรับแสดงในงานแสดงของช่างของจังหวัดเป็นประจำทุกปี

วนอุทยานพนมสวาย ภูเขาสามยอด ห่างจากตัวเมือง 22 ก.ม. บนเส้นทางสายสุรินทร์-ปราสาท ในท้องที่ตำบลนาบัว อ.เมือง จ.สุรินทร์ เป็นภูเขาเตี้ย ๆ มีสามระดับยอดที่ 1 มีชื่อว่า ยอดเขาหญิง (พนมสร้อย) ทางวัดได้จัดสร้างพระพุทธรูปองค์ขนาดกลางประดิษฐานบนยอดเขา ยอดที่ 2 มีชื่อว่า ยอดเขาชาย (พนมเปราะ) เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปสุรินทร์มิ่งคล ยอดที่ 3 ชื่อว่า เขาดอก (พนมกรอล) พุทธสมาคม จังหวัดสุรินทร์ ได้จัดสร้างศาลาอัฐมูข เป็นอนุสรณ์ฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี และอัญเชิญพระพุทธรูปมาจำลองจากยอดเขาชายมาประดิษฐานไว้ในศาลา

พนมสวายเป็นสถานที่ที่บรรพบุรุษชาวสุรินทร์ที่ใช้เป็นที่แสวงบุญ โดยการเดินทางขึ้นพนมสวายในวันขึ้น 1 ค่ำเดือน 5 ซึ่งเป็นวันหยุดงานตามประเพณีสงกรานต์ของชาวสุรินทร์มาแต่โบราณ

ห้วยเสนง เป็นอ่างเก็บน้ำของโครงการชลประทาน อยู่ห่างจากตัวเมืองสุรินทร์ไปทางถนนสุรินทร์-ปราสาท 5 กม. แยกซ้ายมือไปทางถนนริมคลองชลประทาน ประมาณกิโลเมตรกว่า ๆ ห้วยเสนงเป็นอ่างเก็บน้ำที่มีสันเขื่อนสูง สันเขื่อนเป็นถนนลาดยาง มีชาวเมืองไปเที่ยวชมมากที่สุดทุก ๆ ยามเย็น ภายในที่ทำการชลประทานมีพระตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระศรีนครินทร์พระบรมราชชนนี

ค่านันทนธรรม

วัฒนธรรมด้านการแสดงมีรำเรือหรือลุดอันเร (รำหรือเต้นสาก) นอกจากผู้รำประกอบด้วยหญิง-ชาย เป็นคู่แล้วมีเครื่องประกอบการรำคือเต้นสากตำข้าว 1 คู่ ไม้รอง 1 คู่ (สำหรับกระทบเป็นจังหวะ) เครื่องดนตรีใช้ในการรำประกอบด้วย กลอง โทน ปี่ นิยมเล่นกันในเดือนห้าหรือระหว่างวันหยุดสงกรานต์ ซึ่งถือเป็นวันหยุดตามประเพณี นอกจากนี้ยังมีการรำกรับ เจริญ ลีเก้เขมร หมอลำ ฯลฯ ทั้งนี้เพราะประชากรในจังหวัดสุรินทร์มีทั้งกลุ่มที่พูดภาษาลาว ส่วยและเขมรอยู่ปะปนกัน

ประวัติหมู่บ้านเกาะตลุง

เมื่อประมาณร้อยกว่าปีมาแล้ว บริเวณที่เป็นบ้านเกาะตลุงทุกวันนี้ มีสภาพเป็นป่าดงดิบ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยหมูไม้และสัตว์ป่า อีกทั้งมีหนองน้ำตามธรรมชาติ หนองน้ำดังกล่าวเต็มไปด้วยต้นกกขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น คำว่า "กก" ภาษาพื้นเมืองเขมรจะออกเสียงว่า "เกาะ" ในบริเวณหนองน้ำที่เต็มไปด้วยต้นกกนี้ จะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ปีกเป็นจำนวนมาก สัตว์ปีกดังกล่าวชาวเขมรเรียกว่า "ตลบ"

ในปี พ.ศ. 2402 นายพรหม เป็นต้นตระกูลสุจินพรหม ซึ่งอาศัยอยู่ในเมืองสุรินทร์ ได้บริจาคที่ดินของตนเองในเมืองสุรินทร์ให้กับทางราชการ เพื่อสร้างเป็นเรื่องจำจังหวัดสุรินทร์ในสมัยนั้น เมื่อมอบที่ดินให้กับทางราชการเรียบร้อยแล้วได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์

เป็น "หลวงศิริสมบัติ" ก็ได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณป่าใกล้หนองน้ำอันเป็นที่ตั้งของบ้านเกาะตลุงในปัจจุบัน เหตุที่หลวงศิริสมบัติตัดสินใจนำญาติพี่น้องตั้งรกรากอยู่ในบริเวณดังกล่าวนี้ก็เนื่องจากว่าที่แห่งนี้มี ความอุดมสมบูรณ์ มีหนองน้ำไว้สำหรับใช้และยังไม่มีเจ้าของครอบครอง หมู่บ้านที่ตั้งใหม่ในยุคแรก ๆ ผู้คนที่มาอยู่อาศัยซึ่งเป็นคนไทยที่พูดภาษาเขมรเรียกว่า "ตระเปียงเกาะตลบ" ต่อมาทางราชการได้เปลี่ยนชื่อหมู่บ้านตระเปียงเกาะตลบให้เป็นทางราชการภาษาไทยว่า "บ้านเกาะตลุง" บ้านตระเปียงเกาะตลบ จึงมีชื่อใหม่ว่าบ้านเกาะตลุงตั้งแต่นั้นมา

ประวัติหมู่บ้านระแงง

ตั้งแต่ปลายสมัยอยุธยา ชาวส่วยที่อพยพมาอยู่ดินแดนแถบเมืองสุรินทร์ และได้ความดีความชอบในการช่วยจับช้างเผือกจนได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ ให้เป็นหัวหน้าหมู่บ้านนั้น มีอยู่กลุ่มหนึ่งคือ เชียงไชย ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านกุดปะไท (บ้านจารนัทร อำเภอกีษกรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบัน) และการที่มีหัวหน้าหมู่บ้านที่ได้รับพระราชทานโปรดเกล้าฯ ทำให้ราษฎรมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จากเหตุผลดังกล่าวจึงมีราษฎรอพยพแผ่ขยายไปตั้งบ้านเรือนหมู่บ้านในบริเวณใกล้เคียงบ้านกุดปะไท เกิดเป็นชุมชนหมู่บ้านขึ้นมากมาย เช่น บ้านเตล บ้านอนันต์ เป็นต้น หมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่เมื่อมีประชากรหนาแน่น ก็จะแยกตัวอพยพไปตั้งหมู่บ้านใหม่ เป็นเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ

บ้านหนองขาว ตำบลหนองขาว อำเภอกีษกรภูมิก็เช่นกัน เมื่อมีประชากรมากขึ้นในปี พ.ศ. 2429 ขุนราบ นายสิน นายตัน นายสีดา นายมั่งและนายเหล่า จึงพากันอพยพจากบ้านหนองขาวมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณบ้านระแงงในปัจจุบัน

การตั้งหมู่บ้านของราษฎรในอดีตชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ดังนั้นการตั้งหมู่บ้านต้องหาที่ ที่สูงเพื่อตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย แต่บริเวณโดยรอบต้องเป็นที่ลุ่มเพื่อเหมาะแก่การทำนาปลูกข้าว บริเวณที่ตั้งหมู่บ้านใหม่แห่งนี้ก็เช่นเดียวกัน คือเป็นทำเลที่เหมาะสมกับการตั้งหมู่บ้าน เพราะเป็นที่ราบสูงที่กว้างใหญ่สามารถขยายหมู่บ้านออกไปได้มากและใกล้เคียงหมู่บ้านก็เป็นที่ราบลุ่มไว้สำหรับทำนา มีห้วยใหญ่และห้วยน้อยไหลผ่านไปยังลำน้ำพอก ประกอบกับยังมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ คนกลุ่มแรกที่ย้ายมาจากบ้านหนองขาวจึงตัดสินใจตั้งรกรากอยู่ใน

บริเวณที่แห่งนี้ ซึ่งบริเวณดังกล่าวมีต้นตั่วอยู่เป็นจำนวนมาก ต้นตั่วในภาษาเขมรเรียกว่า "ระแงง" ดังนั้นชุมชนหมู่บ้านใหม่แห่งนี้จึงมีชื่อว่า บ้านระแงงตั้งแต่นั้นมา

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จังหวัดสุรินทร์ในอดีตเป็นชุมชนที่รวมกันอยู่ไม่ใหญ่โตนัก แบ่งออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 6 กลุ่ม อาชีพหลักคือ การทำนา ล่าสัตว์ เก็บของป่าและเลี้ยงช้าง มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แม้ต่อมาจะเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้น ได้ยกระดับเป็นเมืองขึ้นตรงต่อเมืองนิมาย แต่วิถีชีวิตระบบเศรษฐกิจยังคงเรียบง่ายแบบสังคมเกษตรอยู่เช่นเดิม

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เกิดขึ้นเมื่อมีการสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพฯ - อุบลฯ ผ่านในปี พ.ศ. 2467 และมีชาวจีนเข้ามาตั้งร้านค้าขาย สภาพเศรษฐกิจจึงเริ่มเปลี่ยนไป เป็นแบบทุนนิยมในตัวเมืองที่เป็นชุมชนใหญ่แต่ในชุมชนเล็ก ๆ ในหมู่บ้านชนบทยังคงเป็นระบบเศรษฐกิจแบบธรรมดาสีมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายอยู่เช่นเดิม

หมู่บ้านเป้าหมายของการศึกษาวิจัย คือ บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และบ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ทั้งสองหมู่บ้านก่อตั้งมาแล้วประมาณร้อยกว่าปี คือบ้านเกาะตะลุงก่อตั้งในปี พ.ศ. 2402 และบ้านระแงง ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2429 เหตุผลของการอพยพมาตั้งหมู่บ้านทั้งสองมีความแตกต่างกัน บ้านเกาะตะลุงนั้นเกิดจากหลวงศิริสมบัติ ได้บริจาคที่อยู่อาศัยในเมืองสุรินทร์ให้กับทางราชการ เพื่อสร้างเรือนจำประจำจังหวัด จึงได้ชักชวนญาติมิตร ร่วมกันอพยพมาตั้งหมู่บ้านใหม่ที่เกาะตะลุง สำหรับบ้านระแงงเหตุผลที่อพยพเนื่องจากหมู่บ้านเดิม คือบ้านหนองขาวมีประชาชนหนาแน่น ขุนรามจึงได้ชักชวนชาวบ้านอพยพมาตั้งถิ่นฐานหมู่บ้านใหม่ที่บ้านระแงง

สภาพหมู่บ้านในยุคต้น ๆ ยังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ อาชีพหลักของราษฎรยุคนั้นคือ การทำนา มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมเกษตร ไม่มีการซื้อขายมีแต่การแบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งด้านอาชีพ เช่น การทำนามีการลงแขกช่วยกัน การหาปลาตามแหล่งน้ำก็จะไปด้วยกันและแบ่งกันกินทั้งหมู่บ้าน แม้แต่ที่ดินสำหรับทำมาหากินหรืออยู่อาศัย เมื่อมีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้าน ผู้ที่อยู่ก่อนก็จะแบ่งปันให้ ดังคำให้สัมภาษณ์ของนางน้อย อายุ 80 ปี พ่อของนางน้อยคือนายมั่ง เป็นคนกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาอยู่หมู่บ้านระแงง นางน้อยเล่าว่า "สภาพ

บ้านระแงงยุคนั้นมีแต่ป่า สัตว์ร้ายจำพวกเสือก็มี ดังนั้นนายมังจะพยายามชักชวนคนให้มาอยู่ด้วย โดยแบ่งที่ให้ปลูกบ้านอยู่ใกล้ ๆ กับนายมังจะได้อุ่นใจ" ลักษณะเช่นนี้เมื่อพูดคุยกับผู้สูงอายุในบ้าน เกาะตะลุงก็เป็นเช่นเดียวกัน

ระหว่างปี พ.ศ.2437 ถึง พ.ศ.2450 มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในส่วนภูมิภาค เรียกว่า "ระบบการเทศาภิบาล" มีข้าหลวงเทศาภิบาลบังคับบัญชามณฑล ผู้ว่าราชการบังคับบัญชาเมือง นายอำเภอบังคับบัญชาอำเภอ กำนันบังคับบัญชาตำบล และหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้าน บังคับบัญชา การเปลี่ยนแปลงการปกครองดังกล่าว ทำให้บ้านระแงงและบ้านเกาะตะลุงมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชาหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงนี้ มิได้ทำให้วิถีชีวิตของราษฎรทั้งสองหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงมากนัก เพราะผู้ที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน ก็ยังคงเป็นบุคคลที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ดังนั้นความเป็นอยู่ของชาวบ้านยังอยู่กันแบบช่วยเหลือแบ่งปันกันเช่นเดิม

การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ เริ่มเมื่อมีการสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพฯ ไปอุบลราชธานี ผ่านจังหวัดสุรินทร์ ปี พ.ศ.2467 ทางรถไฟสายนี้ตัดผ่านกลางบ้านระแงงทำให้บ้านระแงง ถูกแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม และต่อมาก็ได้แยกเป็นสองหมู่บ้าน นอกจากนี้ที่ดั่งที่ว่า การอำเภอ ศีขรภูมิซึ่งเดิมตั้งอยู่ที่บ้านอนันต์ ก็ได้ย้ายมาตั้งอยู่ใกล้บ้านระแงงเพื่อความสะดวกในการคมนาคมติดต่อราชการกับทางส่วนกลาง

จากการที่มีรถไฟผ่านบ้านระแงง มีอำเภอมาตั้งอยู่ใกล้บ้านระแงง ทำให้มีผู้คนอพยพเข้ามาอยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มชาวจีน ชาวจีนดังกล่าวจะมาจับจองหรือขอแบ่งที่จากราษฎรที่มาอยู่ก่อนเพื่อสร้างเป็นร้านค้า การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ทำให้วิถีชีวิตของราษฎรบ้านระแงงเปลี่ยนไปจากสังคมการเกษตรที่อยู่กันแบบพึ่งพาอาศัย โดยไม่มีการค้าการขายไปเป็นสังคมเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีการขายโดยเฉพาะข้าวให้กับชาวจีนที่มาอาศัยอยู่ใหม่

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของบ้านระแงง ส่งผลให้ราษฎรในหมู่บ้านต้องการที่จะได้ข้าวเพิ่มมากขึ้น เพื่อขายให้กับชาวจีน ซึ่งชาวจีนก็จะส่งข้าวไปขายยังส่วนกลาง โดยทางรถไฟอีกครั้งหนึ่ง ความต้องการดังกล่าว ทำให้ราษฎรต้องขยายพื้นที่การทำนาปลูกข้าว ดังนั้นจึงมีการถางป่าเพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำนาประกอบกับมีราษฎรอพยพเข้ามาอยู่เพิ่มมากขึ้น ป่าที่เคยมีจึงค่อยหมดไปในที่สุด เมื่อป่าหมดหนองน้ำลำห้วยก็เริ่ม

จะตื่นเชิน เพราะถูกน้ำชะดินมาถม จนในที่สุดห้วยน้อยก็กลายเป็นที่ราบธรรมดาเป็นที่
ทำนาของชาวบ้านไป

ระบบสังคมเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนี้ ในยุคแรกเกิดขึ้นเฉพาะบ้านระแงง ส่วนหมู่บ้าน
ชนบทที่ห่างไกลจากสถานีรถไฟและตัวอำเภอ ยังคงเป็นสังคมการเกษตรที่ช่วยเหลือเกื้อกูล
ซึ่งกันและกัน แลกเปลี่ยนแบ่งปันกันกินอยู่เช่นเดิม ดังนั้นเมื่อราษฎรหมู่บ้านระแงงต้องการ
ข้าวเพื่อขายเพิ่มมากขึ้นชาวบ้านระแงงจึงได้หาสินค้าต่าง ๆ ในตลาดไปขอแลกข้าวกับราษฎร
ในหมู่บ้านชนบทที่ห่างไกล แต่ในที่สุดเมื่อมีการคมนาคมถนนได้ตัดเข้าสู่หมู่บ้านที่ห่างไกล โดย
เฉพาะตั้งแต่ พ.ศ.2500 เป็นต้นมา การแลกเปลี่ยนสินค้าหรือแลกข้าวก็หมดไปกลายเป็น
การซื้อขายด้วยเงินตรา เป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเพิ่มมากขึ้น จนในปัจจุบันทุกหมู่บ้าน
ชนบทไม่ว่าจะห่างไกลเท่าใด เมื่อถนนตัดผ่านก็กลายเป็นสังคมเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแทบทั้งสิ้น

บ้านเกาะตะลุงก็มีลักษณะดังที่กล่าวมา คือมีการเปลี่ยนแปลงสังคมเศรษฐกิจที่ช้ากว่า
บ้านระแงง เริ่มเปลี่ยนแปลงเมื่อมีถนนทางหลวงแผ่นดินสายกรุงเทพฯ อุบลราชธานีตัดผ่าน
จังหวัดสุรินทร์ และบ้านเกาะตะลุง เมื่อปี พ.ศ.2500 และถนนสายนี้ได้ปรับปรุงเป็นถนน
ลาดยางแล้วเสร็จในปี พ.ศ.2518 มีไฟฟ้าเข้าหมู่บ้านเกาะตะลุงในปี พ.ศ.2525 ความ
สะดวกสบายดังกล่าวทำให้วิถีชีวิตของราษฎรเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมเศรษฐกิจแบบทุนนิยม
ประชาชนมีความต้องการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะ "เงิน" เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของ
ราษฎร ลักษณะเช่นนี้เกิดขึ้นทั้งบ้านระแงงและบ้านเกาะตะลุง

เงินเมื่อเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของราษฎร เพราะเงินสามารถสนองความ
ต้องการของพวกเขาได้ในทุกสิ่ง ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็
หมดไป ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งที่ดินให้ปลูกที่อยู่อาศัยหรือทำมาหากิน การลงแขกช่วยกันทำนา
การหาปลาแบ่งปันกันกิน การแลกของใช้แลกข้าว ก็กลับกลายเป็นการซื้อขาย การ
จ้างไปหมด ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการได้ "เงิน" ความต้องการเงินได้เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ในที่สุด
หลังฤดูทำนาก็มีการออกไปรับจ้างทำงานต่างถิ่นเพื่อหาเงิน ในบ้านระแงงเริ่มมีการออกไป
ขายแรงงานตั้งแต่ปีพ.ศ.2485 แต่ก็ไม่มากนัก และมักจะไปเฉพาะนอกฤดูทำนา หรือในบึงที่
ฝนฟ้าไม่อุดมสมบูรณ์ ไม่สามารถทำนาได้เท่านั้น เมื่อถึงพ.ศ.2500 จึงมีราษฎรในหมู่บ้าน
ระแงงอพยพเข้าไปขายแรงงานในกรุงเทพฯ และตั้งรกรากอยู่ในเมืองกรุงเทพฯ เสียก็มาก สำหรับ

บ้านเกาะตะลุง เริ่มมีการออกไปขายแรงงานเมื่อปี พ.ศ. 2500 คือเมื่อมีถนนตัดผ่านหมู่บ้าน การออกไปขายแรงงานต่างถิ่นของสองหมู่บ้านเป้าหมายการวิจัยก็ได้เริ่มขึ้นจนถึงปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของหมู่บ้านเกาะตะลุงในปัจจุบัน

บ้านเกาะตะลุง หมู่ที่ 7 ตำบลลพบุรี อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มี 137 หลังคาเรือน ประชากรทั้งสิ้น 776 คน แยกออกเป็นชาย 337 คน หญิง 739 คน มีนายธีระชัย ชัยชนะไพศาล เป็นผู้ใหญ่บ้าน

1. พื้นที่

พื้นที่ทั้งสิ้น จำนวน 2,759 ไร่

แยกเป็นพื้นที่การเกษตร จำนวน 2,599 ไร่

แยกเป็นพื้นที่อยู่อาศัย จำนวน 126 ไร่

แยกเป็นพื้นที่สาธารณะ จำนวน 34 ไร่

2. อาชีพ

อาชีพทำนา จำนวน 82 หลังคาเรือน

อาชีพรับจ้าง จำนวน 35 หลังคาเรือน

อาชีพรับราชการ จำนวน 45 หลังคาเรือน

3. กรรมสิทธิ์ของที่ดิน

ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินของตนเอง จำนวน 80 ครัวเรือน

ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินของตนเองและเช่าเขาเพิ่มเติม จำนวน 24 ครัวเรือน

ครัวเรือนที่ไม่มีที่ดินทำกิน จำนวน 34 ครัวเรือน

4. สภาพด้านเศรษฐกิจโดยเฉลี่ย

จำนวน 30 ครัวเรือน มีรายได้ 12,000 - 20,000 บาท

จำนวน 25 ครัวเรือน มีรายได้ 20,000 - 35,000 บาท

จำนวน 45 ครัวเรือน มีรายได้ 35,000 - 50,000 บาท

จำนวน 20 ครัวเรือน มีรายได้ 50,000 - 80,000 บาท

จำนวน 18 ครัวเรือน มีรายได้ 80,000 - 200,000 บาท

5. สาธารณูปโภค

ศาลากลางหมู่บ้าน	จำนวน	1	แห่ง
ศาลาเฉลิมพระเกียรติฯ	"	1	"
หอกระจายข่าว	"	1	"
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน	"	1	"
สระน้ำสาธารณะ	"	2	"
หนองน้ำสาธารณะ	"	1	"
บ่อน้ำบาดาล	"	86	"
บ่อน้ำตื้น	"	2	"
โค	"	15	ตัว
กระบือ	"	210	"
ล้อมรดน้ำ	"	138	ที่ (100%)
โอ่งน้ำขนาด 2,000 ลิตร	"	138	ใบ
ถนนในหมู่บ้าน	"	4	สาย
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (แบ่งเป็นกิจกรรม)	"	1	กลุ่ม
ศูนย์สาริตการตลาด	"	1	แห่ง
กิจกรรมยั้งฉาง	"	1	"
ธนาคารข้าว	"	1	กลุ่ม
รถยนต์	"	12	คัน
รถจักรยานยนต์	"	53	"
รถจักรยานสองล้อ	"	89	"
โทรทัศน์	"	84	เครื่อง
วิทยุ	"	127	"

รายละเอียดการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
หมู่ที่ 7 บ้านเกาะตลุง ตำบลบุฤาษี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

1. สถานที่ตั้ง กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านเกาะตลุง หมู่ที่ 7 ตำบลบุฤาษี อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
2. ประวัติ จัดตั้งเมื่อวันที่ 6 เดือนมกราคม พ.ศ.2533
สมาชิกก่อตั้ง จำนวน 120 คน
เงินสัจจะสะสมครั้งแรก 1,200 บาท
เงินค่าสมัคร-ค่าธรรมเนียม 600 บาท
ปัจจุบันมีสมาชิก จำนวน 251 คน
มีเงินสะสมสัจจะ จำนวน 186,450 บาท
สมัครเป็นสมาคมกลุ่มออมทรัพย์ เมื่อวันที่ 24 เดือนมกราคม พ.ศ.2533
3. การบริหารงานกลุ่ม
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านเกาะตลุง ได้จัดตั้งให้มีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม
จำนวน 4 คณะ คือ และประกอบด้วย

คณะกรรมการอำนวยการ

1. นายธีระชัย ชัยชนะไพศาล	ประธาน
2. นายปรีชา เชิญสุข	รองประธาน
3. นางนันทนา บัดวิชัย	เลขานุการ
4. นางสาวสุดารัตน์ สำเร็จดี	เหรัญญิก
5. นายทองเลี่ยม อินทรามะ	กรรมการ

คณะกรรมการเงินกู้

1. นายสวน ศรีมาต	ประธาน
2. นางทอย เหมือนคิด	เลขานุการ
3. นายลอย เหมือนคิด	กรรมการ
4. นางพิกุล กุหลายโชติ	กรรมการ

คณะกรรมการตรวจสอบ

1. นายเหลือ เชื้ออินทร์	ประธาน
2. นางน้อย อยู่แล้ว	เลขานุการ
3. นางทองอรุณ หมายชื่น	กรรมการ

คณะกรรมการส่งเสริม

1. นายศิริ สมในใจ	ประธาน
2. นายเกรียง สมใจชนะ	เลขานุการ
3. นายสุพิศ ไบเงิน	กรรมการ

4. สถิติผลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านเกาะตลุง
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านเกาะตลุงขยายกิจการ คือ

- กิจกรรมศูนย์สาริการตลาด
- กิจกรรมย้งฉาง
- กิจกรรมธนาคารข้าว
- กิจกรรมให้บริการสมาชิกกู้เงิน

กิจกรรมศูนย์สาริการตลาด

ศูนย์สาริการตลาดก่อตั้งเมื่อวันที่ 23 เดือนกุมภาพันธ์ 2533 อาคารศูนย์สาริการ
สร้างโดยงบประมาณโครงการ กสช. ปี 2533 เป็นเงินทั้งสิ้น 38,833 บาทและสร้างต่อ

เติมจากอาคารเก่า งบประมาณจากมูลนิธิไทย-เยอรมัน เป็นเงินทั้งสิ้น 123,000 บาท

ปี 2533 - ใช้เงินทุนจากกลุ่มออมทรัพย์ฯ	จำนวน 55,000 บาท
- ใช้เงินทุนจากหลวงพ่อพระครูพิพิธฯ	จำนวน 10,000 บาท
- ใช้เงินทุนจากสมาคมมิตรชนบท	จำนวน 60,000 บาท

รวมเงินทุนดำเนินการ 125,000 บาท

ปี 2534 - ใช้เงินทุนจากกลุ่มออมทรัพย์ฯ	จำนวน 147,240 บาท
- เงินทุนจากหลวงพ่อพระครูพิพิธฯ	จำนวน 10,000 บาท
- เงินทุนจากสมาคมมิตรชนบท	จำนวน 60,000 บาท
- เงินทุนจากกรมการพัฒนารัฐชน	จำนวน 72,000 บาท

- เงินทุนจากมูลนิธิไทย-เยอรมันฯ	จำนวน	72,000 บาท
- เงินทุนของกลุ่มสตรีบ้านเกาะตลุง	จำนวน	2,894 บาท
- เงินกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	3,800 บาท
รวมเงินทุนดำเนินการ		472,934 บาท

ปี 2535 - ใช้เงินทุนจากกลุ่มออมทรัพย์	จำนวน	183,960 บาท
- เงินทุนสมาคมมิตรชนบท	จำนวน	60,000 บาท
- เงินทุนจากมูลนิธิไทย-เยอรมันฯ	จำนวน	72,000 บาท
- เงินทุนจากกลุ่มสตรีบ้านเกาะตลุง	จำนวน	2,804 บาท
- เงินกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	3,800 บาท
- เงินทุนสำรองปี 33,34	จำนวน	23,073 บาท
รวมเงินทุนดำเนินการ		522,727 บาท

กิจกรรมยุงฉาง

รับซื้อผลผลิตทางการเกษตรจากสมาชิกและประชาชนทั่วไป และดำเนินการนำผลผลิตไทยไปขาย ดังนี้

ปี 2534 รับซื้อข้าวเปลือก	จำนวน	146,915 กก.	เป็นเงิน	550,941 บาท
ขายข้าวเปลือก	จำนวน	146,020 กก.	เป็นเงิน	579,573 บาท
กำไร	เป็นเงิน	28,632 บาท		

ปี 2535 รับซื้อข้าวเปลือก	จำนวน	102,704 กก.	เป็นเงิน	390,316 บาท
ขายข้าวเปลือก	จำนวน	102,700 กก.	เป็นเงิน	404,069 บาท
กำไร (ช่วงเดือน ม.ค.-มี.ค. 35)	เป็นเงิน	13,753 บาท		

กิจกรรมธนาคารข้าว

ธนาคารข้าวก่อตั้งเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2528 ได้รับงบประมาณโครงการ กสช.

ปี 2528 ให้สร้างฉางเก็บข้าว ขนาด 50 เกวียน	เป็นเงินทั้งสิ้น	152,083 บาท	รับบริจาค
ข้าวเปลือกจากราษฎรในหมู่บ้าน และการรวมกลุ่ม ผลจากการดำเนินงานดังนี้			
ปี 2528 จำนวนข้าว 473 ถัง สมาชิก 10 ราย	จำนวนข้าว	195 ถัง	ดอกเบี้ยย 65 ถัง
ปี 2529 จำนวนข้าว 378 ถัง สมาชิก 40 ราย	จำนวนข้าว	378 ถัง	ดอกเบี้ยย 126 ถัง

ปี 2530 จำนวนข้าว 504 ถัง สมาชิก 62 ราย จำนวนข้าว 504 ถัง ดอกเบี้ย 168 ถัง
 ปี 2531 จำนวนข้าว 672 ถัง สมาชิก 50 ราย จำนวนข้าว 672 ถัง ดอกเบี้ย 224 ถัง
 ปี 2532 จำนวนข้าว 1179 ถัง สมาชิก 55 ราย จำนวนข้าว 805 ถัง ดอกเบี้ย 223 ถัง
 ปี 2533 จำนวนข้าว 1000 ถัง สมาชิก 47 ราย จำนวนข้าว 990 ถัง ดอกเบี้ย 247 ถัง

(ปี 2533 ได้ปรับผลให้สมาชิกจำนวนข้าวเปลือก 179 ถัง)

ปี 2534 จำนวนข้าว 934 ถัง สมาชิก 86 ราย จำนวนข้าว 934 ถัง ดอกเบี้ย 241 ถัง
 ปี 2535 ยังไม่ให้สมาชิก อิม. ปัจจุบันมีข้าวเปลือกสำหรับให้สมาชิก จำนวน 1,175 ถัง
 นอกจากดำเนินการให้สมาชิก อิม แล้ว ธนาคารข้าวได้สงเคราะห์ให้ราษฎร
 ที่ยากไร้หรือราษฎรที่ไม่มีข้าวบริโภคนำไปบริโภค ข้าวเปลือกที่สงเคราะห์ราษฎรได้มาจากการ
 รับบริจาคจากราษฎรเนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระ
 พระเจ้าอยู่หัว หรือวันพ่อ และวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
 หรือวันแม่

5 ธันวาคม 2533 รับบริจาคข้าวเปลือก ได้จำนวน 865 กก.

5 ธันวาคม 2534 รับบริจาคข้าวเปลือก ได้จำนวน 1,101 กก.

รวมข้าวที่ได้รับบริจาค จำนวน 1,966 กก.

ให้การสงเคราะห์ราษฎรยากจนไม่มีข้าวบริโภค จำนวน 10 ราย ข้าวเปลือก 440 กก.

ปัจจุบันมีข้าวเปลือกไว้สำหรับให้การสงเคราะห์ราษฎรจำนวน 1,526 กก.

กิจกรรมให้บริการสมาชิกเงิน

ให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกที่ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ กู้เพื่อนำไปประกอบ
 อาชีพ เช่น การประกอบอาชีพทำนา การทำไร่สวนผสม การเลี้ยงสัตว์ การค้าขายและ
 อื่น ๆ ตามความจำเป็นของสมาชิก

ปี 2533 ให้สมาชิก จำนวน 82 ราย เป็นเงิน 77,750 บาท ดอกเบี้ย 5,860 บาท

ปี 2534 ให้สมาชิก จำนวน 155 ราย เป็นเงิน 309,900 บาท ดอกเบี้ย 10,171 บาท

ปี 2534 ให้สมาชิก จำนวน 161 ราย เป็นเงิน 109,600 บาท ดอกเบี้ย 28,648 บาท

อื่น ๆ

- ให้การสงเคราะห์สมาชิกที่ถึงแก่กรรม
- ช่วยเหลือในด้านสาธารณประโยชน์

สรุปผลกำไรกิจกรรมของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและค่าใช้จ่ายของแต่ละปี โดยแยกออกเป็นดังนี้

ปี 2533

- กำไรจากกิจกรรมศูนย์สาธิตการตลาด เป็นเงิน 109,735 บาท
- กำไรดอกเบี้ยยจากเงินกู้ เป็นเงิน 5,860 บาท

รวมกำไรก่อนหักค่าใช้จ่าย เป็นเงิน 115,235 บาท

ค่าใช้จ่ายประจำปี 2533 ดังนี้

- จ่ายค่าตอบแทนผู้ขาย จำนวนเงิน 25,827 บาท
- จ่ายค่าตอบแทนกรรมการบริหาร จำนวนเงิน 6,952 บาท
- จ่ายค่าพาหนะ จำนวนเงิน 4,800 บาท
- จ่ายค่าเวรยาม จำนวนเงิน 3,600 บาท
- จ่ายค่าน้ำ - ค่าไฟ จำนวนเงิน 4,789.50 บาท
- จ่ายค่าบริการและรับรอง จำนวนเงิน 2,800 บาท

รวมจ่ายเป็นเงิน 48,768.50 บาท

คงเหลือยอดกำไรสุทธิ จำนวนเงิน 66,466.50 บาท

ยอดกำไรนำไปดำเนินการดังนี้

- แบ่งให้สมาชิก จำนวนเงิน 26,647 บาท
- แจกเลี้ยงชีพให้สมาชิก จำนวนเงิน 25,544 บาท

รวมแบ่งผลและเลี้ยงชีพ เป็นเงิน 52,191 บาท

คงเหลือเงิน 14,275.50 บาท

- นำกรรมการไปทัศนศึกษาดูงาน เป็นเงิน 2,132 บาท
- ถวายหลวงพ่อบุญพระครูนิพนธ์ เป็นเงิน 500 บาท
- ชำระเงินค่าสินค้า เป็นเงิน 3,904 บาท

คงเหลือยอดเงินสุทธิเพื่อนำไปเป็นทุนสำรอง เป็นเงิน 7,739.50 บาท

ปี 2534

- กำไรจากกิจกรรมศูนย์สาธิตการตลาด เป็นเงิน 71,751.90 บาท
- กำไรจากดอกเบี้ยเงินกู้ เป็นเงิน 72,340 บาท
- กำไรจากกิจกรรมยุงฉาง เป็นเงิน 34,383 บาท

รวมกำไรก่อนหักค่าใช้จ่าย เป็นเงิน 178,474.90 บาท

ค่าใช้จ่ายประจำปี 2534 ดังนี้

- จ่ายค่าตอบแทนผู้ขาย เป็นเงิน 24,340 บาท
- จ่ายค่าตอบแทนกรรมการบริหาร เป็นเงิน 9,650 บาท
- จ่ายค่าพาหนะ เป็นเงิน 9,600 บาท
- จ่ายค่าเวรยาม เป็นเงิน 3,600 บาท
- จ่ายค่าน้ำ-ค่าไฟ เป็นเงิน 3,083 บาท
- จ่ายค่าบริการเช่าสินค้า เป็นเงิน 1,440 บาท
- จ่ายค่าทุนสาธารณะ เป็นเงิน 2,900 บาท
- จ่ายค่าจ้างผู้ช่วยขายสินค้า เป็นเงิน 7,200 บาท
- จ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ เป็นเงิน 10,746 บาท
- จ่ายค่าบริการรับรองทั้งปี เป็นเงิน 3,206 บาท

รวมจ่ายเป็นเงิน 75,765 บาท

คงเหลือยอดกำไรสุทธิ เป็นเงิน 102,709.90 บาท

ยอดกำไรนำไปดำเนินการดังนี้

- บำรุงให้สมาชิก เป็นเงิน 44,021 บาท
- แจกที่ดินให้สมาชิกตามชื่อสินค้า เป็นเงิน 27,107 บาท
- แจกที่ดินตามเงินกู้ เป็นเงิน 5,748 บาท

รวมบำรุงและแจกที่ดิน เป็นเงิน 76,876 บาท

คงเหลือยอดเงินสุทธิเพื่อนำไปเป็นทุนสำรอง เป็นเงิน 25,833 บาท

ตาราง 1 สรุปผลความก้าวหน้าของสมาชิกและเงินสะสม

ปี พ.ศ.	สมาชิกเดิม	สมาชิกเพิ่ม	เงินสะสมเดิม	เงินสะสมเพิ่ม	รวม
2533	173	-	73,890	-	73,890
2534	173	47	73,890	70,780	144,670
2535	220	31	144,670	41,780	186,450
(หมายเหตุสำหรับปี 2535 ช่วงเดือนมกราคม 2535)					

สภาพทั่วไปของหมู่บ้านระแงงในปัจจุบัน

บ้านระแงง หมู่ที่ 14 ตำบลระแงง อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีประชากร 586 คน เป็นชาย 272 คน หญิง 296 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 85 หลังคาเรือน สถานครัวเรือนที่อยู่อาศัยมีสภาพคอกนถาวร มีไฟฟ้า น้ำประปา และส้วมที่ถูกต้องลักษณะทุกครัวเรือน แม้บ้านระแงงจะอยู่ในเขตสุขาภิบาล มีตลาดสุขาภิบาล แต่ในหมู่บ้านระแงงก็ยังมีร้านค้าอยู่ 3 ร้าน มีโรงสี 1 โรง

อาชีพของราษฎรในหมู่บ้าน มีอาชีพทำนา 33 ครอบครัวยัง 23 ครอบครัวยังค้าขาย 27 ครอบครัวยังรับราชการ 32 ครอบครัวยัง บางครอบครัวยังมีอาชีพทั้งรับราชการและทำนา แต่การทำนาจะเป็นลักษณะให้ผู้อื่นเช่าทำ หรือจ้างทำทั้งหมด หรือแม้แต่อาชีพค้าขาย บางครอบครัวยังนอกจากจะขายของในตลาดสุขาภิบาลแล้วยังมีอาชีพทำนาด้วย

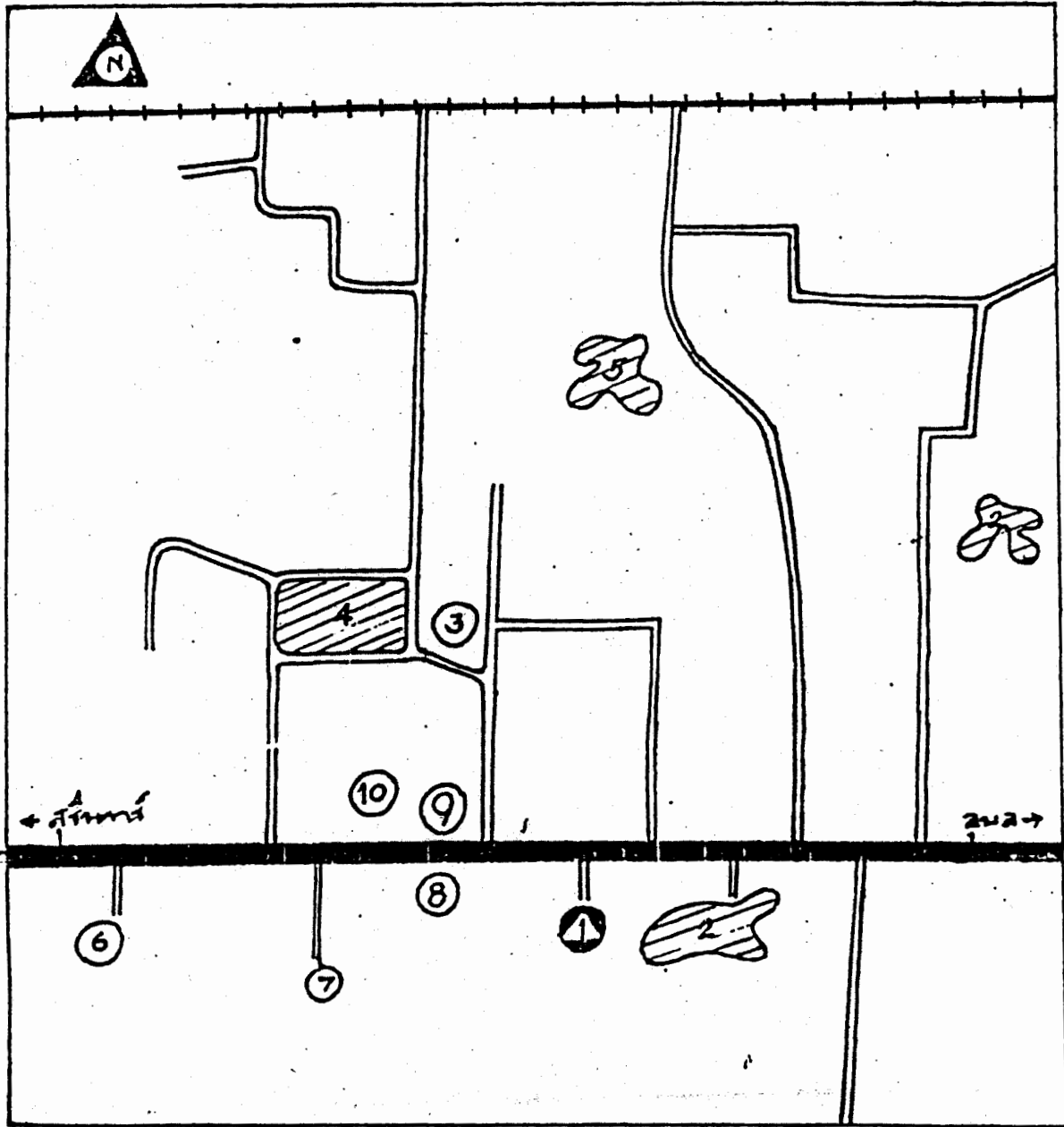
จำนวนสัตว์เลี้ยงในหมู่บ้าน มีวัว 13 ตัว ควาย 50 ตัว เป็ด ไก่ ประมาณ 820 ตัว หมู 200 ตัว ทั้งหมู่บ้านมีรถยนต์ 35 คัน รถมอเตอร์ไซด์ 98 คัน ทวีลิ 103 เครื่อง ทวีชีวดำ 20 เครื่อง ทุกครอบครัวยังมีเครื่องใช้ไฟฟ้าจำพวกพัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า

มีพื้นที่เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย 95 ไร่ สำหรับพื้นที่ทำการเกษตร เนื่องจากอยู่ในเขตสุขาภิบาล พื้นที่ทำการเกษตรที่มีประมาณ 3,000 ไร่ใน ผู้ที่เป็นเจ้าของจะมีทั้งกลุ่มราษฎรในบ้านระแงงและชาวจีนที่อยู่ในตลาดสุขาภิบาล

ด้านเศรษฐกิจรายได้ของราษฎรในหมู่บ้านสำหรับผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ต่ำสุดเดือน 1,000 บาทต่อคน สูงสุด 15,000 บาทต่อเดือน ดังนั้นแต่ละครอบครัวจะมีรายได้ขั้นต่ำปีละ 30,000 บาท

ในหมู่บ้านยังมีกลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้านและกลุ่มผู้สูงอายุไว้ช่วยเหลือกันเมื่อยามเจ็บป่วยและเสียชีวิตในโครงการกลุ่มอาชีพกิจผู้สูงอายุ

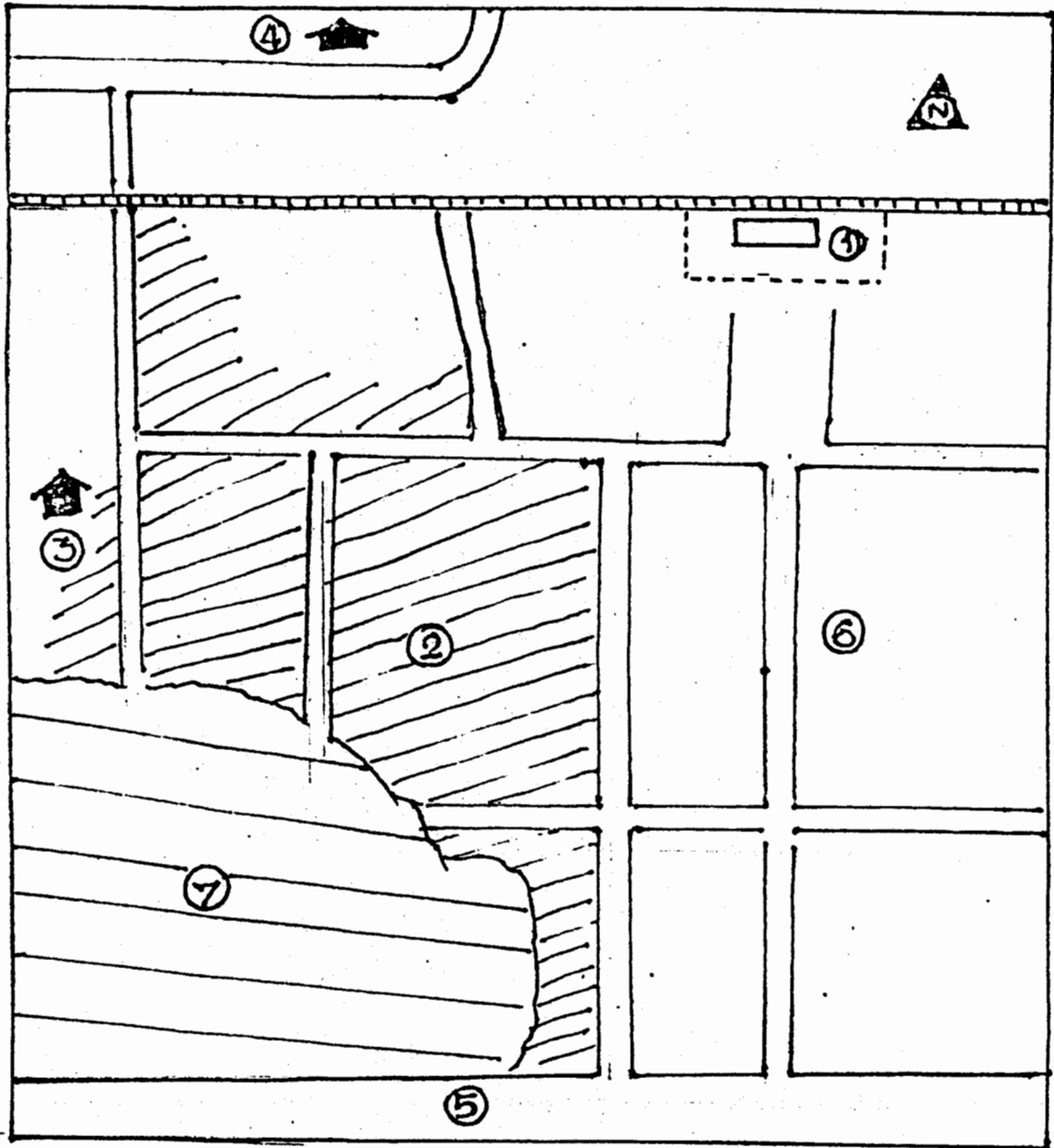
แผนที่บ้านเกาะตลุง

■ หมายเหตุ ■

1. ที่ทำครัวในครัว	6. โต๊ะนั่งเล่น
2.水槽	7. เก้าอี้
3. ทางเดิน	8. ห้องนอน
4. ครัว	9. ตู้เสื้อผ้า
5. เตียง	10. ห้องนอน

แผนที่บ้านระแงง

1. สภานั่งรถไฟ	2. บริเวณข่มขู่บ้าน
3. โรงฆ่าสัตว์	4. วัด
5. ทางหลวงสายสุรินทร์-อมว	
6. ตลาดอำเภอ	7. ที่นาข่มขู่บ้าน

บทที่ 3

วิธิดำเนินการศึกษาวิจัย

วิธิดำเนินการ

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในหมู่บ้านชนบทภาคอีสาน ผลกระทบจากการออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์นี้ เป็นการศึกษาที่ต้องการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ และรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตของมนุษย์ที่ไม่หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นจึงได้ใช้กระบวนการวิจัยที่เรียกว่า "การวิจัยเชิงคุณภาพ" ทั้งนี้โดยกำหนดขั้นตอนและวิธิดำเนินการวิจัยเป็นขั้น ๆ ดังนี้

1. การเลือกหมู่บ้านเป้าหมาย เป็นการเลือกหมู่บ้านเป้าหมายแบบเจาะจง คือ บ้านเกาะตลุง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ และบ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นหมู่บ้านเป้าหมายในการศึกษาวิจัย

เหตุผลที่เลือกหมู่บ้านทั้งสองนั้น เนื่องจากว่าทั้งสองหมู่บ้านก่อตั้งมาแล้วมากกว่าร้อยปี บ้านเกาะตลุงมีราษฎรเป็นคนไทยที่พูดภาษาเขมร ส่วนบ้านระแงงเป็นคนไทยที่พูดภาษาลาวเป็นหลัก บ้านเกาะตลุงอยู่ห่างจากตัวเมือง 13 กิโลเมตร แต่บ้านระแงงอยู่ในตัวเมืองเขตสุขาภิบาล ประวัติของทั้งสองหมู่บ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะสังคมเศรษฐกิจจากแบบเกษตรกรรมที่พึ่งพิงตนเอง มาเป็นสังคมแบบทุนนิยม เนื่องจากการคมนาคมที่เจริญขึ้นเช่นกัน แต่ในเวลาที่แตกต่างกัน คือบ้านระแงงมีทางรถไฟผ่านหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2467 บ้านเกาะตลุงมีถนนตัดผ่านในปี พ.ศ. 2500

จากความแตกต่างของหมู่บ้านเป้าหมายทั้งสองหมู่บ้าน ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัดเจนประการหนึ่งก็คือ บ้านเกาะตลุง ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่มากกว่าบ้านระแงง ซึ่งลักษณะสังคมในต่างจังหวัดปัจจุบัน มีลักษณะสำคัญที่พบเห็นอยู่ก็คือ ประการแรกเป็นสังคมที่ยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันของสมาชิกในสังคม กับสังคมที่แก่งแย่งชิงดีระหว่างกันและกันของสมาชิกในสังคม

จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่าบ้านเกาะตลุง เป็นลักษณะสังคมแบบแรกที่ถือกุศลัก ส่วนบ้านระแงงเป็นสังคมแบบที่สอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เจาะจงเลือกหมู่บ้านทั้งสองเป็นตัวแทน การศึกษาถึงความเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัว ผลกระทบจากการออกไปขายแรงงาน ต่างถิ่น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ตัวผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย นับเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเก็บข้อมูล เพราะการเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของหมู่บ้านเป้าหมาย

ฉะนั้นการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกผู้ช่วยวิจัย 2 คน คนหนึ่งเป็นราษฎร ในบ้านเกาะตลุงและอีกหนึ่งคน เป็นราษฎรในบ้านระแงง ทั้งสองคนเป็นนักศึกษาวิทยาลัยครู สุรินทร์ ที่ผู้วิจัยปฏิบัติราชการอยู่

ผู้ช่วยผู้วิจัยทั้งสอง ได้ผ่านการอบรมวิธีการเก็บข้อมูลในเชิงคุณภาพ ทั้งด้านการ สังเกต การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ และการบันทึกสนาม ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ได้อย่างเป็นระบบ เป็นเวลาหนึ่งเดือน คือในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2535

3. วิธีเก็บข้อมูล ในเบื้องต้นเป็นการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งข้อมูลที่ได้มาเป็น ข้อมูลที่เกี่ยวกับจำนวนประชากร อาชีพ รายได้ จำนวนครัวเรือน ฯลฯ อันเป็นบริบทของ หมู่บ้านจากข้อมูลบริบทที่ได้จากเอกสาร ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยได้วางแผนเก็บข้อมูลเป็นราย ครัวเรือน ทุกครัวเรือนที่ออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ทั้งนี้โดยมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้ เก็บข้อมูลนี้ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และจดบันทึกสนามส่งให้ผู้วิจัยทุกสัปดาห์ การเก็บข้อมูลเช่นนี้ใช้เวลาสองเดือน คือในเดือนกันยายนและเดือนตุลาคม พ.ศ. 2535

การเก็บข้อมูลระยะที่สองดังกล่าว เป็นช่วงเดือนที่มีผู้ออกไปขายแรงงานต่างถิ่น กลับมาช่วยทำนา ดังนั้น จากการเก็บข้อมูลของผู้ช่วยผู้วิจัย เมื่อผู้วิจัยทราบว่าครอบครัว ใดมีผู้ขายแรงงานกลับมาช่วยทำนา ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บข้อมูลในครอบครัวนั้น ๆ ก่อน

สำหรับครอบครัวที่ไม่มีสมาชิกกลับมาช่วยทำนา ผู้วิจัยจะศึกษาในรายละเอียด จากบันทึกสนามที่ผู้ช่วยผู้วิจัยส่งทุกสัปดาห์ ว่ามีประเด็นใดที่น่าสนใจ หรือยังไม่เข้าใจถือ ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บด้วยตนเองเพิ่มเติม โดยจะเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์มิใช่เฉพาะ ครอบครัวเป้าหมายเท่านั้น แต่จะเก็บกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงด้วย

ข้อมูลที่ได้ในระยะที่สอง จะเป็นข้อมูลจากครอบครัวที่มีสมาชิกออกไปขายแรงงาน ต่างถิ่น ทุกครอบครัวในหมู่บ้านคือที่บ้านระแงง 23 ครอบครัว บ้านเกาะตลุง 35 ครอบครัว จาก 23 ครอบครัวในบ้านระแงงและ 35 ครอบครัวที่บ้านเกาะตลุง ผู้วิจัยคัดเลือกเป็น ครอบครัวที่จะเจาะลึกหาข้อมูลหมู่บ้านและ 15-20 ครอบครัวสำหรับเก็บข้อมูลระยะที่ 3

ในระยะที่ 3 เก็บข้อมูลเป็นเวลา 5 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2535 ถึงเดือนมีนาคม 2536 ในระยะที่ 3 นี้ ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ สำหรับผู้ช่วยผู้วิจัยจะเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครอบครัว เป้าหมาย

จากข้อมูลที่เก็บได้ในระยะที่ 3 จะมีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นระยะ ๆ ตลอดเวลา ข้อมูลใดที่ยังไม่มั่นใจว่าจะถูกต้องเที่ยงตรงน่าเชื่อถือ จะถูกเก็บเพิ่มเติมจนมีข้อมูลเพียงพอ น่าเชื่อถือ

การเก็บข้อมูลเพื่อสรุปครั้งสุดท้าย เริ่มตั้งแต่เดือนเมษายน ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2536 ทั้งนี้เพราะในเดือนเมษายน ผู้ที่ออกไปขายแรงงานต่างถิ่นส่วนใหญ่จะกลับมาเนื่อง ในวันหยุดสงกรานต์ ทำให้สามารถเก็บข้อมูลจากผู้ไปขายแรงงานอย่างแท้จริงได้

ในช่วงเก็บข้อมูลสรุปครั้งสุดท้ายนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการเก็บข้อมูลแบบสังเกต ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้วิจัยช่วยสังเกตและบันทึกส่งข้อมูลให้ผู้วิจัยเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น มีกรณีพิเศษเกิดขึ้น เช่นมีงานบุญในหมู่บ้าน หรือเมื่อผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแล้วเกิดปัญหาหาคำตอบไม่ได้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเข้าสู่หมู่บ้านเพื่อร่วมงานและเก็บข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้มาจะถูกวิเคราะห์และจัดเก็บอย่างเป็นระบบ และตรวจสอบถึงความถูกต้องว่าตรงตามตัวแปรที่ศึกษาหรือไม่

การตรวจสอบข้อมูล ได้ใช้วิธีการนำข้อมูลในประเด็นเดียวกัน แต่ได้มาด้วยวิธีที่ ต่างกันมาตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นตรงกันหรือไม่ และนอกจากนี้ยังใช้วิธีการจัดเก็บข้อมูล หลาย ๆ ครั้ง จากหลาย ๆ คนคือจากเพื่อนบ้านใกล้เคียงมาตรวจสอบด้วย ดังนั้นถ้าข้อมูล ใดไม่สอดคล้องกัน ข้อมูลในประเด็นดังกล่าวจะยิ่งถูกตรวจสอบหลาย ๆ ครั้ง จนมีความน่า เชื่อถือจึงจะถือว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง

ข้อมูลที่ผ่านมาการตรวจสอบหาความถูกต้องเรียบร้อยแล้ว จะถูกจัดเก็บเข้าแฟ้ม โดยแบ่งตามประเด็นตัวแปรที่ศึกษา เพื่ออำนวยความสะดวกนำข้อมูลมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล จะมีการวิเคราะห์เบื้องต้นตลอดเวลาที่ได้อ้อมลมาในทุก ๆ สัปดาห์ ถึงเหตุและผลของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เข้าใจสภาพวิถีชีวิต ความเชื่อและ ค่านิยมของครอบครัวที่เป็นเป้าหมายของการวิจัย

5. การเขียนรายงานการวิจัย ในวิธีการพรรณนา โดยมีแผนภูมิรูปภาพประกอบ บางส่วน และมีตัวเลขแสดงค่าร้อยละบ้างเท่าที่จำเป็น

บทที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัว ในหมู่บ้านชนบทภาคอีสาน ผลกระทบจากการออกไปขายแรงงานต่างถิ่นเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ สังเกตและมีส่วนร่วมเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้โดยในครั้งแรกสัมภาษณ์ทุกครัวเรือนที่ออกไปขายแรงงาน และครั้งที่สองเจาะลึกเฉพาะครอบครัวที่น่าสนใจ

จากการเก็บข้อมูลครั้งแรกพบว่า การออกไปขายแรงงานต่างถิ่นของบ้านระแงง เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2485 ส่วนบ้านเกาะตะลุงเริ่มในปี พ.ศ. 2500 สาเหตุหลักอย่างแท้จริงของการที่ราษฎรต้องออกไปขายแรงงานต่างถิ่นก็คือ ความแห้งแล้งจนไม่สามารถทำอันเป็นอาชีพหลักได้ ซึ่งต่อมาเมื่อราษฎรในหมู่บ้านพบเห็นตัวอย่างจากผู้ที่ออกไปขายแรงงานสามารถพัฒนาความเป็นอยู่ของครอบครัวให้ดีขึ้น อาทิ มีเสื้อผ้าที่สวยงาม สามารถสร้างบ้านใหม่และส่งลูกเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้ ในปีต่อ ๆ มา แม้ฝนน้ำจะอุดมสมบูรณ์ แต่หลังฤดูทำนาก็จะมีราษฎรนิยมออกไปขายแรงงานต่างถิ่นเพิ่มมากขึ้น สิ่งทีกล่าวมานั้นนับเป็นเหตุผลของการออกไปขายแรงงานต่างถิ่นในยุคแรก ๆ

ต่อมาในยุคที่ 2 คือ ประมาณปี พ.ศ. 2520-2529 เป็นยุคที่นิยมไปทำงานต่างประเทศ โดยเฉพาะตะวันออกกลาง ซึ่งในยุคแรก ๆ จะเสียค่านายหน้าจัดส่งคนงานไปในราคาที่แพงนัก ดังนั้นผู้ไปขายแรงงานยังตะวันออกกลาง เมื่อกลับมาจะมีเงินเก็บเป็นแสน ๆ บาท จึงนิยมไปกันมากแต่ในช่วงหลัง ๆ คือราว พ.ศ. 2525 ค่านายหน้าจะแพงขึ้น อีกทั้งรายได้ก็ลดลง และยังมีอาการหลอกต้มของผู้จัดหาแรงงานอีกด้วย ความนิยมไปทำงานต่างประเทศจึงลดลง

ในยุคหลังสุดคือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 นับเป็นยุคการไปขายแรงงานต่างถิ่นของคนรุ่นใหม่ ยุคนี้ผู้ที่ไปขายแรงงานต่างถิ่นมีเหตุผลที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ดังเช่นคนบางคนก็ไปเพื่อหาประสบการณ์ บางคนไปเพื่อห็นิกรทำงานที่เป็นงานหนัก บางคนก็ไปเพราะเพื่อนชวนไป และบางคนก็ไปเพื่อสร้างฐานะให้กับครอบครัว

ฉะนั้นเพื่อให้มองเห็นสภาพที่แท้จริง จึงได้นำรายการนี้ของแต่ละครอบครัวที่มีสมาชิกออกไปขายแรงงานต่างถิ่นมาเสนอไว้ในบทนี้ ดังต่อไปนี้

ครอบครัวนางสาว

มีสมาชิกทั้งหมด 4 คน มีนางสาว อายุ 53 ปี เป็นหัวหน้าครอบครัว เรียนจบ
ชั้นป. 4 สามเเลียวชีวิตแล้ว มีบุตรด้วยกัน 3 คน ชื่อนางสาวสำรวย อายุ 30 ปี เรียนจบ
ชั้นป. 4 นายณรงค์ อายุ 27 ปี จบชั้น ป. 4 นางสาวจรรยา อายุ 25 ปี เรียนจบชั้น ม.3
ซึ่งบุตรสาวทั้งสองไปทำงานต่างถิ่น เนื่องจากสามีของนางตายไป 21 ปีแล้ว ครอบครัวจึงมี
ลักษณะที่ขาดผู้นำ แต่พอสิบปีที่แล้ว นางสาวสำรวย ได้ไปทำงานที่โรงงานทอกระสอบปากช่อง
จ.นครราชสีมา ก็สามารถทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น ต่อมานางสาว จรรยา ก็ไปทำด้วย
ก็ทำให้ครอบครัวมีรายได้ดีขึ้น การไปทำงานต่างถิ่นคิดว่าดี เพราะทำให้รายได้เพิ่มขึ้น ใน
การทำนานั้นได้จ้างผู้อื่นมาช่วยเป็นรายวัน ต้องเสียค่าจ้างประมาณ 6,000 กว่าบาท และใน
การจ้างแรงงานในตอนกลางวันหรือพักเที่ยงต้องทำกับข้าวเลี้ยงด้วย จึงทำให้รายจ่ายเพิ่มขึ้นด้วย

ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวตกประมาณเดือนละ 1,000 บาท สำหรับค่าอาหาร
ประมาณ 500 บาท/เดือน ค่าไฟฟ้า 50 บาท ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เล็กน้อย ส่วนใหญ่ใช้ในการ
การซื้อปุ๋ย เมล็ดพืช เพื่อใช้ในการปลูกพืชผักไว้บริโภคเอง จึงผ่อนค่ากับข้าวไปอีกเยอะ
ส่วนรายจ่ายอื่น ๆ ก็มีบ้าง

สำหรับผู้ที่ไปทำงานต่างถิ่นก็คือนางสาวสำรวย ไปทำเมื่อ พ.ศ.2524 และ
นางสาวจรรยา ไปทำเมื่อ พ.ศ.2528 ต่อมา 2 ปี ก็หยุดไป 1 ปี แล้วจึงทำต่อจนถึงทุกวันนี้
ที่ไปก็เพื่อต้องการสร้างฐานะให้ดีขึ้น และการไปทำงานต่างถิ่นก็ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นเป็น
ลำดับ ผู้ที่ชักชวนให้ไปทำงานคือบ้ำสะโก้ ซึ่งบ้ำได้ไปทำงานอยู่ก่อนแล้วแต่คงอีกไม่นานบ้ำ
ก็คงเลิกทำเพราะทำงานอยู่กับเครื่องจักรทำให้หูตึง ตาไม่ค่อยดีนักสำหรับถูกทำนาจะไม่
กลับมาทำแต่จะส่งเงินมาให้สำหรับจ้างคนทำ แต่ถ้ากลับมาทำก็ต้องออกจากงานไม่สามารถ
ทำอีกได้ ถ้าอยากกลับมาทำที่เดิมต้องรอให้ประกาศรับสมัครใหม่ การที่นางสาวจรรยาจบชั้น
ม.3 ทำให้ได้รายได้ดีสามารถเก็บเงินส่งเสียทางบ้านได้ดี

สภาพบ้านเรือนอยู่ในสภาพที่ค่อนข้างดี มี 2 ชั้น ครึ่งตึกครึ่งไม้ สัตว์เลี้ยงก็มี
ควายแต่ทุกวันนี้ลูกชายเอาไปเลี้ยงที่บ้านอื่น และเลี้ยงไก่ และแมว สำหรับเครื่องใช้
ไฟฟ้าก็มีโทรทัศน์ พัดลม เตารีด หม้อหุงข้าว กระจกน้ำร้อน กะทะไฟฟ้า แต่สำหรับตู้เย็น
ไม่นิยมใช้เพราะต้องเสียค่าไฟฟ้ามามาก สำหรับทีวี ชื่อเมื่อ 2 ปีที่แล้ว เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ

บุตรสาวทั้ง 2 เป็นผู้ซื้อมาให้ในระบบเงินผ่อนทั้งสิ้น

สำหรับการทำน่านี่ทำมานานแล้ว ประมาณ 38 ปี เดิมไม่ต้องใช้ปุ๋ยเพราะระยะนั้นไม่นิยมกันแพร่หลาย แต่มาเริ่มใช้ปุ๋ยราว ๆ พ.ศ.2520 ที่ต้องลงทุนซื้อปุ๋ยมาใส่ที่นาอาจเป็นเพราะดินเสื่อมลงและต้องการผลผลิตเพิ่มขึ้นด้วย ปัจจุบันทำน่าน้อยลงเพราะไม่มีบุตรช่วยทำนาก็ทำเท่าที่พอทำได้ ลงทุนประมาณ 1,500 บาทในการซื้อปุ๋ย ได้ผลผลิตประมาณ 280 ถังต่อปี ผลผลิตที่ได้จะเก็บไว้ขายเมื่อจำเป็นต้องใช้เงิน ถ้าขายก็ตกประมาณถึงละ 28 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ไม่พอใจเลย ถ้าเก็บไว้ก็จะพอกินทั้งปี แต่ถ้าไม่พอกินก็จะยืมญาติหรือซื้อกิน อาชีพทำนาถือว่าเป็นอาชีพที่ดีเพราะเป็นอาชีพที่ทำสืบทอดกันมาถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนในหมู่บ้านนี้ แต่ถ้าผลเสียที่ไม่พอใจคือราคาข้าวไม่ค่อยดี แต่ที่ทำอยู่เพราะไม่รู้จะทำอาชีพอะไร แต่ไม่คิดจะไปทำสวนเพราะไม่ถนัดในด้านนี้

ครอบครัวนายสำเภา

มีสมาชิก 5 คน คือ นายสำเภา อายุ 46 ปี จบชั้น ป. 4 เป็นหัวหน้าครอบครัว นางสมัย อายุ 43 ปี จบชั้น ป. 4 เป็นภรรยา มีบุตร 3 คน คือ นางสาวประไพรัตน์ อายุ 21 ปี จบชั้น ม.6 นางสาวรัตนาพร อายุ 19 ปี จบชั้น ม.3 นายสุรียา อายุ 15 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้น ม. 3 โรงเรียนซึ่งอยู่ใกล้บ้าน ค่าใช้จ่ายในการไปเรียน เดือนละ 100 บาท ส่วนค่าอุปกรณ์การเรียนเดือนละ 50 บาท ค่าใช้จ่ายในครอบครัวประมาณ 1,300 บาทต่อเดือน เพราะ 1,000 ต้องจ่ายดอกเบี้ยที่กู้จาก ธ.ก.ส. เพื่อนำมาลงทุนในการทำนา ส่วนค่ากับข้าวเดือนละประมาณ 200 บาท ค่าไฟฟ้าและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ 100 บาท สำหรับค่ากับข้าวไม่จำเป็นเท่าใดนักเพราะจะปลูกพืชผักกินเอง จึงไม่ต้องซื้อมากนัก

ผู้ที่ไปทำงานต่างถิ่นคือนางสาวประไพรัตน์ กับนางสาวรัตนาพร ซึ่งนางสาวประไพรัตน์ ทำที่บริษัทซีเกท (ประเทศไทย) จำกัด ที่จ.ปทุมธานี ทำในตำแหน่งพนักงานทั่วไป เกี่ยวกับการบันทึกคอมพิวเตอร์ เมื่อจบ ม.6 ก็ไปทำงานเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2534 ไม่มีผู้ใดชักชวนแต่ไปสมัครเอง ที่ไปเพราะต้องการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ได้รับเงินเดือน ๆ ละ 5,000 บาท ส่งให้ทางบ้านโดยจะกลับมาบ้าน 3-4 เดือน/ครั้ง ให้ครั้งละ 7,000-9,000 บาท ในหน้าทำนาก็ไม่กลับมาแต่จะส่งเงินมาให้ สำหรับค่าใช้จ่ายในการ

ไปทำงานต่างถิ่นก็คือ ต้องเช่าบ้านอยู่ เดือนละ 500 บาท และจะหุงข้าวกินเองตอนเช้า และเย็น ตอนกลางวันต้องซื้อกิน วันละ 30 บาท ค่าน้ำค่าไฟ 100 บาท/เดือน การไปทำงานต่างถิ่นนี้ดีเป็นงานสบายและรายได้ดีพอสมควร อีกคนคือนางสาวรัตนพร ทำงานที่บริษัทล่อกล่อตสาหกรรมรองเท้า จำกัด หน้าที่พนักงานเย็บ ได้อัตราเงินเดือน 3,200 บาท ไปทำงานเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2535 ที่จังหวัดปทุมธานี จบการศึกษานอกโรงเรียน ม.3 ส่งเงินมาให้ที่บ้าน 3-4 เดือนครั้ง จะส่งทางไปรษณีย์บ้างหรือกลับเอามาให้เองที่บ้าน ครั้งละ 2,000 บาท จะไม่กลับมาช่วยทำนาในฤดูทำนา แต่ถ้ามาก็จะช่วยได้เพียง 3-4 วัน ก็จะกลับไปทำงานคืน ถ้ากลับมานานจะไม่สามารถทำที่เดิมได้อีก ค่าใช้จ่ายก็มีค่าห้อง 500 บาท ค่ากินวันละ 30 บาท ค่าน้ำค่าไฟ 100 บาท (เช่นเดียวกับพี่สาวซึ่งพักที่เดียวกัน) คิดว่าการไปทำงานต่างถิ่นดีเพราะช่วยให้ที่บ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น

สภาพบ้านเรือนเป็นบ้านไม้ทั้งหลังอัดแผ่นกระดานฝาบ้านได้แน่นหนาดี บ้านเป็นบ้านใต้ถุนสูงมีสัตว์เลี้ยงคือ ควาย 2 ตัว วัว 4 ตัว ไก่ 4 ตัว นกเขา 1 ตัว เครื่องใช้ไฟฟ้ามี หม้อหุงข้าวไฟฟ้า โทรทัศน์ พัดลม เตารีด ซึ่งซื้อเงินสดทั้งสิ้นใน พ.ศ.2525 ที่ต้องซื้อเพราะต้องการความสะดวกสบาย ได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ มากขึ้น บ้านสร้างเมื่อ พ.ศ. 2499 และไม่มีตกแต่งเพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลง และอยู่ในสภาพสมบูรณ์

อาชีพทำนาเป็นอาชีพที่ทำมานานแล้ว เดิมไม่ต้องลงทุนใด ๆ ต่อมา พ.ศ.2526 เริ่มใช้ปุ๋ยทำให้ได้ผลผลิตดีขึ้น ซึ่งมีที่นา 30 ไร่ ต้องลงทุนซื้อปุ๋ย 3,000 บาท/ปี เมื่อก่อนใช้ควายไถนา ต่อมา พ.ศ.2532 ต้องจ้างรถไถเดินตามไถนา ค่าจ้างประมาณ 2,500 บาท ได้ผลผลิตต่อปี ประมาณ 560 ต่อบี ผลผลิตที่ได้จะเก็บไว้กิน ส่วนน้อยที่จะขาย ราคาข้าวในปัจจุบันตกต่ำลง ต้องการได้ราคาสูงกว่านี้ ปลาย ๆ ปีจะไม่พอที่จะซื้อกิน ค่าจ้างแรงงานอีก 4,000 บาท เงินที่ลงทุนทำนาจะถูก ธ.ก.ส. ก่อน และส่วนหนึ่งจะรับจ้างเขาทำอีก ลูกก็จะส่งเงินมาให้ด้วย จากการทำเป็นหนี้ ธ.ก.ส. จะส่งดอกเบี้ยและเงินต้น โดยการขายข้าวบ้างถ้าหาเองหรือลูกส่งมาให้ไม่ทัน

อาชีพทำนาคิดว่าดีเพราะเป็นอาชีพหลักและถ้าไม่ทำนาก็ไม่รู้จะทำอะไร ซึ่งทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว แต่ผลผลิตที่ได้ก็ไม่ดีเท่าที่ควร แต่ไม่เคยคิดที่จะไปทำอาชีพอื่นเลย

ครอบครัวนางประกอบ

มีสมาชิก 6 คน มีนางประกอบ อายุ 50 ปี เป็นหัวหน้าครอบครัว จบชั้นป. 4 มีบุตร 5 คน คือนายค่านาวม อายุ 27 ปี จบชั้นม. 6 นางมีสลุณี อายุ 24 ปี จบชั้น ม. 3 นางสาวสุรุษย์ อายุ 22 ปี จบชั้น ม.6 นายค่านาญ อายุ 19 ปี กำลังเรียนที่วิทยาลัย ผลศึกษาชลบุรี ปีที่ 1 เสียค่าใช้จ่ายเดือนละ 1,200 บาท ซึ่งเป็นค่าอาหารและค่าอุปกรณ์การเรียน ส่วนค่ากับข้าวนั้นไม่ต้องเสียมากนักเพราะอยู่ใกล้วัดตอนเช้ากับเย็นจะกินข้าววัด และนายพนม อายุ 16 ปี เรียนอยู่ ชั้น ม. 5 ค่าใช้จ่ายเดือนละ 350 บาท คือค่ากับข้าว ค่ารถไปกลับ ค่าอุปกรณ์การเรียน

ส่วนค่าใช้จ่ายที่บ้านเดือนละประมาณ 600 บาท และที่บ้านชายของชำและไม่ได้ปลูกพืชผักกินเอง ค่าไฟฟ้าเดือนละ 150 บาท

คนที่ไปทำงานต่างถิ่นมี 2 คน คือนางมีสลุณี ซึ่งแต่งงานแล้วเธอกับสามีต้องแยกกันอยู่เพราะต้องทำงาน สามีคือนายจำนง ทำงานที่ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งเป็นช่างซ่อมเรือสินค้า ได้อัตราเงินเดือน ๗ ละ 15,000 บาท นางมีสลุณี ทำงานที่จังหวัดนครราชสีมา ที่บริษัท เวลด์อิเลคตริก (ประเทศไทย) จำกัด หน้าที่เป็นผู้ตรวจสอบสินค้า อัตราเงินเดือน 4,000 บาท ส่งให้ทางบ้านทุกเดือนโดยจะกลับเอามาให้เองซึ่งกลับทุกเดือน ให้เดือนละ 1,500 บาท และที่หักเช่าเดือนละ 300 บาท นักหลายคน ค่าน้ำค่าไฟ 100 บาท ค่ากินเดือนละ 900 บาท เสื้อผ้าซื้อเป็นบางครั้ง เริ่มไปทำงานเมื่อ พ.ศ.2533 ส่วนอีกคนหนึ่งคือนางสาวสุรุษย์ ทำงานที่บริษัทเดียวกันกับพี่สาว หน้าที่เป็นพนักงานผลิต ไปทำไม่มีผู้ใดช่วย เมื่อรับสมัครก็รีบไปสมัคร ทำเมื่อ พ.ศ.2533 ไปทำพร้อมกับพี่สาว เมื่อไปทำทางบ้านก็มีรายได้เพิ่มขึ้น อัตราเงินเดือน ๗ ละ 4,200 บาท ส่งให้ทางบ้านเดือนละ 1,500 บาท จะกลับมาบ้านทุกเดือน ฤดูทำนาจะไม่มาช่วยทำ ถ้ามาก็ต้องหางานใหม่ทำ การทำงานต่างถิ่นดีทำให้สามารถมีเงินเก็บจากการทำงาน

สภาพบ้านเรือนดีมากใหญ่โต มี 2 ชั้น เป็นครึ่งตึกครึ่งไม้ และชายของชำ ที่บ้านมีสัตว์เลี้ยงคือ ไก่ 2 ตัว สุนัข 1 ตัว สำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้า มีหม้อหุงข้าว โทรทัศน์ ฝัคมมตู้เย็น เตารีด สเตอริโอ ส่วนรถมีรถบิกอ๊อฟโตโยต้าไมตี้ เอ็กซ์ แค็บ 1 คัน ส่วนมากซื้อในระบบเงินผ่อน ซื้อในช่วงที่ไฟฟ้าเข้า คือ พ.ศ.2525 รถบิกอ๊อฟซื้อเมื่อ พ.ศ.2533

อาชีพทำนาทำมาแล้ว 30 ปี เดิมไม่ต้องลงทุนอะไรมากนักก็ไม่ต้องซื้อ แต่ตั้งแต่ พ.ศ. 2526 ก็เริ่มใช้ปุ๋ยทำให้ผลผลิตดีขึ้น ปัจจุบันจะแบ่งที่ให้ผู้อื่นเช่าทำนาส่วนใหญ่ ที่ทำเอง เพียงเล็กน้อยเท่านั้น มีนาทั้งหมด 30 ไร่ ได้ค่าเช่าปีละ 160 ถัง ซึ่งเก็บไว้กินได้ช่วงระยะหนึ่ง ที่ต้องให้เขาเช่าเพราะไม่มีผู้ที่จะช่วยทำจึงไม่ค่อยทำมาก ผลผลิตที่ได้ไม่พอใจนักเพราะราคาข้าวไม่ดี เมื่อข้าวไม่พอกินก็จะซื้อผู้อื่นเขากิน อาชีพทำนาคือเพราะทำมาแต่บรรพบุรุษ จึงต้องการอนุรักษ์ไว้ ไม่มีความคิดที่จะเปลี่ยนไปทำอย่างอื่นเลย เพราะอย่างไรก็ถือว่าเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้านนี้

ครอบครัวนายศิลา

สมาชิกในครอบครัว 12 คน มีนายศิลา อายุ 58 ปี จบชั้น ป.4 เป็นหัวหน้าครอบครัว นางทองแดง อายุ 58 ปี จบชั้น ป.4 ภรรยา นายเพ็ง อายุ 70 ปี จบชั้น ป.4 นางอุดม อายุ 24 ปี จบชั้น ป.6 ลูกสาวนางทองแดง นายบุญจันทร์ อายุ 29 ปี จบชั้น ม.ศ.3 ลูกชาย นางทองแดง นางสมนึก อายุ 23 ปี จบชั้น ป.6 ลูกสาวนางทองแดง นางสาวสมจิต อายุ 20 ปี จบชั้น ป.6 ลูกสาวนางทองแดง นายสุดีใจ อายุ 18 ปี จบชั้น ป.6 ลูกชายนางทองแดง นายบุญเสริม อายุ 26 ปี จบชั้น ป.4 ลูกชายซึ่งเป็นสามีนางอุดม สมาชิกที่กำลังศึกษาอยู่มี 1 คน คือเด็กหญิงบุญเรียม อายุ 14 กำลังเรียนชั้น ม.2 ต้องจ่ายค่าเล่าเรียนประมาณปีละ 200-300 บาท ไม่ต้องเสียค่าเทอม เป็นการเรียนฟรี หนังสือมีให้ยืม เพราะเป็นโรงเรียนขยายโอกาส (ม.1-ม.3) ได้เงินไปโรงเรียนวันละ 2 บาท บางวันก็ไม่ได้ ส่วนใหญ่จะไม่ได้ ข้าวไม่ได้ห่อ แต่เด็กหญิงบุญเรียม ไปช่วยแม่ค้าที่โรงเรียนขายขนมในตอนเที่ยง และได้ค่าตอบแทนเป็นข้าวและขนมอ้อมทุกวัน ค่าใช้จ่ายในบ้านเฉพาะค่ากับข้าวต้องจ่ายทุกวัน วันละประมาณ 10 บาท นางทองแดง บอกว่าทุกวันนี้ต้องใช้จ่ายให้ประหยัดที่สุดเท่าที่จะทำได้ เงิน 10 บาท ซื้อปลาทุ 1 เช่ง 3 ตัว ก็ทำเป็นน้ำพริกตอนเช้า-เย็น ตอนเที่ยงก็มีส้มตำบ้าง ปลา ร้าบ้าง ปลาจ่อมบ้าง กินนิด ๆ หน่อย ๆ ก็อิ่มไปแต่ละมื้อ ซึ่งในปัจจุบันสมาชิกที่อยู่ในบ้าน มี 5 คน รวมกับเด็กอ่อน 1 คน เป็น 6 คน เด็กอ่อนจะให้ข้าวบดใส่ไข่บ้าง ใส่กล้วยบ้าง ไข่ได้จากเป็ดที่เลี้ยงไว้ในบ้าน 2 ตัว กล้วยซื้อที่ร้านค้าอาทิตย์ละ 1 หวี หวีละ 5 บาท และนม ลักษณะเด็กแข็งแรงดี ค่าไฟฟ้าเมื่อต้นปี คือ มกราคม-มีนาคม 2536 เสียประมาณ

เดือนละ 60 บาท เพราะใช้ไฟตลอดคืนในการอยู่ไฟ คลอดลูก แต่หลังจากนั้นมาเสียเดือนละประมาณ 20 บาท เมื่อเดือนมิถุนายนที่ผ่านมาเสีย 19 บาท ฉะนั้นในหนึ่งเดือนจะต้องใช้จ่ายในครอบครัวประมาณ 300 - 400 บาท เหตุที่ต้องจ่ายน้อยเพราะไม่มีเงิน ทุกคนในบ้านช่วยกันประหยัด สภาพท้องถิ่นที่มีการอยู่กินแบบเรียบง่าย นอกจากนี้ก็ปลูกเผือกมันไว้เยอะ ในช่วงเก็บเกี่ยวข้าวถึงได้กินและขายให้เพื่อนบ้านบ้างเล็กน้อย ใก้มีประมาณ 20 ตัว ผ่ากินเกือบทุกเดือน มีเป็ดไซ้ 2 ตัว ก็พอได้ไข่มาคดใส่ข้าวให้หลานอาทิตย์ละ 3-4 ฟองและเมื่อปลายเดือน มิถุนายน รับประทานกรวดเร็ว เป็นเงินเซ็น มาเก็บเงินในปลายปี 36 เป็ด 10 ตัวราคา 140 บาท ไม่มีค้ำมัดจำใด ๆ

สมาชิกที่ไปทำงานต่างถิ่นมีนางอุดม อายุ 24 ปี ไปทำงานตั้งแต่อายุ 18 ปี ไปเมื่อ พ.ศ.2526 ไปเพราะอยากไปกับเพื่อน ไปทำงานบ้านได้เงินเดือน ๆ ละ 2,500 บาท ซึ่งเพื่อนที่ไปทำงานก่อนแนะนำ คือทำงานบ้านด้วยและขายของหน้าร้านด้วย โดยอยู่กินกับเจ้าของบ้าน กลับบ้านปีละ 1 ครั้ง คือในช่วงเมษายน แต่เมื่อต้นปี 2536 ที่ผ่านมามีต้องลาคลอดที่บ้านประมาณ 3 เดือน (ม.ค.-มี.ค.) จากนั้นก็กลับกรุงเทพพร้อมลูกน้อย คือ เด็กชายพนันท์ อายุประมาณ 7 เดือน ไม่เคยมาช่วยทำงาน แต่จะส่งเงินมาให้ 2-3 ครั้ง/ปี 500-1,000 บาท/ครั้ง ปัจจุบันทำงานอยู่ที่เดิมคือกรุงเทพ อีกคนคือนางสมจิตร ไปทำงานที่กรุงเทพ เมื่อ พ.ศ.2533 ไปเพราะเพื่อนชวนไป ไปทำงานบ้านเดือนละ 1,600 บาท อยู่กินกับเจ้าของบ้าน ให้ทางบ้านปีละครั้ง คือเอามาให้เองในช่วงเดือนเมษายน คราวละ 3,000-4,000 บาท/ปี เมื่อปี 2533 ก็มาช่วยทำงานคือถึงฤดูค้ำน้ำก็จะมาช่วยค้ำแล้วกลับกรุงเทพ ถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็มาช่วยโดยจะอยู่ประมาณ 1 เดือน กลับไปก็ยิ่งทำเหมือนเดิม เพราะขออนุญาตเจ้านายมา พอปี 2534-2535 ไม่ได้มาช่วยทำงานเลย และปี 2536 นี้ก็คงจะไม่มา อีกคนคือนายบุญเสริม อายุ 26 ปี เป็นสามีนางอุดม นายบุญเสริมเป็นคนจังหวัดอุบล มาทำงานที่กรุงเทพ พ.ศ. ไหนเคยทำงานอะไรไม่ทราบ แต่ปัจจุบันนี้ทำงานขับรถ ได้เงินเดือน ๆ ละ 4,000 บาท ขับรถส่งน้ำตาล มีวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ ส่งเงินมาให้ทางบ้าน โดยรวมเงินกับภรรยา ส่งมาให้ มาช่วยทำงานที่บ้านนี้ทุกปี คราวละประมาณ 1 อาทิตย์ ก็กลับกรุงเทพ นายสุใจ หลังจากจบชั้น ป.6 ที่โรงเรียนประจำอำเภอ ก็มาชณะ 2 ปี และในปี 2533 จึงไปทำงานเฟอร์นิเจอร์ที่กรุงเทพ โดยเพื่อนบ้านชวนไป มีที่พักในโรงงาน

อาหารหาซื้อกินเอง ได้เงินค่าจ้างเป็นรายวัน วันละ 120 บาท กลับบ้านบิลละ 1 ครั้ง จะให้เงินทางบ้านทุกครั้งที่มา ให้ครั้งละ 300-500 บาท ไม่เคยมาช่วยทำนา ปัจจุบันยังทำงานเฟอร์นิเจอร์อยู่ที่เดิม ผู้เป็นแม่รู้สึกเป็นห่วงลูกคนเล็กคือนายสุดใจมาก เพราะไปทำงานที่กรุงเทพฯ สำมะเรเทเมา คบเพื่อนฝูงมากมาย ลูกคนอื่น ๆ ก็ดี ไม่มีปัญหาอะไรแต่อยากให้มาช่วยทำนาบ้าง สภาพบ้านเริ่มสร้างบ้านหลังแรกจำไม่ได้ว่า พ.ศ.ใด เป็นบ้านไม้เสา 12 ต้น ใต้ถุนสูงจากนั้นประมาณ 2501 รั้วหลังเก่าสร้างหลังใหม่ในปีเดียวกัน ใช้เสาปูน 16 ต้น เป็นบ้านไม้มีใต้ถุนสูง ใช้เงินประมาณ 1 หมื่นบาท ได้เงินจากการไปทำงานของนายเพ็ง ซึ่งเป็นพ่อของนางทองแดง ซึ่งไปทำงานเป็นช่างไม้สมัยยังหนุ่ม ๆ ที่ภูเกิดสภาพบ้านเก่าคล้ำแต่ยังดูแข็งแรงดี เครื่องไฟฟ้าภายในบ้านมีพัดลม 2 เครื่อง ราคา 500 บาท นางอุดมซื้อให้ด้วยเงินประมาณ 6 ปีมาแล้ว พัดลมอีกเครื่องได้จากเจ้านายของนางสาวสมนึกซื้อให้เป็นของขวัญ ราคาประมาณ 1,700 บาท ทีวีขาวดำ 1 เครื่องราคาประมาณ 2,000 บาท นางอุดมซื้อให้ด้วยเงินสด ประมาณ 6 ปีมาแล้ว หม้อหุงข้าวไฟฟ้า 1 เครื่อง ราคา 1,200 บาท ซื้อเองด้วยเงินสด ประมาณ 2 ปีมาแล้ว เมื่อก่อน มีควาย 4 ตัว ปัจจุบันมีควาย 5 ตัว

เริ่มทำนาตั้งแต่ ปีพ.ศ.2488 อายุประมาณ 10 ขวบ มีนาประมาณ 29 ไร่ ได้ข้าวประมาณ 100 ถัง ต่อปี ไม่ได้ใส่ปุ๋ย แต่ก็ไม่เคยขายข้าว ข้าวไม่พอกินบ้างพอกินบ้าง มีปีไหนที่ไม่พอกินก็ไปรับจ้าง ทำงานในสวนยางที่ภูเกิดแต่ไป พ.ศ.ใดก็จำไม่ได้ ช่วงที่ไปก็มีนายเพ็ง นายศิลา เป็นผู้ไป โดยส่งเงินให้ทางบ้าน ซื้อข้าว ไปประมาณ 3-4 ปี จึงกลับมาทำนาเหมือนเดิม เริ่มใส่ปุ๋ย พ.ศ.2508 ใส่ประมาณ 4 ถัง ถังละ 150 บาท ได้ข้าวประมาณ 300 ถัง ตอนนั้นคนทำนาประมาณ 5 คน ไม่เคยจ้างแต่เคยวานลงแขก ลงทุนไม่มากนัก เลี้ยงข้าวธรรมดา เหล้าสาโทใหญ่ 1 ไห การลงทุนในการทำนาศัยก่อนบิลละประมาณ 800 บาท

ปัจจุบันทำนา 30 ไร่ ใส่ปุ๋ยประมาณ 10 ถัง ถังละ 250 ได้ข้าวประมาณ 200 ถัง โดยลงทุนประมาณ 3,000 บาท/ปี ข้าวที่ได้ก็จะขายประมาณ 10 ถัง ขายเฉพาะข้าวมะลิ เพราะได้ราคาดี กิโลกรัมละ 4.60 บาท ฉะนั้นในหนึ่งปีจะมีรายได้จากการขายข้าวประมาณ 3,500-4,000 บาท ปัจจุบันมีข้าวกินตลอดปี

ส่วนการทำนาขึ้นดีเพราะถ้าทำแล้วได้กินและได้ขายด้วย แต่การทำนาแต่ก่อนลำบาก มาก ปัจจุบันสะดวกขึ้นเร็วขึ้น เพราะมีเครื่องมือเครื่องมือนี้อีก ชีวิตปัจจุบันก็ดีกว่าเมื่อก่อน มีหลายสิ่งหลายอย่างสะดวกขึ้น แต่ของแพงขึ้นทุก ๆ วัน

ครอบครัวนายวัน

สมาชิกในครอบครัว 12 คน มีนายวัน อายุ 59 ปี จบชั้น ป.4 เป็นหัวหน้าครอบครัว นางคำ อายุ 57 ปี จบชั้น ป.4 ภรรยา นางสาว อายุ 36 ปี จบชั้น ป.4 บุตรสาว นายโต อายุ 45 ปี จบชั้น ป.4 ลูกชาย นางสาวจันทร์หอม อายุ 17 ปี กำลังเรียนอาชีวศึกษา สุรินทร์ ซึ่งเป็นหลานนายไพโรจน์ อายุ 15 ปี จบชั้น ป.6 หลานชาย ด.ญ.สุนรรณี อายุ 10 ปี กำลังเรียนชั้น ป.4 หลานสาว ด.ญ.สุนันทา อายุ 13 ปี กำลังเรียนชั้น ป.6 หลาน ด.ช.วิฑูรย์ อายุ 10 ปี กำลังเรียนชั้น ป.4 หลาน ปัจจุบันหลานทั้ง 3 คนเรียนอยู่ นางสุนันญา อายุ 35 ปี จบ ม.ศ.3 ลูกสาว ด.ญ.ชูชาญ อายุ 9 ปี หลานปัจจุบันอยู่กันมารดาที่กรุงเทพฯ นางสาว ผกาพรรณ อายุ 28 ปี ลูกสาว จบป.7

สมาชิกที่กำลังศึกษามี 4 คน คือนางสาวจันทร์หอม เรียนที่ อาชีวศึกษา ปี 2 สุรินทร์ เข้าบ้านอยู่กับเพื่อน 3 คน ห้องละ 750 บาท กลับบ้านทุกอาทิตย์ ได้เงินอาทิตย์ละ 200-500 บาท หรือราว ๆ 800-1,000 บาท/เดือน และใน 1 ปี ไม่น้อยกว่า 20,000 บาท หลานที่กำลังศึกษาในระดับประถมศึกษา มี 3 คน ค่าใช้จ่ายของหลานทั้ง 3 ตกอาทิตย์ละ 50 บาท เดือนละไม่น้อยกว่า 200 บาท รวมค่าสมุด หนังสือ ฯลฯ ประมาณปีละ 2,500 บาท ค่าใช้จ่ายภายในบ้าน ต้องจ่ายค่ากับข้าวและอื่น ๆ วันละประมาณ 60 บาท ใน 1 เดือน ต้องเสียค่าไฟฟ้าประมาณเดือนละ 50 บาท ค่าใช้จ่ายในบ้านต่อเดือน ประมาณ 2,000 บาท เหตุที่ต้องจ่ายกับข้าวทุกวันเพราะสมาชิกที่อยู่บ้านปัจจุบันมีถึง 8 คน อาหารที่หามาได้ไม่เพียงพอจึงต้องซื้อเพิ่ม พืชผักที่ปลูกก็สามารถทำได้ในบางฤดู แต่ก็ไม่เพียงพอ และปัจจุบันไม่ได้ปลูกพืชใด ๆ เลยมีเพียงผักธรรมชาติและเลี้ยงไก่ 10 ตัว รายได้ส่วนใหญ่ได้จากการไปรับจ้างของลูกแล้วส่งมาให้ สมาชิกที่ไปทำงานปัจจุบันมี 3 คน คือ นางสาวผกาพรรณ อายุ 28 ปี ทำงานแม่บ้านที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่ พ.ศ.2525 ปัจจุบันได้เงินเดือน ๆ ละ 3,300 บาท พักอยู่กับเจ้าของบ้าน ผู้แนะนำคือญาติที่อยู่ทางกรุงเทพฯ ส่งเงินให้ทางบ้านประมาณปีละ

6,000-7,000 บาท และจะกลับบ้านปีละ 1 ครั้งเท่านั้น ถึงฤดูทำนาจะไม่มาทำนาแต่จะส่งเงินให้ไม่ขาดทุกปี อีกคนคือนายโต ทำงานในร้านขายไก่ที่กรุงเทพฯ ทำได้ประมาณ 20 ปี เริ่มทำงานประมาณ พ.ศ.2515 เป็นตำแหน่ง เป็นร้านค้าของญาติได้เงินเดือน ๆ ละ 3,500 บาท พักกันอยู่กับเจ้าของร้าน ส่งมาให้ทุกเดือน เดือนละ 2,000-3,000 บาท กลับบ้านปีละ 3-4 ครั้ง กลับมาช่วยทำนาทุกปี แต่ก็ทำเป็นคราว ๆ ไป เช่น ถึงฤดูดำนาจะมาช่วยดำ 3-4 วันก็ไปถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็มาช่วย 4-5 วัน ก็ไปอีก อีกคนคือนางสุนันทา อายุ 35 ปี ไม่ได้ทำงานอะไรเป็นเพียงแม่บ้านอาศัยอยู่กับสามีที่กรุงเทพฯ เป็นบ้านจัดสรร สามีทำงานที่บริษัท ส่งเงินให้ทางบ้านปีละ 5-6 ครั้ง ครั้งละ 600-1,000 บาท และจะกลับบ้านปีละครั้ง และจะไม่กลับมาทำนาเลย ไปอยู่ที่กรุงเทพได้ประมาณ 10 ปีแล้ว คือไปตั้งแต่อายุ 25 ปี เมื่อประมาณปี 2525 สาเหตุที่คนทั้ง 3 ไปทำงานต่างถิ่นเพราะอยู่บ้านไม่มีงานทำแม้ว่าที่จะทำก็ไม่ถึงต้องไปทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระและนำมาจุนเจือครอบครัวทางบ้าน และเห็นว่าการไปทำงานต่างถิ่นของสมาชิกในครอบครัวถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องแล้วเพราะอยู่บ้านไม่มีการไม่มีงานเลย นาก็ไม่มีเป็นของตัวเองต้องเช่าคนอื่นทำ

สภาพบ้านเรือนเมื่อก่อนเป็นบ้านเล็ก ๆ ที่เรียกว่า "เขื่อนเหยา" และในพ.ศ. 2517 จึงสร้างใหม่เป็นบ้าน 2 ชั้น เสา 9 ต้น ชั้นล่างเป็นใต้ถุน ชั้นล่าง 2 ห้องชั้นเป็นห้อง เงินที่นำมาสร้างเป็นเงินรับจ้างสมัยนายวันเป็นหนุ่ม และได้จากลูก ๆ ที่ไปทำงาน เครื่องใช้ไฟฟ้า มีทีวีสี ราคา 12,800 บาท พัดลม 3 เครื่อง ราคา 1,500,400 และอีกอันเป็นพัดลมติดเพดาน ราคา 1,400 บาท ทุกอย่างซื้อด้วยเงินสด ซื้อได้ประมาณ 10 ปีแล้ว โดยสมาชิกที่ไปทำงานซื้อมาให้ สาเหตุที่ต้องซื้อเพราะอยากจะมีอุปกรณ์เหล่านี้ ซึ่งปัจจุบันมีความจำเป็นต้องใช้

อาชีพทำนานั้นเริ่มทำราว ๆ 2497 ทำ 10 ไร่ โดยไม่ได้ใส่ปุ๋ยเลยและจะได้ข้าวประมาณ 20-50 ถังต่อปี ทำได้ก็เก็บไว้กินอย่างเดียวไม่ขาย แต่มีบางปีที่ข้าวไม่พอกินก็ต้องยืมจากเพื่อนบ้านกิน ต่อมาประมาณ พ.ศ.2507 จึงเริ่มใส่ปุ๋ยเคมี ช่วงนั้นตกถุงละ 120 บาท โดยใช้เพียงถุงเดียวในช่วงแรกและเพิ่มขึ้นแต่ไม่เกิน 3 ถุง ได้ข้าว 70-100 ถัง ค่าใช้จ่ายในช่วงนั้นทั้งลงแขกดำนา ลงแขกเกี่ยวข้าว ลงแขกขนข้าวและค่าปุ๋ย จะใช้เงินประมาณ 200-300 บาท ปัจจุบันเช่านาเพื่อนบ้านทำ ซึ่งเริ่มเช่าตั้งแต่ พ.ศ.2528 (ส่วนนา 10 ไร่ นั้น

ให้น้องทำ) โดยจ่ายค่าเช่าเป็นข้าวต่อปี คือ โดยจ่ายแบบ 1 ต่อ 2 (เจ้าของนา 1 ส่วน ผู้ทำนาเช่า 2 ส่วน) ทำนา 24 ไร่ ได้ข้าวประมาณปีละ 65 ถุง ขาย 5 ถุง ผู้ทำนาก็จะ ได้ประมาณ 40 ถุง แต่เมื่อปีที่แล้วได้ข้าว 33 ถุง ใช้น้ำ 13 กระสอบ (ถุงละ 270 บาท) การลงทุนในแต่ละปีประมาณ 4,000 กว่าบาท ข้าวหลังจากใส่ยุงแล้วจะไม่ขาย เก็บไว้กิน อย่างเดียว เพราะเคยมีบางปีคือเมื่อ 3 ปีที่แล้วต้องซื้อข้าวกินและเมื่อ 2 ปีที่ผ่านมาข้าวก็มี กินตลอดปี อาชีพทำนาก็มานานแล้วเป็นอาชีพที่ดีแล้วสำหรับชาวบ้าน ขอให้มีที่นา มีข้าวกิน และคิดว่าจะทำนาไปเรื่อย ๆ ต่อไปก็คิดว่าขายของชำเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเสริมรายได้อีก

ครอบครัวนายสุข

สมาชิก 7 คน มีนายสุข อายุ 54 ปี จบชั้น ป.4 เป็นหัวหน้าครอบครัว นางเหรียญ อายุ 50 ปี จบชั้น ป.4 เป็นภรรยา มีบุตร 4 คน คือนายสมศรี อายุ 23 ปี จบชั้น ป.6 นายชจร อายุ 19 ปี จบชั้น ม.3 นางสาวบุญยง อายุ 16 ปี จบชั้น ป. 6 นางวงเดือน อายุ 28 ปี และเด็กหญิงวิไลพร อายุ 8 ปี หลานสาว ซึ่งเป็นลูกของนางวงเดือน สมาชิกที่กำลังศึกษามี 1 คน คือเด็กหญิงวิไลพร อายุ 8 ปี เรียนชั้น ป.2 รายจ่ายของผู้เรียน ประมาณ 300-100 บาท/ปี ข้าวห่อไปทานทุกวันให้เงินไปโรงเรียนวันละ 2 บาท ค่าใช้จ่าย ในครอบครัวต่อวันประมาณ 20 บาท โดยใช้จ่ายค่ากับข้าว ค่าไฟไม่ต่ำกว่า 40 บาท/เดือน ในหนึ่งเดือนจะจ่ายประมาณ 600-700 บาท ค่าใช้จ่ายเหล่านี้ได้จากการไปรับจ้างของลูก แล้วลูกส่งมาให้ บางครั้งถ้ามีความจำเป็นฉุกเฉิน บางครั้งก็ขายข้าวที่ละหาบ ที่ละถุง หรือ บางทีก็กู้ยืมจากเพื่อนบ้านโดยให้ดอกเบี้ยยร้อยละ 3 ร้อยละ 5 บ้าง ต้องจ่ายค่ากับข้าวทุกวัน พี่ซึกไม่ได้ปลูก เพราะนาอยู่ไกลยากต่อการดูแล และที่บ้านมีไถประมาณ 10 ตัว แต่ก็เลี้ยงแบบปล่อยตามบุญตามกรรม

สมาชิกที่ไปทำงานต่างถิ่นมี 3 คน คือนางวงเดือน อายุ 28 ปี ครั้งแรกไป ทำงานเลี้ยงเด็ก ไปเมื่อ พ.ศ.2526 ได้ประมาณ 2 ปี ก็ออกเพราะเบื่อ (ส่วนรายละเอียด อื่นๆให้สัมภาษณ์จำไม่ได้จริง ๆ) งานนี้ผู้ไปทำงานอยู่ก่อนเป็นผู้แนะนำ (เพื่อนต่างบ้าน) ต่อ มาทำงานใหม่ คือเป็นพนักงานทำความสะอาดในสำนักงาน ได้เดือนละ 1,300 บาท ทำได้ 2 ปีก็ลาจกลับบ้านเพราะพ่อป่วย และในปีเดียวกันก็มาช่วยทำนาประมาณ 1 ปี แล้วไปกรุงเทพ

อีก คราวนี้ไปทำงานบ้าน ไปทำงานบ้านได้ประมาณ 4 ปี ได้เงินเดือน 3,500 บาท กลับบ้าน บิลละ 2 ครั้ง กลับมาช่วยทำนาเป็นบางครั้ง คราวละ 3-4 วัน ก็กลับกรุงเทพฯ ส่งเงินมาให้ทางบ้านบิลละประมาณ 5 ครั้ง หรือไม่กี่เอามาให้เอง ครั้งละ 1,000-2,000 บาท ปัจจุบัน เข้าบ้านอยู่กับสามีที่กรุงเทพฯ

นายสมศรี อายุ 23 ปี ทำงานเฟอร์นิเจอร์ไปเมื่อ พ.ศ.2532 โดยไปกับเพื่อน ทำงานนี้ที่กรุงเทพฯ ได้ประมาณ 3 ปี ได้เงินวันละ 120 บาท กลับบ้านบิลละ 2-3 ครั้ง มาช่วยทำนาพร้อม ๆ กับเอาเงินมาให้คราวละ 700 - 800 บาท พักอยู่ในร้านแต่จ่ายค่าอาหารเอง นายขจร อายุ 19 ปี ทำงานก่อสร้าง ไปเมื่อ พ.ศ.2533 ไปกับเพื่อนที่มาขับรถผ้าป่า ได้วันละ 75 บาท ที่พักฟรี แต่ต้องจ่ายค่าอาหารเอง กลับบ้านทุก ๆ ปี บิลละ 2-3 ครั้ง แต่ไม่ได้มาช่วยทำนา เงินก็ไม่เคยส่งแต่จะเอามาให้คราวละ 400-500 บาท และลูกส่งเงินมาให้ นั้นไม่พอใช้ ถ้าส่งมาให้ก็จะเอาไปใช้หนี้เป็นส่วนใหญ่ และลูกไปทำงานนั้นไม่เป็นการดีเท่าไรเพราะเงินเดือนน้อย

สภาพบ้านเมื่อก่อนสร้างบ้านต่อกับยุ้ง ราว พ.ศ.2498 และสร้างใหม่เมื่อพ.ศ. 2528 โดยได้จากเงินชายช้า เงินที่นางเหรียญไปรับจ้างเงินชายควาย และเงินของลูกสาว ที่ไปทำงาน เป็นบ้าน เสา 9 ต้นมีใต้ถุน ฝาบ้านกั้นด้วยแผ่นไม้ ดุยยังไม่ถาวรนัก เมื่อก่อน มีควาย 2 ตัว ชาย 1 ตัว ปัจจุบันมีควาย 1 ตัว มีหม้อหุงข้าว 1 หม้อ ราคา 1,200 บาท อุปกรณ์อื่น ๆ ไม่มี เริ่มทำนาตั้งแต่อยู่กับพ่อ-แม่ อายุประมาณ 13 ปี ทำนา 5 คน บัญไม้ได้ใส่ ได้ข้าวประมาณ 100 ถัง ข้าวพอกินบ้างไม่พอกินบ้าง บางทีก็เอาพริก มะเขือไปแลกข้าวมา กิน เริ่มใส่บุงราว พ.ศ.2511-2512 และแยกนาทำใส่บุง 2 ถุง ในนา 6 ไร่ บุงถุงละ 120 บาท ได้ข้าวบิลละไม่น้อยกว่า 100 ถัง ตั้งแต่ใส่บุงก็มีข้าวพอกิน จนบางปีได้ขายบ้าง ถังละ 25-30 บาท ปัจจุบันทำนา 3 ไร่ อีก 3 ไร่ ให้ลูกชายที่แยกไปตั้งครอบครัวทำ ปัจจุบัน นา 3 ไร่ ใส่บุง 6-7 ถุง ถุงละ 270 บาท ได้ข้าวประมาณ 40 ถุงต่อบี อย่างบีไหนไม่ได้จริง ๆ ก็ 30 ถุง เงินที่ได้ไปซื้อบุงได้จากการไปทำงานของลูกบ้าง ได้จากการยืมบ้าง ฉะนั้น ทุกปีจึงต้องขายข้าว ประมาณ 15 กระสอบ เพื่อใช้หนี้ชายได้ก็โลกรั่มละ 2.30-4.60 บาท ข้าวทุกวันนี้ก็มีพอกิน อยู่บ้านก็ไม่มียาได้อะไรรอดแต่จากลูก ๆ จะส่งมาให้เท่านั้น

การทำงานนั้นไม่ดีเพราะทำนาลำบากแต่ไม่มีเงิน แต่ก็ไม่รู้ว่าจะไปทำอะไร ทำเป็น
แต่นา ครั้งหนึ่งเคยทำขนมขายแต่ก็เลิกทำเพราะขาดทุนทุกวันนี้ก็อยู่ ๆ ไป รอแต่วันที่จะได้
ทำนา

ครอบครัวนางทองดี

หัวหน้าครอบครัวชื่อ นางทองดี อายุ 56 ปี มีสมาชิก 6 คน ผู้หญิง 3 คน
(รวมทั้งนางทองดี) ผู้ชาย 3 คน คือลูกชาย 1 คน ลูกชาย 1 คน ชื่อนายน้อย อายุ 35 ปี
อยู่บ้านทำนา และมีลูกชายชื่อ นายสุรศักดิ์ กำลังเรียนอยู่ชั้น ป.1 อายุ 8 ปี ในครอบครัวนี้
มีเพียงหลานชายคนเดียวที่กำลังเรียนอยู่ เรียนในโรงเรียนประจำอำเภอ ค่าใช้จ่ายของ
เด็กชายสุรศักดิ์ ประมาณปีละ 300 บาท โดยซื้อสมุด หนังสือ ดินสอ ตลับข้าว และเมื่อปี
การศึกษานี้ก็ซื้อของหมดไป 200 กว่าบาท ได้เงินไปโรงเรียนวันละ 1 บาท บางวันก็
ไม่ได้เลย ห่อแต่ข้าวไป ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่ากับข้าว วันละไม่น้อยกว่า 20 บาท กับข้าว
ต้องจ่ายทุกวัน เข้าเย็น พวกเสื้อผ้าอยู่บ้านไม่ค่อยได้ซื้อ เพราะบ้านนี้ไม่มีวัยรุ่น ลูก ๆ ที่
เป็นวัยรุ่นเข้ากรุงเทพฯ หมด พอกลับบ้านก็มีเสื้อผ้ามาฝาก สำหรับเครื่องใช้ไฟฟ้า ก็มี
หม้อหุงข้าว 1 เครื่อง ทีวีขาวดำ 1 เครื่อง วิทยุเทป 1 เครื่อง น้ดลมตั้งโต๊ะ 1 เครื่อง
ได้จากลูกสาวที่ไปทำงานแล้วก็ซื้อมา เสียค่าไฟเดือนละไม่น้อยกว่า 50 บาท เช่นเมื่อต้นเดือน
มิถุนายน เสีย 64-45 บาท (เครื่องใช้ไฟฟ้าทุกอย่างเสียด้วยเงินสด) ความรู้สึกที่มีเครื่อง
ใช้ไฟฟ้าเหล่านี้ นางทองดี บอกว่าก็ทำให้สะดวกขึ้น เช่น เวลากินข้าวกลางวัน ข้าวหมดก็ไม่
ต้องติดไฟหุง ใช้หม้อหุงข้าวไฟฟ้าได้เลย แต่ยังหุงโดยใช้เตาถ่านในตอนเช้า และตอนเย็น
เป็นหลักอยู่ สภาพบ้านเมื่อก่อนเป็นบ้านไม้ 2 ชั้น มีใต้ถุนสูง ใต้ถุนทำเป็นคอกวัว-ควาย และ
ตั้งลึกเข้าไปในสวน ประมาณ พ.ศ.2532 ก็ย้ายบ้านสร้างใหม่ เหตุที่สร้างใหม่เพราะอยากได้
บ้านปูนอยู่ใกล้ถนน บ้านเดิมค่อนข้างจะผุและสร้างไม่ได้สัดส่วน บ้านใหม่สร้างเสร็จและต่อ
เติมเรื่อยมาเสร็จสมบูรณ์ เมื่อ พ.ศ.2535 สภาพบ้านปัจจุบันคือข้างบนเป็นไม้ ชั้นล่าง
เป็นปูนทาสีเหลือง วัสดุบางส่วนได้จากบ้านเก่า บางส่วนซื้อใหม่โดยใช้เงิน ที่ได้จากการ
ขายข้าว และเงินรับจ้างของลูก สมาชิกในครอบครัวที่ไปทำงานตอนนี้มี 2 คน คือ นาย

คูลิต อายุ 22 ปี ทำงานขับรถส่งของ จบการศึกษาโดยบวชเรียน ได้ ม.3 และไปทำงาน เมื่อ 2532 2 ปีแรก ทำงานโรงงานกาแฟ โดยการแนะนำของเพื่อนในบ้านเดียวกัน โดยพัก ในโรงงาน ได้เงินเดือนเท่าไรจำไม่ได้ ทำได้ 2 ปี ก็เปลี่ยนงาน เป็นงานขับรถส่งของ ช่วงแรกได้เดือนละ 2,000 กว่าบาท ปัจจุบันได้ 3,800 บาท ทำงานที่ลาดพร้าวกรุงเทพ จะกลับบ้านปีละอย่างน้อย ๆ ก็ 2 ครั้ง ต่อปี บางทีก็กลับบ้านบ่อย เพราะขับรถส่งของทั่วประเทศ ได้เงินมาให้บ้านคราวละ 1,000-2,000 -3,000 บาท โดยฝากมากับเพื่อนบ้านบ้าง แต่ ส่วนใหญ่จะเอามาให้เอง บางทีก็จะมาช่วยทำนาแต่ก็อยู่ไม่นาน 2-3 วันก็กลับ เพราะบ้านนี้ คนทำนาเยอะ ช่วยกันทำ 3 ครอบครั้ว และเวลากลับกรุงเทพ ก็ยังทำงานขับรถอย่างเดิม จนปัจจุบัน ลูกที่ไปทำงานจะส่งเงินเป็นค่าบี้ยให้เป็นบี้ย ๆ การที่ลูกไปทำงานต่างถิ่นถือว่าดี เพราะอยู่บ้านไม่รู้จะทำอะไร ไม่มีงาน ไม่มีเงินใช้ อยู่บ้านก็รอแต่ทำนาอย่างเดียว

ลูกสาวอีกคนที่ไปทำงาน คือ นางสาวรัชณี อายุ 19 ปี จบชั้น ป.6 เมื่อปี 2529 และไปทำงาน พ.ศ.2532 เป็นงานบ้านโดยการแนะนำของน้า ทำงานบ้านที่ลาดพร้าว ซอย 109 กรุงเทพ ได้เดือนละ 500 บาท กลับบ้านปีละ 1-2 ครั้ง ได้เงินให้ทางบ้าน คราวละ 1,000 บาท ส่งธนาทิปีละ 2-3 ครั้ง ครั้งละ 500-700 บาท ทำงานบ้านได้ 2 ปี ก็เปลี่ยนงานไปทำงานก่อสร้างกับพี่ ทำได้ 2 สัปดาห์ก็ออก ได้วันละ 70 บาท แล้วไป ทำงานร้านอาหารโดยเพื่อนบ้านแนะนำ ได้เดือนละ 1,200 บาท ทำได้ประมาณ 2 ปี ก็ เปลี่ยนงานไปทำงานในสนามกอล์ฟ โดยเพื่อนพาไป รายได้ก็ดี ได้วันละ 100 บาท บางวันก็ ถึง 300 บาท แต่ทำงานนี้ได้แค่ 2 เดือนก็ต้องเปลี่ยนงาน เพราะไปมีเรื่องเสียก่อน จึง มาทำงานที่ร้านอาหารที่เก่าจนถึงปัจจุบัน ก็ราว ๆ 7 เดือน ได้ 1,200 บาท/เดือน

ในฤดูทำนาไม่ได้มาช่วยทำนาเลย ส่งเพียงเงินมาให้เป็นคราว ๆ ไป โดยจริง ๆ แล้วนางทองดี ผู้เป็นแม่ ก็อยากให้มาช่วยทำนาเหมือนกัน

การทำนาเริ่มมานานแล้ว ตั้งแต่จำความได้ โดยทำอยู่กับพ่อ-แม่ อายุ 10 ขวบ ก็เริ่มทำได้บ้างแล้วก็เริ่มทำนาราว พ.ศ.2490 ทำนาประมาณ 12 ไร่ ถึงฤดูทำนาทุกปีก็ต้อง ถากถางวัชพืชแล้วเผา ตกกล้าแล้วเอามาดำ ตรงไหนเป็นที่สูงไม่มีน้ำ ก็ใช้วิธีหยอดเมล็ด บัญเคมิก็ได้ใส่เพราะไม่รู้จักและ ไม่มีแต่ข้าวก็งามสูงเท่าเอา เท่าหน้าอกก็มีได้ข้าวเป็นร้อย

สองร้อยกระบุง ได้ข้าวมาก็เก็บไว้ในยุ้ง ไม่ขายเก็บไว้กินอย่างเดียว บางปีข้าวไม่พอกิน ก็ต้องขอยืมจากญาติ พี่น้อง หุงกิน ทำนาได้ประมาณ 7 ปี ก็เกิดภาวะฝนแล้ง ทั้งช่วงนานถึง 7 ปี นาก็ไม่ได้ทำ ราว พ.ศ.2495-2501 ช่วงนี้ก็ออกไปรับจ้างทำนาที่อื่นเพื่อแลกข้าว บางแห่งก็ให้เป็นเงิน วันละ 3 บาท พอผ่านฝนแล้วจึงมาทำนาอย่างเดิม และเริ่มใช้ปุ๋ย ตั้งแต่ พ.ศ.2500 มา เหตุที่ต้องใช้ปุ๋ยเพราะได้ผลผลิตมากกว่าไม่ได้ใส่ปุ๋ย ปัจจุบันต้องใช้ ปุ๋ยบิลละ 6 กระสอบ และคงจะเพิ่มเป็นบางปีต่อไป โดยซื้อกระสอบละ 200 บาท ค่าใช้จ่าย ในการทำนาปีหนึ่งประมาณ 2,000-2,500 บาท และในนา 12 ไร่ จะได้ข้าว 200 ถัง แต่เมื่อปีที่แล้วได้ 180 ถัง หรือ 45 กระสอบ ขายไป 10 กระสอบ ได้เงิน 1,875 บาท กิโลกรัมละ 2.50 บาท ก็เป็นราคาที่ไม่ค่อยพอใจเท่าไรเพราะราคาปุ๋ยก็ขึ้นทุกปี แต่ ข้าวกลับขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่แน่นอน และข้าวที่เหลือก็ได้กินตลอดปีไม่ขาดบางครั้งฉุกเฉินก็เอา ไปขายได้ เช่น เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน ก็ขาย 2 ถุง ซื้อรถจักรยายนต์ 12,000 บาท เงินสด ปัจจุบันมีควาย 3 ตัว วัว 3 ตัว และคิดว่าอาชีพที่ดีที่สุดตอนนั้นก็คือทำนา ขอให้มิข้าวกินอ้อม ๆ ที่เหลือก็ขายก็พอใจแล้ว และไม่คิดอยจะทำอย่างอื่นเลย

ครอบครัวนายคุณ

สมาชิกทั้งหมด 4 คน มีนายคุณ อายุ 51 ปี จบการศึกษา ป.4 เป็นหัวหน้า ครอบครัว นางบท ภรรยา อายุ 45 ปี จบการศึกษา ป.4 นายตุ้ บุตร อายุ 26 ปี จบ การศึกษา ป.4 นางสาวจรรยา อายุ 25 ปี จบชั้น ป. 4

รายจ่ายของครอบครัวตกวันละประมาณ 20-30 บาท ค่าไฟเดือนละ 50 บาท เมื่อเดือนพฤษภาคม ค่าไฟ 53 บาท สำหรับค่าเสื้อผ้า 2-3 เดือนจะซื้อครั้งหนึ่ง ครั้งละ ไม่เกิน 200 บาท มีการปลูกผักไปขายในตลาดสดในตอนเช้าด้วย เช่น ผักบุ้ง ผักชี ขาย ได้วันละ 40-50 บาท ส่วนนายตุ้จะรับผลไม้จากต่างจังหวัดมาขาย เช่น ทุเรียน เงาะ ทุกวันนี้จะรับแดงโมจากศรีษะเกษมาขาย

สมาชิกที่ไปทำงานไปตั้งแต่ พ.ศ.2535 คือนางสาวจรรยา สาเหตุที่ไปเพราะ อยู่บ้านไม่มีงานทำ ผู้ชักชวนไป คือนางสาววาริ ไปทอผ้าที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 2,000 บาท ไม่เคยส่งให้ที่บ้านเพราะเงินเดือนพอได้แค่เอาตัวรอด เพราะต้องเสียค่าเช่าบ้าน

ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า และต้องการมีเงินเก็บ ในฤดูทำนาก็ไม่ได้กลับมา เพราะทำนาไม่เป็นการทำงานนี้ก็ดีเพราะว่าลูกสาวไม่เคยทำงานได้นานเหมือนกับทำงานที่โรงงานทอผ้านี้ (ก่อนไปทำงานเคยทำงานเสิร์ฟอาหารตามร้านอาหารใกล้บ้าน แต่ทำเพียงเดือนสองเดือนก็ออก)

สภาพบ้านเป็นบ้านถาวร ชั้นบนเป็นไม้ ชั้นล่างเป็นซีเมนต์ ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ชั้นล่างหน้าต่างยังปิดด้วยสังกะสี มีเสา 12 ต้น มีควาย 2 ตัว เครื่องใช้ไฟฟ้า คือโทรทัศน์ พัดลม เครื่องปั้มน้ำ ซื้อด้วยเงินสดจากการขายผัก ขายผลไม้ มีรถป้อน 1 คัน ซื้อด้วยเงินผ่อน ผ่อนเดือนละ 6,000 บาท สาเหตุที่ต้องซื้อเพราะต้องการนำเอาไปรับผลไม้มาขาย เพิ่งซื้อเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2536

อาชีพทำนาก็ทำมานานแล้ว เดิมจะลงทุนแค่จ้างลูกจ้าง เมื่อเสร็จฤดูทำนาก็จะให้ควายแก่ลูกจ้าง 1 ตัว ปัจจุบันหาลูกจ้างยาก จึงต้องทำเอง จะจ้างบ้างครั้งคราว เช่น เวลาเร่งให้เสร็จเร็ว ๆ ลงทุนบู่ 5 ถุง ๆ ละ 270 บาทรวม 1,350 บาท (แล้วแต่ชนิดของบู่) มีที่นา 15 ไร่ (แต่เดิมมี 20 ไร่ ขายไป 5 ไร่) ขายไร่ละ 6,000 บาท (เพื่อเป็นทุนในการขายผลไม้) ได้ข้าว 6 เกวียน ขาย 4 เกวียน กิโลกรัมละ 4.15 บาท พอใจกับราคามากเพราะสูงกว่าปีก่อน เก็บไว้กิน 2 เกวียน บางปีก็เหลือด้วยซ้ำ

อาชีพทำนาไม่ได้ทำอย่างเต็มที่เท่าไร เพราะไม่มีกำลังจะทำ จะทำไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะไม่ไหว และให้เป็นมรดกแก่ลูก ไม่คิดที่จะเปลี่ยนไปทำอย่างอื่น

ครอบครัวนายบุญมี

นายบุญมี อายุ 46 ปี เป็นหัวหน้าครอบครัว อาชีพทำนา สมาชิกของครอบครัว มีดังนี้คือ นายสีดา จมชั้น ป.2 อายุประมาณ 70 ปี เป็นพ่อตาของนายบุญมี แต่สนิทสนมเหมือนคนบ้านญาติไม่รู้เรื่อง นางสุข จมชั้น ป. 4 เป็นแม่บ้าน อายุ 46 ปี นางพรณี จมชั้น ม.3 ลูกสาว อายุ 23 ปี นายเสถียร จมชั้น ป.4 เป็นลูกเขย อายุ 30 ปี นายสมพล จมชั้น ป.6 เป็นลูกชาย อายุ 20 ปี นายเพียรกิจ จมชั้น ป.6 เป็นลูกชาย อายุ 18 ปี เด็กชายประวิทย์ จมชั้น ป.6 และกำลังเรียนต่ออยู่ชั้น ม.2 อายุ 14 ปี ค.ญ.กัญฉิกร อายุ 6 ขวบ เรียนอนุบาล เป็นหลาน ค.ช.ต่น อายุ 4 ขวบ เป็นหลาน นางบัวนัด อายุ 30 ปี จมชั้น ป.4 น้องชายนางทองสุข นายสมจิตร อายุ 26 ปี จมชั้น ป.4 น้องชาย

นางทองสุข ตอนนี้แต่งงานไปแล้ว แล้วย้ายไปอยู่กับภรรยา นายวิเชียร อายุ 24 ปี
 จบชั้น ป.6 เป็นน้องชายนางทองสุข และมีครอบครัวแล้วไปอยู่กับเมีย

ผู้ที่ไปทำงานต่างจังหวัดคือ นายเสถียร กับนางพรรณี ไปทำงานจังหวัดสุราษฎร์ธานี
 ไปทำสวนรายได้ 2,000 บาท/เดือน ไปโดยไม่มีคนชวน บ้านไม่ได้เช่า มีบ้านให้อยู่ ค่าใช้จ่าย
 ค่าอาหารไม่ทราบ แต่รายได้ที่เหลือเหลือเดือนละ 2,000 บาท ฤดูทำนาไม่ได้กลับมาทำนา
 แต่จะส่งเงินมาช่วยทำนา

นายสมพล อายุ 20 ปี จบชั้น ป.6 แล้วยู่ทำนาช่วยพ่อแม่ก่อนแล้วจึงไปทำงานที่
 กรุงเทพฯ เมื่อปีพ.ศ.2531 ไปทำงานโรงพิมพ์ที่กรุงเทพฯ รายได้ 7,000 บาท/เดือน
 โดยการชักชวนของพี่สาว ไปทำงานโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ไปทำงานครั้งแรกโดยมีคนบ้าน
 เดียวกันเป็นคนฝาก ที่พักอาศัยจะพักอยู่กับพี่สาว โดยที่พี่สาวแต่งงานแล้วและได้ไปทำงาน
 ก่อนน้องชายแล้วได้ซื้อบ้านเป็นของตัวเองแล้วชวนน้องไปอยู่ด้วย ค่าใช้จ่ายค่าอาหารประมาณ
 100 บาท/วัน รวมค่ารถไปทำงานด้วย รายได้ที่ได้จะส่งให้ทางบ้านเป็นประจำทุกเดือนๆ ละ
 1,000 บาท ฤดูทำนาไม่ได้กลับมาทำนา แต่จะส่งเงินมาให้ปัจจุบันยังทำงานอยู่ที่เดิม

นายเพียร อายุ 18 ปี เรียนจบชั้น ป.6 แล้วยู่ช่วยพ่อแม่ทำนาก่อนแล้วจึงได้
 ไปทำงานต่างจังหวัด เริ่มไปทำงานต่างจังหวัดเมื่อ พ.ศ.2534 โดยไปทำงานโรงพิมพ์ที่
 กรุงเทพฯ รายได้เดือนละ 5,000 บาท ไปทำงานโดยการชักชวนของนายสมพล ผู้เป็นพี่ชาย
 ไม่ต้องเสียค่าายหน้า ความเป็นอยู่ขณะที่ทำงาน โดยพักกับพี่สาว คือ นางโสภี ค่าอาหาร
 และค่ารถในการไปทำงานวันละประมาณ 100 บาท รายได้ที่ได้ส่งให้ทางบ้านเป็นประจำทุก
 เดือน ๆ ละ 1,000 บาท ฤดูทำนาไม่ได้กลับมาทำนาที่บ้านแต่จะส่งเงินมาช่วยบ้างเป็น
 ครั้งคราว

ครอบครัวนี้มีผู้กำลังศึกษาอยู่ 2 คน คือ เด็กชายประวิทย์ อายุ 14 ปี เรียนอยู่ชั้น
 ม.2 และเด็กหญิงกัญฉิกร อายุ 6 ขวบ เป็นหลาน เรียนอยู่ชั้นอนุบาล ค่าใช้จ่ายในการเล่า
 เรียนสองคน เดือนละประมาณ 200 บาท เป็นอย่างน้อยห่อข้าวกลางวันไปกินที่โรงเรียนด้วย

ค่าอาหารในครอบครัวเดือนละประมาณ 1,000 บาท ค่าไฟฟ้าเดือนละประมาณ 35
 บาท เครื่องอำนวยความสะดวกในบ้านมี จักรยาน 1 คัน หม้อหุงข้าว เตาหุงข้าว น้ดลุม กะทะ

ไฟฟ้า กระจกน้ำร้อน เต้าไฟฟ้า วิทยุเทป ซึ่งจะซื้อด้วยเงินสดซื้อมาจากกรุงเทพฯ ซึ่งลูกจะเป็นผู้ซื้อมา

สภาพบ้านเรือนแต่ก่อนเป็นบ้านชั่วคราวหลังคามุงหญ้า แต่ปัจจุบันเป็นบ้านถาวรทรงสูง เสา 9 ต้น เป็นเสาไม้มุงสังกะสี เงินที่ใช้ในการสร้างบ้านส่วนใหญ่เป็นเงินจากลูกส่งมาให้และจากน้องสาว

ทำนาทั้งหมดประมาณ 20 ไร่ แต่ไม่ใช้นาตัวเองเป็นนาที่เขาเอามาจ้างองไว้ ได้ข้าวบิลละประมาณ 200 ถัง ชายส่วนหนึ่งเพื่อนำเงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว อีกส่วนหนึ่งเก็บไว้กินถ้าไม่พอกิน ก็ต้องยืมจากเพื่อนบ้านหรือไม้ก็ซื้อ เขากินบ้าง

การทำนาอดีตไม่ต้องลงทุนปัจจุบันต้องลงทุน ค่าปุ๋ยบิลละประมาณ 600 บาท ค่าไถประมาณบิลละ 5,000 บาท เริ่มใช้ปุ๋ยเคมีเมื่อประมาณ ปีพ.ศ.2520 ที่ใส่ปุ๋ยและลงทุนอย่างอื่นเพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น และสะดวกสบายขึ้นไม่ต้องลงแรงมากแต่ก่อนทำนาคำปัจจุบันเริ่มหันมาทำนาหว่าน เพราะง่ายและเสร็จเร็วกว่านาคำ ผลผลิตที่ได้และราคาข้าวในปัจจุบันยังไม่เป็นที่พอใจเท่าไร อยากรจะเปลี่ยนอาชีพแต่ยังไม่รู้จะเปลี่ยนไปทำอะไรดี นอกจากทำนาแล้วก็จะปลูกผัก ผลไม้ไว้กิน และเลี้ยงสัตว์ด้วย มีควาย 2 ตัว วัว 2 ตัว ไก่ 15 ตัว การที่ลูกไปทำงานต่างถิ่นมีทั้งข้อดีและข้อเสียคือ ข้อดีคือมีเงินมาจุนเจือครอบครัว ข้อเสียคือต้องอยู่กับคนละทิศละทางไม่ได้อยู่ร่วมกันในครอบครัว

ครอบครัวนายมยุ

มีสมาชิกทั้งหมด 8 คน คือ นายมยุ หัวหน้าครอบครัว อายุ 56 ปี จบชั้น ป.4 นางคำ อายุ 53 ปี จบชั้น ป.4 ภรรยา มีบุตรทั้งหมด 6 คน คือ นายทองสุข อายุ 28 ปี จบชั้น ป.4 นางสาวมาลี อายุ 21 ปี จบชั้น ป.6 นางสาวสมศรี จบชั้น ป.6 นายจรัส อายุ 19 ปี จบชั้น ป.6 นางสาวจันทร์เพ็ญ อายุ 16 ปี จบชั้น ป.6 แล้วไปศึกษาต่อ ปัจจุบันเรียนอยู่ชั้น ม.2 และเด็กหญิงขวัญฤดี อายุ 9 ปี เรียนอยู่ชั้น ป.3

มีผู้ไปทำงานต่างถิ่นคือนายทองสุข อายุ 28 ปี เริ่มไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่อประมาณ พ.ศ.2528 โดยการชักชวนของเพื่อนบ้าน โดยไม่ต้องเสียค่านายหน้า รายได้เดือนละ 5,000 บาท ไปทำงานโรงพิมพ์เงินที่ได้จะส่งให้ทางบ้านเป็นเครื่องคร่าวไม้แน่นอน แต่ก่อนส่ง

ให้บ่อยแต่เดี๋ยวนี้นี้ไม่ค่อยได้ส่งเพราะมีครอบครัวแล้ว ฤดูทำนาไม่ได้กลับมาทำนา แต่จะส่งเงินให้ทางบ้านเพื่อช่วยในการลงทุนทำนา สำหรับความเป็นอยู่ที่กรุงเทพฯ บ้านไม่ได้เช่าเพราะภรรยาที่บ้านเป็นของตัวเองที่นั่น ค่าอาหารประมาณวันละ 100 บาท

นางสาวมาลี อายุ 21 ปี เริ่มไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ.2530 โดยการชักชวนของพี่สาว ไปทำงานเย็บผ้า รายได้เดือนละ 3,000 บาท ส่งให้ทางบ้านบ้างไม่แน่นอน ฤดูทำนาไม่ได้กลับมาทำ แต่จะส่งเงินมาช่วยในการทำนาทุก ๆ ปี สำหรับความเป็นอยู่ที่กรุงเทพฯ บ้านไม่ได้เช่า เพราะพักอยู่กับพี่สาว ค่าอาหารวันละ 30 บาท เป็นอย่างน้อย

นายจรัส อายุ 19 ปี จบชั้น ป.6 แล้วก็ช่วยทางบ้านทำนาก่อนแล้วจึงได้ไปทำงาน เริ่มไปทำงานครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2534 โดยการชักชวนของพี่ไปทำงานโรงพิมพ์ รายได้ 3,000 บาท/เดือน ไม่ได้ทำงานถาวรแต่ละไป ๆ กลับ ๆ ปัจจุบันนี้ไปทำงานที่จังหวัดจันทบุรี คือไปทำสวนเงาะ รายได้เดือนละ 1,800 บาท บ้านไม่ต้องเช่าเพราะมีบ้านพักให้ ค่าอาหารประมาณวันละ 30 บาท ฤดูทำนาก็จะกลับมาทำนาทุกปี พอเก็บเกี่ยวเสร็จก็จะไปทำงานอีกเป็นอยู่อย่างนี้ทุก ๆ ปี

รายจ่ายของครอบครัวเดือนละประมาณ 1,000 บาท โดยต้องจ่ายค่าอาหารประมาณเดือนละ 500 บาท ค่าเล่าเรียนประมาณเดือนละ 200 บาท ค่าไฟประมาณเดือนละ 30 บาท และค่าของใช้อื่น ๆ อีก เครื่องอำนวยความสะดวกในบ้านได้แก่ รถจักรยาน โทรทัศน์ พัดลม หม้อหุงข้าว เตารีด ของเหล่านี้ซื้อเองบางอย่างและลูกซื้อให้บางอย่าง ที่ซื้อเองซื้อเป็นเงินสดซึ่งได้เงินจากการขายข้าว ลูกซื้อให้จะซื้อมาจากกรุงเทพฯ สภาพบ้านแต่ก่อนเป็นบ้านชั่วคราว หลังคามุงหญ้า แต่ปัจจุบันฐานะดีขึ้น บ้านเป็นบ้านถาวรทรงสูง มีเสา 14 ต้น เงินที่ใช้สร้างบ้านได้จากการขายข้าวและลูกที่ไปทำงานต่างจังหวัด

มีที่นาทั้งหมด 31 ไร่ ได้ข้าวประมาณ 500 ถัง/ปี ขายและเก็บไว้กิน ก็พอได้กินตลอดทั้งปี ส่วนที่ขาย ราคาข้าวยังไม่เป็นที่พอใจ คือ ข้าวหอมมะลิราคา กิโลกรัมละ 4.60 บาท ข้าวเม็ดเล็ก กิโลกรัมละ 2.40 บาท อยากให้ราคาข้าวสูงขึ้นกว่านี้อีก

การทำนาแต่ก่อนไม่ต้องลงทุนอะไรมาก แต่ปัจจุบันต้องลงทุนมาก ซื้อปุ๋ยใส่ข้าวปีหนึ่งประมาณ 10,000 บาท ค่าจ้างแรงงาน ค่าไถ ค่าเกี่ยวรวมประมาณ 6,000 บาท และคิดว่า

การทำนาไม่ดีเพราะต้องพึ่งพารัฐชาติ ซึ่งก็ไม่แน่นอนบางปีก็ฝนดีบางปีก็ฝนแล้ง ได้ไม่พอกิน
อยากเปลี่ยนอาชีพแต่ไม่รู้จะทำอะไรดี

การที่มีลูกไปทำงานต่างถิ่นคิดว่ามีทั้งดีและไม่ดี ดีเพราะมีเงินมาช่วยเหลือครอบครัว
ไม่ดีเพราะต้องพรากจากกันไปอยู่คนละแห่ง ไม่มีโอกาสได้อยู่ร่วมกัน ในครอบครัวนี้เลี้ยง
สัตว์ไว้ใช้งานและเป็นอาหารด้วยคือ มีควาย เป็ดและไก่

ครอบครัวนายเพชร

สมาชิกมีจำนวนทั้งหมด 5 คน โดยมีนายเพชร เป็นหัวหน้าครอบครัว อายุ 43 ปี
อาชีพทำนา จบชั้น ป.4 นางใบ อายุ 46 ปี เป็นภรรยา มีบุตรทั้งหมด 4 คน คือ นางสาว
ละมุล อายุ 16 ปี จบชั้น ป.6 ด.ญ.ละไม อายุ 15 ปี จบชั้น ป.6 และกำลังศึกษาต่อ
อยู่ชั้น ม.2 ด.ช.สุนทร อายุ 11 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้น ป.5

ผู้ไปทำงานต่างถิ่นได้แก่ นางสาวละมุล อายุ 18 ปี จบชั้น ป.6 แล้วก็อยู่ช่วย
ทางบ้านทำนาก่อน 3 ปี จึงได้ไปทำงานต่างจังหวัด เริ่มไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่อปี พ.ศ.
2533 โดยมีลูกของลุงเป็นคนชวนไปไม่ต้องเสียค่านายหน้า ครั้งแรกเริ่มไปทำงานขายเสื้อผ้า
รายได้เดือนละประมาณ 3,000 บาท แล้วออก เพราะฤดูทำนากลับมาทำนาพอลบไปก็
เปลี่ยนงาน ไปครั้งหลังไปเองโดยไปทำงานโรงงานพลาสติก รายได้ เดือนละประมาณ
2,500 บาท แล้วทำได้ไม่ถึงปีก็ออก เพราะเห็นว่าเงินเดือนน้อย แล้วย้ายไปทำงานบ้าน
ไปสมัครทำเอง รายได้เดือนละ 3,000 บาท ทำได้หนึ่งเดือนก็ออกเพราะไม่ค่อยถูกกันกับ
เจ้าของบ้าน และเมื่อที่ต้องทำงานบ้านจึงออกมาทำงานในร้านอาหาร รายได้เดือนละ 3,000
บาทแล้วออกอีก เพราะเจ้าของโรงงานให้เพื่อนมาตามไปทำงานเหมือนเดิม เพราะเห็นว่า
เป็นคนทำงานดี ชยัน ปัจจุบันก็ยังคงทำอยู่ รายได้วันละ 120 บาท รายได้ทั้งหมดจะส่งมาให้
ทางบ้าน ซึ่งไม่แน่นอนบางครั้งก็สองเดือนส่งที การส่งแต่ละครั้งก็ประมาณ 2,000 บาท แต่
บางครั้งแม่จะไปกรุงเทพฯ เอง ก็จะให้มากทีครั้ง ๆ ละ ประมาณ 2,000-3,000 บาท
การทำงานในแต่ละวันจะมี โอ.ที.ด้วย ทำวันละสามชั่วโมง ๆ ละ 25 บาท การไปทำงาน
ก็จะเข้าบ้านอยู่เดือนละ 1,800 บาท พักอยู่กับเพื่อนสามคนแล้วเฉลี่ยกันออก ค่าน้ำ
ค่าไฟ เดือนละ 40 บาท/คน ค่าอาหารประมาณวันละ 30 บาท เป็นอย่างน้อย

สภาพบ้านก่อนไปทำงานก็เป็นบ้านถาวรแต่ไม่ดีเท่าที่ควร ปัจจุบันก็แต่งเติมเรื่อย ๆ ได้เงินมาจากการขายข้าวและได้จากลูกที่ไปทำงานบ้างบางส่วน เป็นทรงสูงสองชั้น มีเสา 9 ต้น ชั้นบนเป็นไม้ชั้นล่างเป็นปูน ในบ้านมีเครื่องใช้ไฟฟ้า คือ โทรทัศน์ พัดลม หม้อหุงข้าว และรถมอเตอร์ไซด์ 1 คัน มีควาย 5 ตัว เลี้ยงเป็ดและไก่ไว้เป็นอาหาร ปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง เครื่องไฟฟ้าซื้อจากเงินขายข้าวทั้งหมดซื้อเป็นเงินสด

ค่าใช้จ่ายสำหรับครอบครัวแต่ละเดือนต้องจ่ายค่าอาหารประมาณเดือนละ 400 บาท ค่าเล่าเรียนประมาณเดือนละ 200 บาท ค่าไฟเดือนละ 10 บาท และค่าเครื่องใช้อื่น ๆ อีกรวมแล้วใช้จ่ายประมาณเดือนละ 1,000 บาท ครอบครัวนี้มีที่นาทั้งหมด 20 ไร่ ได้ข้าวปีละประมาณ 300 ถัง แบ่งไว้กินส่วนหนึ่งและแบ่งขายส่วนหนึ่ง ส่วนที่แบ่งไว้กินพอกินตลอดปี ส่วนที่ขายขายข้าวมะลิ ก.ก.ละ 4.60 บาท ข้าวเม็ดเล็ก ก.ก.ละ 2.40 บาท ราคาข้าวยังไม่เป็นที่น่าพอใจควรจะสูงกว่านี้ การทำนาแต่ก่อนไม่ได้ลงทุนอะไรมาก แต่ปัจจุบันต้องลงทุนสูง เริ่มใช้ปุ๋ยประมาณเมื่อ 10 ปีมาแล้ว ค่าปุ๋ยปีละประมาณ 7,000 บาท ค่าจ้างแรงงานคือจ้างหวาน ดำ ไถ ปีละประมาณ 5,600 บาท ค่าปุ๋ยและค่าจ้างแรงงาน จะได้จากการขายข้าว และผู้ไปทำงานต่างจังหวัด

สำหรับการทำนาคิดว่าผลผลิตเป็นที่น่าพอใจและไม่คิดจะเปลี่ยนอาชีพเพราะไม่รู้ว่าจะทำอะไร เพราะเริ่มทำนามาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ถูกล้ำก็ไม่ได้ทำอะไรมากจะเลี้ยงไหมและทอผ้าไหมบ้าง สำหรับการไปทำงานต่างจังหวัดของลูก ๆ นั้นคิดว่าดีเพราะมีเงินมาช่วยครอบครัวและไม่ดีคือไม่ได้อยู่ร่วมกันทำให้คิดถึงลูก

ครอบครัวนายบุญมี

มีสมาชิกทั้งหมด 7 คน มีนายบุญมี อายุ 41 ปี จบชั้น ป.4 เป็นหัวหน้าครอบครัว นางเหลา อายุ 41 ปี จบชั้น ป.4 เป็นภรรยา มีบุตรทั้งหมด 5 คนคือ นายบุญโฮม อายุ 20 ปี จบชั้น ป.6 นายดิษฐ์ อายุ 18 ปี จบชั้น ป.6 ด.ช.สมคิด อายุ 14 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้น ม.1 ด.ญ.สมจิตร อายุ 11 ปี เรียนอยู่ชั้น ป.5 ด.ญ.ดวง อายุ 9 ปี เรียนอยู่ชั้น ป.3

บุตรที่ไปทำงานต่างถิ่นมีนายดิษฐ์ ไปทำงานที่จังหวัดจันทบุรี เริ่มไปทำงานได้ประมาณ 2 ปีที่แล้ว ไป ๆ กลับ ๆ ถูกล่ามาก็กลับมาทำนา เสร็จแล้วก็จะไปทำงานต่อ ไปที่จ.จันทบุรีบ้าง

กรุงเทพฯ บ้าง โดยไปกับคนบ้านเดียวกัน ไม่ต้องเสียค่านายหน้า ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ จ.จันทบุรี ทำสวนเงาะ รายได้เดือนละ 1,800 บาท ส่งให้ทางบ้านไม่แน่นอน บ้านไม่ต้องเช่า เพราะมีบ้านให้อยู่ ค่าอาหารประมาณวันละ 30 บาท สามารถหาของป่ากินเองได้ด้วย คนที่สองที่ไปทำงานต่างถิ่นคือ นายบุญโฮม ก็ไปทำงานเหมือนกันแต่ตอนนี้กลับมาทำนาแล้ว คิดว่าถ้าเสร็จจากทำนาแล้วก็จะไปอีก

ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว สำหรับค่าอาหาร 400 บาท/เดือน ค่าเล่าเรียน ประมาณ 500 บาท/เดือน ค่าไฟฟ้าประมาณ 10 บาท/เดือน และค่าของใช้เบ็ดเตล็ดอีกประมาณเดือนละ 1,200 บาท

เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านมีพัดลม วิทยุเทป ซื้อด้วยเงินสดและซื้อจากเงินรับจ้างได้ มีที่นาอยู่ทั้งหมด 30 ไร่ ได้ข้าวปีละประมาณ 400 ถัง/ปี ขายและเก็บไว้กินพอกินตลอดทั้งปี ขายได้ราคาไม่เป็นที่พอใจ คือ ข้าวหอมมะลิ ก.ก.ละ 4.60 บาท ข้าวเม็ดเล็ก ก.ก.ละ 2.40 บาท ทำนาได้ข้าวเป็นที่พอใจ อยากจะเปลี่ยนอาชีพแต่ไม่รู้จะทำอะไร

การทำนาเริ่มใส่ปุ๋ยประมาณ 15 ปีที่แล้ว ค่าปุ๋ยประมาณ 4,500 บาท/ปี ค่าจ้างแรงงาน ปีละประมาณ 3,000 บาท การที่ลูกไปทำงานต่างจังหวัดคิดว่าดีเพราะได้เงินมาใช้ในครอบครัว ข้อเสียคือไม่ได้อยู่ร่วมกัน บ้านนี้มีการเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหารและใช้แรงงานคือ ควาย 4 ตัว เป็ด 18 ตัว ไก่ 8 ตัว

ครอบครัวนายสำราญ

มีสมาชิกทั้งหมด 6 คือ นายสำราญ อายุ 49 ปี จบชั้น ป. 4 เป็นหัวหน้าครอบครัว นางบุญช่วย เป็นภรรยา อายุ 49 ปี จบชั้น ป.4 มีบุตรทั้งหมด 4 คน คือ นางสาวลักขณา อายุ 22 ปี จบชั้น ป.6 นายรุ่งทิพย์ อายุ 20 ปี จบชั้น ป.6 นายวรพล อายุ 18 ปี จบชั้น ป.6 ด.ช.บุญเล็ก อายุ 9 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ชั้น ป.2 ค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนประมาณ 200 บาท/เดือน ค่าใช้จ่ายในบ้านประมาณ 200 บาท /เดือน เป็นค่าไฟประมาณ 100 บาท ส่วนค่ากินประมาณ 100 บาท แต่เสื้อผ้าไม่ค่อยได้ซื้อ ค่ากับข้าวไม่ต้องจ่ายมากเพราะจะปลูกผักไว้กินเองและจะเลี้ยงไก่

ผู้ที่ไปทำงานต่างถิ่นได้แก่ นางสาวลักขณา และนายรุ่งทิมย์ ทั้ง 2 ไปทำงานเมื่อ พ.ศ.2534 ที่ไปเพราะต้องการสร้างฐานะให้กับครอบครัว นายรุ่งทิมย์จะไปโดยไปหางานเอง จากการเปิดรับสมัคร ส่วนนางสาวลักขณาไปปี 2534 เหมือนกัน โดยการแนะนำของนางสาว ประไพรัตน์ ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านกัน ไม่ต้องเสียค่านายหน้า ทำงานที่โรงงานทำรองเท้า รั้งสิต กรุงเทพมหานคร เป็นพนักงานเย็บรองเท้า ได้เงินเดือน ๆ ละ 3,500 บาท จะส่งมาให้ทางบ้าน 2-3 เดือน/ครั้ง ราว 2,000 บาท สำหรับค่าใช้จ่ายที่ ๆ ทำงาน คือค่าเช่าบ้าน ห้องละ 1,600 บาท จะอยู่กัน 6 คน จ่ายประมาณ 266 บาท ค่าเสื้อผ้าทุก ๆ เดือน ๆ ละ 200-300 บาท ค่ากินอาหารวันละ 30-40 บาท ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง การทำงานหาก ออกงานมาทำนาจะไม่สามารถกลับไปทำงานที่เดิมได้จึงไม่สามารถกลับมาช่วยทำนาได้อย่าง เต็มที่แต่ก็จะกลับมาเป็นบางครั้ง ผู้ทำงานนี้จบการศึกษาชั้น ป.6 คิดว่าไปทำงานต่างถิ่น เป็นการดีไม่น้อยเหมือนทำนา นายรุ่งทิมย์ ไปทำงานที่นนทบุรี ทำงานก่อสร้าง ไปเมื่อ พ.ศ.2534 ต่อมา พ.ศ.2535 ได้สมัครเป็นยามที่ศูนย์ท่าอากาศยานนนทบุรี ค่าเช่าที่พัก ไม่ต้องเสีย แต่ต้องจ่ายค่าอาหารวันละประมาณ 40-50 บาท นายรุ่งทิมย์จบการศึกษา ป.6 คิดว่าทำงานต่างถิ่นดี

บ้านสร้างมาได้ 10 ปีแล้ว เป็นบ้านไม้ทั้งหลัง แต่ไม่ขึ้นบนและล่างดีไม้ไม่แน่นอนหา บ้านที่สร้างใช้เงินจากการขายนาทั้งสิ้น สัตว์ที่เลี้ยงดังนี้ ควาย 2 ตัว และมีผู้มาจ้างเลี้ยงอีก 3 ตัว วัวมี 5 ตัว มีผู้มาจ้างเลี้ยงอีก 1 ตัว ไก่ 4 ตัว หมู 2 ตัว เครื่องใช้ไฟฟ้ามี หม้อหุงข้าวไฟฟ้า โทรทัศน์ สเตอริโอ รถจักรยาน 1 คัน ทุกอย่างซื้อด้วยเงินสด

อาชีพทำนาทำมาแต่บรรพบุรุษแล้ว และครอบครัวนี้ทำประจำทุกปี เดิมไม่ต้องลงทุน ใดใด เพราะการใช้ปุ๋ยยังไม่แพร่หลาย ต่อมาเริ่มใช้ปุ๋ยเมื่อปี พ.ศ.2526 ที่ใช้เพื่อต้องการ เพิ่มผลผลิต ซึ่งมีที่นาทั้งหมด 15 ไร่ ในการใช้ปุ๋ยสามารถทำให้ผลผลิตเพิ่มได้ ปัจจุบันลงทุน 1,550 บาท/ปี จะได้ข้าวทั้งหมด ประมาณ 550 ถัง เป็นอย่างต่ำ จะจ้างคนงานบ้างเล็กน้อย วันละ 70 บาทในปัจจุบัน ข้าวส่วนใหญ่จะเก็บไว้กินแต่เมื่อไม่มีเงินก็จะขายเพื่อหาเงิน มาใช้ในกิจนั้น ๆ ในการเก็บข้าวไว้กินปลาย ๆ ปีก็จะไม่พอกินจึงต้องไปซื้อเขากิน สำหรับเงินที่ลงทุนในการทำนาในแต่ละปีก็มากพอสมควร เช่นปีที่แล้ว ต้องจ้างแรงงานวันละ

50 บาท รวม 5,000 บาท เงินที่ใช้ยังต้องให้ชื้อบับและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีกมาก เงินที่
ใช้จ่ายนี้ได้จากลูกจะส่งมาให้เรื่อย ๆ ก็พอที่จะใช้ลงทุนในการทำนา

ทำนาถือว่าดีเพราะจะได้มีข้าวกิน และเป็นอาชีพที่ทำมานานแล้ว และไม่เคียด
ที่จะเปลี่ยนมาทำสวนเลย และทำงานนอกบ้านก็ดีเช่นกันเพราะสามารถเพิ่มรายได้ให้กับ
ครอบครัว

ครอบครัวนายบุญสี

หัวหน้าครอบครัวชื่อ นายบุญสี อายุ 55 ปี สมาชิกในบ้านมี 11 คน ลูกชาย 2 คน
คือนายสัญญา อายุ 25 ปี นายทวีศักดิ์ อายุ 22 ปี มีผู้หญิง 3 คน คือนางทองมี อายุ 28 ปี
นางบัวลอย อายุ 21 ปี และเด็กหญิงวิลาวัลย์ อายุ 13 ปี รวมทั้งนางน้อย อายุ 55 ปี
ผู้เป็นแม่บ้าน นางบัวลอย มีลูก 1 คน ชื่อ ด.ช.ณัฐภูมิ อายุ 3 ปี (หลาน) โดยแต่งงานกับ
นายสมพิษ อายุ 23 ปี นางทองมี มีลูก 1 คน คือ ด.ญ.สัญญา อายุ 5 ปี โดยแต่งงาน
กับนางทองล้วน อายุ 27 ปี

สมาชิกในบ้านที่กำลังเรียนหนังสือมี 1 คน คือ ด.ญ.วิลาวัลย์ อายุ 13 ปี ชั้น ป.6
ค่าใช้จ่ายประมาณ 100 บาท/ปี

รายจ่ายในครอบครัวในวันหนึ่ง ๆ ต้องจ่ายค่ากับข้าวไม่น้อยกว่า 20 บาท และใน
เดือนหนึ่ง ๆ มีตลาดนัด 3 ครั้ง ก็ต้องซื้อทุกครั้ง อย่างน้อยก็ 5 บาท ซื้อยาเส้นในเดือนหนึ่ง
เสียค่าไฟ 13-20 บ. และเมื่อปลายเดือนที่แล้ว (พฤษภาคม) เสียค่าไฟ 15 บาท เดือน
หนึ่ง ๆ ก็ต้องจ่ายน้อย ๆ 100 บาท

สภาพบ้านเมื่อก่อนเป็น "เฮือนเหยา" คือ เป็นบ้านไม้ 2 ห้องพื้นเกือบทัดดิน
ตัวบ้านสูงประมาณ 5 ม. ปัจจุบันทำใหม่ เสา 9 ต้น แต่ยังไม่เสร็จสมบูรณ์ ฝาบ้านเป็น
ฝาไม้ซึ่งปิดไว้ไม่มีมิดชิด พื้นคิดจะลาดปูน แต่ก็ไม่ได้ทำสักทีเพราะเงินไม่พอ ที่บ้านไม่มีเครื่อง
ใช้ไฟฟ้าใด ๆ เลยนอกจากหลอดไฟฟ้า เพียง 2 หลอด

สมาชิกที่ไปทำงานต่างถิ่น มี 3 คน คือนางทองมี ลูกสาว เริ่มไปตั้งแต่อายุ 18 ปี
(พ.ศ.2526) เห็นเพื่อนในหมู่บ้านไป ก็เลยไปกับเพื่อนโดยไปทำงานก่อสร้าง ในช่วงแรก ๆ

ก็ได้วันละ 60 บาท ทำได้ 2 เดือนก็กลับ เพราะถึงฤดูทำนาจะกลับมาทำทุกปี ต่อมาได้แต่งงาน ก็ไปทำงานกับสามคือนายทองล้วน โดยทำงานก่อสร้างเหมือนกัน เป็นช่างได้วันละ ร้อยกว่าบาท แม้จะกลับบ้านบ่อย แต่ส่วนใหญ่ก็จะทำกับบริษัทก่อสร้างเดิม ทั้งสองคน จบการศึกษาชั้น ป.6 สมาชิกอีกคนที่ไปทำงานคือ นายสัญญา ช่วงแรก ๆ ก็ทำงานก่อสร้าง ต่อมาก็ทำงานเฟอร์นิเจอร์ ปัจจุบันทำงานในร้านอาหาร ถ้ามจากเพื่อนบ้านที่ไปทำงานด้วยบอกว่า ราว ๆ เดือนละ 1,500-1,800 บาท งานนี้ก็มีเพื่อนแนะนำไป ทำได้ประมาณ 7 เดือนแล้ว ยังไม่กลับบ้านเลย เพราะลูกชายเก็บเงินไว้เพื่อแต่งงาน นายสัญญาเรียนจบชั้น ป.6 ปีก่อน ๆ เคยมาช่วยทำนาแต่บีนี คงไม่มา แต่ทางบ้านจะพยายามติดต่อ เพื่อขอเงินมาซื้อบูนุ ที่น้ก ร้านอาหารจัดที่น้กให้พนักงาน จ่ายเฉพาะค่ากับข้าว ทางร้านมีข้าวให้ ปัจจุบันนายสัญญา ทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ

การทำนาทำมานานแล้วทำกับพ่อ-แม่-พี่-น้อง ที่นา 38 ไร่ ทำโดยไม่ใช้บูนุเคมี ปีไหนฝนดีก็ทำได้มาก ได้ไม่น้อยกว่า 200 ถัง ปัจจุบันเหลือนา 14 ไร่ เพราะแจกจ่าย กับพี่น้องคนอื่น ๆ ทำ บีนีหนึ่ง ๆ ใช้บูนุไม่น้อยกว่า 6 กระสอบ กระสอบละ 200 กว่าบาท บีนีได้ข้าว 46 กระสอบ ขายเพียง 5-6 กระสอบ ก.ก.ละ 2.50 บาท สำหรับข้าวเม็ดเล็ก แต่ถ้าเป็นข้าวมะลิขายได้ก.ก.ละ 4.60 บาท ที่เหลือก็เก็บไว้กินตลอดทั้งปี อาชีพทำนาแบบนี้ พอใจและอยากจะทำ ขอให้มันฝนตก เพราะถ้าไม่ได้ทำก็ไม่ได้กิน ขอเพียงให้มีข้าวใส่ยุ้งไว้ก่อนอื่น ๆ ค่อยหาทีหลัง ไม่คิดอยากจะทำอย่างอื่น เคยลองปลูกปอ ปลูกถั่ว แต่ไม่สำเร็จ ปลูกถั่ว ใบสวายแต่ไม่มีเม็ด เป็นเส้นดินหมด ปลูกปอไม่มีน้ำแช่ และยังดูแลยาก เพราะนาอยู่ไกลบ้าน ทุกวันนี้ปลูกพริก มะเขือ ก็พอได้กินบ้างเป็นครั้งคราวไป

ครอบครัวนายเตะ

มีสมาชิก 5 คน มีนายเตะ อายุ 48 ปี จบชั้น ป.4 เป็นหัวหน้าครอบครัว นางทองดา อายุ 43 ปี จบชั้น ป.4 ภรรยา มีบุตรทั้งหมด 3 คน คือ นายสุวิวงศ์ อายุ 19 ปี นายสุวรรณ อายุ 18 ปี ต.ญ.สายทอง อายุ 11 ปี เรียนชั้น ป.5 ค่าใช้จ่ายทุกปีที่ผ่านมามีประมาณ 300 บาท แต่ปีการศึกษา 2536 นี้ใช้ในการเรียนประมาณ 800 บาท เพราะพี่ที่ทำงาน กรุงเทพฯ ซื้อมาให้ คือซื้อสมุด หนังสือ ชุดนักเรียน รองเท้านักเรียน และได้เงินไปโรงเรียน วันละ 1 บาท

รายจ่ายของครอบครัวในแต่ละวัน ค่ากับข้าวไม่ได้จ่ายทุกวัน ใน 1 อาทิตย์จะจ่ายประมาณ 20 บาท เพราะเป็นคนหากับข้าวเก่ง หากบ หาเซียด หาไข่มดแดง เงิน 20 บาท ก็ใช้ซื้อไข่เป็ด เอาไว้ต้มให้ลูกไปโรงเรียนบ้าง ซื้อปลาเค็ม 1 ถูง 10 บาท ก็กินได้ประมาณ 1 อาทิตย์ ที่เหลือก็ใช้จ่ายซื้อ ขูรส น้ำปลา ค่าไฟฟ้าเดือนและประมาณ 35-45 บาท รายจ่ายรวมทั้งสิ้นประมาณเดือนละ 100 บาท และนอกจากนี้ก็เลี้ยงไก่ไว้ 10 ตัว ซ่ากินทุกเดือน และปลูกพืชผักไว้กินบ้าง เช่น หอม กระเทียม เผือก มัน

สมาชิกที่ไปทำงานมี 2 คน คือ นายสุวิรงค์ อายุ 19 ปี จบชั้น ป.6 เมื่อปี 2530 บวช 2 ปี ปีพ.ศ.2533 ก็ไปทำงานก่อสร้างที่กรุงเทพฯ โดยนำพาไป ทำงานนี้อยู่ 2 ปี ได้วันละ 70 บาท กลับบ้านปีละครั้ง ฝากมาปีละ 3 ครั้ง ครั้งละ 500-1,000 บาท พักนรีค่าอาหารจ่ายเอง ไม่ได้มาช่วยทำนา แต่ก็กลับบ้านปีละ 2-3 ครั้งมาช่วยทำนาเพียง 2-3 วัน ก็กลับ คนที่ 2 ที่ไปทำงานคือ นายสุวรรณ อายุ 18 ปี จบชั้น ป.6 ปี 2531 ไปทำงาน พ.ศ.2532 ไปช่วยบักกรีดยางที่ภูเก็ต ไปอยู่ประมาณ 1 ปี ก็กลับบ้านพร้อมเงิน 500 บาท มาให้แม่ จากนั้นลูกก็พาไปทำงานในโรงงานน้ำปลา จังหวัดชลบุรี ทำได้ 5 เดือนก็กลับ โดยไม่ทราบรายละเอียดว่าได้เงินเดือนละเท่าไร กลับมาบ้านเอาเงินให้แม่ 300 บาท จน พ.ศ. 2535 พี่ก็พาไปทำงานในโรงกลึง ได้วันละ 70 บาท พักอยู่ในโรงงาน ซื้ออาหารกินเอง ไม่เคยมาช่วยทำนาเลย

การที่ลูกไปทำงานก็ดีที่เขารู้จักช่วยเหลือตนเอง และพอที่จะมีเงินส่งมาให้ทางบ้าน แต่พอถึงฤดูทำนาก็อยากให้นำมาช่วยทำนาด้วย

สถานบ้านเรือนเมื่อก่อนสร้างบ้านต่ออยู่ ตั้งแต่ราวพ.ศ.2520-2532 สร้างใหม่ เมื่อ 2533 ได้เงินจากขายข้าวและเงินไปรับจ้างของตัวเองและลูก ๆ เป็นบ้านมี 9 เสामีได้ถุนสูง ฝาบ้านไม่ค่อยมิดชิดเท่าที่ควร เมื่อก่อนมีควาย 1 ตัว ปัจจุบันมีควาย 3 ตัว เครื่องใช้ไฟฟ้ามีหม้อหุงข้าว ราคาประมาณ 800 บาท ซื้อด้วยเงินสดสมัยที่นางทองคำไปทำงานก่อสร้างที่กรุงเทพฯ ประมาณ พ.ศ.2531 พัดลม 1 เครื่อง 350 บาท กะทะไฟฟ้า ราคา 700 บาท โดยลูกชายเป็นผู้ซื้อมาให้ เมื่อต้นปี 2536

เริ่มทำนา ทำ 14 ไร่ ทำอยู่ 2 ครอบครั้ว ในช่วงนั้น ได้ปีละ 50 ถูง ช่วงนี้ก็มีบุงเคมีก็ใส่มาทุกปี ช่วงแรก ๆ จำได้ว่าใส่ 3 ถูง ราคาถูงละ 170 บาท สมัยก่อน

ใช้ทุนในการทำนาประมาณปีละ 700 บาท ต่อมาเมื่อ พ.ศ.2528 แยกมาทำนาโดยทำนา 4 ไร่ ใส่น้ำปุ๋ยปีละ 4-5 ถัง ช่วงนี้ปุ๋ยราคา 200 กว่าบาท ได้ข้าวปีละ 20-25 ถัง เงินที่นำมาซื้อปุ๋ยได้จากเงินที่ลูกไปรับจ้างส่งมาให้ และกู้ยืมจากเพื่อนบ้าน ปีหนึ่งก็ประมาณ 500 บาท แล้วใช้นี้โดยให้ข้าวแทนเงิน ปีหนึ่ง ๆ ก็ขายข้าว 3-5 ถัง ที่เหลือก็ใส่ยังไม่ขาย มีข้าวกินตลอดปี การทำนาถือว่าดีไม่คิดที่จะขายนาเอาไว้มือลูกทำต่อ ๆ ไป แต่ไม่พอใจในราคาปุ๋ยที่แพงมากในปัจจุบัน ถังละ 270 บาทและราคาเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ราคาข้าวกลับไม่แน่นอนขึ้น ๆ ลง ๆ ปัจจุบันถ้าขายข้าว 1 ถัง น้ำหนัก 75 ก.ก. ละ 2.30 บาท ได้เงินประมาณ 170 บาท ซึ่งเทียบกับปุ๋ย 1 ถัง 50 ก.ก. ราคาถังละ 270 บาท ซึ่งต่างกันมาก

ครอบครัวนายสำรวย

มีสมาชิกทั้งหมด 6 คน คือ นายสำรวย เป็นหัวหน้าครอบครัว อายุ 52 ปี จบชั้น ป.4 นางสง่า เป็นภรรยา อายุ 48 ปี จบชั้น ป.4 น.ส.สุมาศ อายุ 25 ปี จบชั้น ป.4 นายสำเรียง อายุ 23 ปี จบชั้น ป.6 นางสาวสุนิสา อายุ 21 ปี ค.ช.สุวรรณ อายุ 1 ปี 8 เดือน

ไม่มีผู้ใดเรียนเนื่องจาก ค.ช.สุวรรณ ยังเด็กจึงต้องใช้เงินในการดูแลเยอะ ประมาณ 500 บาท/เดือน ซึ่งจ่ายค่าขนม ค่าเสื้อผ้า ค่ายารักษาโรค ส่วนค่าอาหารในบ้าน ไม่ต้องเสียมากเท่าไรเพราะจะปลูกผักกินเอง ค่าไฟประมาณเดือนละ 70 บาท

ผู้ที่ไปทำงานคือ น.ส.สุมาศ ไปทำตั้งแต่ พ.ศ.2524 จะไปทุกปีหลังจากที่ทำนาเสร็จ ทำที่บริษัทแอปเปิ้ล แลนด์ กรุงเทพฯ ซึ่งจะเป็นบริษัททำงานก่อสร้าง น.ส.สุมาศ แรกเดิมทีจะไปสมัครทำเอง ต่อมาเมื่อกลับมาช่วยทางบ้านทำนาเมื่อจะกลับไปทำที่เดิมอีกก็ได้เพราะเป็นผู้ที่คุ้นเคยกัน ได้เดือนละ 2,250 บาท จะส่งเงินมาให้ทางบ้าน เมื่อทางบ้านต้องการมากก็ส่งมาให้ 2-3 เดือน ครั้ง ถ้าส่งก็ประมาณ 3,000 บาท แต่บางครั้งจะส่ง 500 บาท ค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำค่าไฟฟรี แต่ค่าอาหารต้องเสียวันละประมาณ 20-30 บาท จบการศึกษา ป.4 ก็ออกมาทำงานช่วยทางบ้าน คิดว่าการทำงานต่างถิ่นดี เพราะเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว และได้เปลี่ยนบรรยากาศด้วย

ครอบครัวนี้จะสร้างบ้านเล็ก ๆ เป็นกระท่อมอยู่กันแบบสมถะ ต่อมา พ.ศ.2527 จึงสร้างให้เป็นบ้าน 2 ชั้น ชั้นล่างทำด้วยปูนชั้นบนทำด้วยไม้ เงินที่ใช้สร้างบ้านได้จากการช่วยกันทำงานเก็บเงินทั้งครอบครัว คือ พ่อ แม่ ลูก และได้จากการขายควาย 1 ตัว เป็นเงิน 8,000 บาท

สัตว์เลี้ยงมีควาย 4 ตัว ไก่ 13 ตัว เครื่องใช้ไฟฟ้ามี หม้อหุงข้าว 2 ใบ ทีวีเมื่อ พ.ศ.2527 กะทะไฟฟ้า ทีวีเมื่อ พ.ศ.2532 วิทยุเทป ทีวีเมื่อ พ.ศ.2528 โทรทัศน์เมื่อ พ.ศ.2529 ส่วนรถ ลูกเขย ซื้อให้เดือน กรกฎาคม 2536 นี้เอง ทุกอย่างจะซื้อด้วยเงินสดทั้งสิ้น ที่ต้องมีสิ่งเหล่านี้เพราะต้องการความสะดวกสบาย ซึ่งจากการไปทำงานต่างถิ่นสามารถสร้างฐานะให้ได้เป็นความจริง

อาชีพทำนาที่ทำมา 40 ปีแล้ว สำหรับทำตอนแรกไม่ต้องลงทุนเพราะยังไม่นิยมใช้ปุ๋ย ต่อมา พ.ศ.2530 จึงเริ่มใส่ปุ๋ยที่ต้องลงทุนเพราะต้องการได้ผลผลิตเพิ่ม ซึ่งก็เป็นเช่นนั้นจริง ซึ่งที่นามีทั้งหมด 12 ไร่ เข้าเขาทำ 11 ไร่ ได้ผลผลิต ปีละ 48 ถัง ลงทุน 1,500 บาท ชาวส่วนใหญ่ได้มาจะขาย และใช้น้ำซึ่งขุดขึ้นมาใช้เมื่อจำเป็น ก็เกือบหมด ฉะนั้นจึงมีปัญหาในตอนปลายปีก็จำเป็นต้องซื้อหรือหีบขี้มูลวัวผู้อื่นอีก

การทำนาจะจ้างคนทำด้วย ปัจจุบันจ้างวันละ 70 บาท ในการทำนาถือว่าดีเพราะไม่ต้องซื้อข้าวเขากิน และไม่เคยมคิดจะไปทำอาชีพอื่น เช่น ทำสวน เพราะเหนื่อยกว่าทำนามาก และคิดว่าจะไปทำงานหลังทำนาด้วยเพื่อหารายได้เพิ่ม

ครอบครัวนายมาน

มีสมาชิก 4 คน มีนายมาน เป็นหัวหน้าครอบครัว มีนางเลื่อน เป็นภรรยา มีบุตร 2 คน คือ น.ส.ศุภวรรณ น.ส.สมเจตน์ กำลังศึกษาอยู่ 1 คน คือ นางสาวศุภวรรณ อยู่ที่ ว.ค.สุรินทร์ ปี 1 รายจ่าย 200 บาท/สัปดาห์ ค่าใช้จ่ายในครอบครัว 1,000-2,000 บาท/เดือน จ่ายค่าอาหาร ค่าไฟฟ้า เดือนละ 120-150 บาท

คนที่ไปทำงานต่างถิ่นมีนางสาวสมเจตน์ จบการศึกษา ชั้น ป.6 ไปทำงานตั้งแต่ พ.ศ.2535 สาเหตุที่ไปเพราะเพื่อนชวนไป ไปทำงานที่ จ.นครราชสีมา บริษัทเจียรไนลอย

ได้เงินเดือนขึ้นแรก 1,500 บาท ปัจจุบัน 1,950 บาท ส่งให้ทางบ้านเดือนละครั้งๆ ละ 1,000 บาท ในฤดูทำนาไม่ได้กลับมา การทำงานนี้ดี เพราะสวัสดิการดี

สภาพบ้านเป็นบ้านถาวร สร้างเมื่อ พ.ศ.2527 มุงด้วยสังกะสี บ้าน 2 ชั้น ชั้นบนเป็นไม้ ชั้นล่างเป็นซีเมนต์ เสา 16 ต้น มีเครื่องใช้ไฟฟ้า คือ โทรทัศน์ หนึ่งตัว ตู้เย็น เครื่องปั้มน้ำ เครื่องเสียง เครื่องชาร์ตแบตเตอรี่ มีรถจักรยาน 1 คัน จักรยานยนต์ 1 คัน ซื้อเมื่อ พ.ศ.2535 ซื้อมาด้วยเงินสด

อาชีพทำนา ทำมานานแล้ว มีที่นา 10 กว่าไร่ ได้ข้าว 7 เกวียน ขาย 6 เกวียน ที่เหลือเก็บไว้กิน ในการทำนาจะใส่แกลบและใส่ปุ๋ยของ ธ.ก.ส.รวมประมาณ 300-400 บาท จ้างแรงงานทุกปี ๆ ละประมาณ 2,000 บาท มีควาย 5 ตัว และยึดอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักไม่คิดที่จะเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่น

ครอบครัวนายโทน

มีสมาชิกในครอบครัว 5 คน มีนายโทน เป็นหัวหน้าครอบครัว อายุ 49 ปี จบชั้น ป.4 นางซ้อย อายุ 48 ปี จบชั้น ป.4 ภรรยา มีบุตร 3 คน คือ น.ส.หน้อย อายุ 30 ปี จบชั้น ป.4 น.ส.ตี๋ม อายุ 22 ปี จบชั้น ป.4 นายท้อ อายุ 20 ปี จบชั้น ป.6

ค่าใช้จ่ายในบ้าน 1,000 บาท/เดือน ค่าไฟฟ้า 30-50 บาท

บุตรที่ไปทำงานคือ น.ส.หน้อย น.ส.ตี๋ม จบการศึกษา ป.6 ไปทำงานตั้งแต่ พ.ศ.2530 สาเหตุที่ไปเพราะทางบ้านยากจน ผู้ชักชวนไปคือญาติ ๆ ที่อยู่กรุงเทพฯ ไปทำงานทอผ้า เงินเดือน 2,000 บาท ส่งมาทางบ้านครั้งละ 800-1,000 บาท ถ้าขอไปจึงจะส่งมาให้ การทำงานนี้ดีเพราะได้ช่วยเหลือทางบ้านบ้างในฤดูทำนาไม่ได้กลับมา

สภาพบ้านเป็นบ้านมุงด้วยสังกะสี เสา 12 ต้น สร้างเมื่อ พ.ศ.2532 เมื่อก่อนจะอยู่บ้านของคนอื่น คือ ช่วยเฝ้าบ้านให้เขาด้วย โดยไม่เก็บค่าเช่าเพียงแต่ดูแลให้ บ้านที่กำลังอยู่ปัจจุบันนี้ยืมไม่มาจากเพื่อนบ้าน ไฟฟ้าก็ต่อจากเพื่อนบ้าน มีเครื่องใช้ไฟฟ้าคือ โทรทัศน์ หนึ่งตัว ไม่ได้ทำนาเพราะไม่มีที่นาทำ ช่วงฤดูทำนาก็รับจ้างคนอื่นเขาทำ แต่ก็นำ

มาซื้อเหล้ากินจนหมด ต้องหยิบยืมคนอื่น แต่ดีคือลูกส่งเงินมาให้จึงพอมีใช้ไปวัน ๆ มีการซื้อข้าวสารวันละ 2.50 ก.ก. กิโลกรัมละ 7 บาท

ครอบครัวนายมม

มีสมาชิกทั้งหมด 7 คน มีนายมม อายุ 45 ปี จบชั้น ป.4 เป็นหัวหน้าครอบครัว นางรัตน์ อายุ 43 ปี จบชั้น ป.4 ภรรยา มีบุตร 3 คน คือ นายประเสริฐ อายุ 28 ปี จบชั้น ป.4 นายคมล อายุ 23 ปี จบชั้นป.6 นางสาวขวัญเรือน อายุ 20 ปี จบชั้น ป.6 ด.ญ.มธุรส อายุ 12 ปี ซึ่งเป็นหลาน กำลังศึกษาอยู่ชั้น ม.1 ด.ญ.พนารัตน์ อายุ 5 ปี เป็นหลาน กำลังศึกษาอยู่ชั้นเด็กเล็ก

สมาชิกที่กำลังศึกษาอยู่คือ ด.ญ.มธุรส กำลังเรียนอยู่ชั้น ม.1 และ ด.ญ.พนารัตน์ กำลังเรียนอยู่ชั้นเด็กเล็ก รายจ่ายสำหรับผู้เรียน ด.ญ.มธุรส เดือนละ 300 บาท และ ด.ญ.พนารัตน์ เดือนละ 150 บาท และรายจ่าย ของครอบครัวต่อวันประมาณ 75-100 บาท มีค่าอาหาร ค่าไฟฟ้าเดือนละ 100 บาท

สมาชิกที่ไปทำงานต่างถิ่น คือ นายประเสริฐ น.ส.ขวัญเรือนไปตั้งแต่ม.ค.2530 ทำอยู่ที่เดียวกันคือโรงงานทำถุงเท้า กรุงเทพฯ ก่อนไปก็มีนายหน้ามาหาเด็กไปทำงาน จะทำงานเหมาคือ เหมาค้างละ 3,000-4,000 บาท ส่งเงินมาให้ทางบ้าน 3-4 เดือน/ครั้ง ครั้งละประมาณ 3,000-4,000 บาท และในฤดูทำนาไม่กลับมาช่วยทำนา ไปทำงานต่างถิ่นนี้ดีเพราะได้เงินมาช่วยเหลือครอบครัวให้มีความเป็นอยู่ดีขึ้น

สภาพบ้านเป็นบ้านถาวร มุงสังกะสี เสา 20 ต้น แต่เป็นเสาเตี้ย ๆ เล็ก ๆ สูงจากพื้นดินประมาณ 1 เมตร มีควาย 14 ตัว เครื่องใช้ไฟฟ้า คือ น้ดลม ตู้เย็น หม้อหุงข้าว เตารีด สาเหตุที่ต้องซื้อเพื่ออำนวยความสะดวก ซื้อมาเมื่อ พ.ศ.2533 ซื้อมาด้วยเงินสด เงินที่ใช้ซื้อได้จากลูกส่งมาให้

ทำนามานานแล้ว มีที่นา 20 ไร่ ปัจจุบันจะใช้บ่ยกอกในการทำนาและจ้างคนอื่นช่วย ปีละประมาณ 3,000-4,000 บาท ปี 2535 ได้ข้าว 16 เกวียน จะเก็บไว้กินเอง 2 เกวียน นอกนั้นจะขาย และพอใจในราคาที่ขายได้ ข้าวที่ขายก็จะนำเงินมาใช้หนี้ ร.ก.ส. และค่าจ้างทำนาได้จากลูกส่งมาให้บ้างขายข้าวบ้าง

อาชีพทำนาปัจจุบันถือว่ายังดีอยู่ เพราะได้ผลผลิตพอใช้ได้ไม่คิดที่จะเปลี่ยนเป็น
สวนเพราะ ไม่มีคนช่วย

ครอบครัวนางนิว

มีสมาชิกทั้งหมด 3 คน มีนางนิว อายุ 79 ปี เป็นหัวหน้าครอบครัว นายสำรวน
อายุ 31 ปี การศึกษาจบชั้น ป.4 น.ส.นัยนันท์ อายุ 30 ปี จบชั้น ป.4

รายจ่ายของครอบครัวต่อเดือน 500-600 บาท ใช้เป็นค่าอาหาร ค่าไฟฟ้าประมาณ
20-25 บาท

ไปทำงานต่างถิ่นคือ นายสำรวน ไปทำตั้งแต่พ.ศ.2527 สาเหตุที่ไปเพราะอยาก
เป็นสาวกรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 2,000 บาท ส่งให้ทางบ้านครั้งละ 500 บาทซึ่งจะส่งมาให้
2 เดือน/ครั้ง ในฤดูทำนาก็ไม่ได้กลับมา การไปทำงานต่างถิ่นนี้ดีเพราะเมื่อกลับมาก็มีทองใส่
ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้ามาใช้หลายอย่าง เช่น หม้อหุงข้าว โทรทัศน์

สภาพบ้านเป็นบ้านถาวร ซึ่งทำทั้งก่อนและหลังไปทำงาน มีเครื่องใช้ไฟฟ้าคือหม้อ
หุงข้าว โทรทัศน์ เครื่องปั่นน้ำ และพัดลม ซื้อเพื่ออำนวยความสะดวก สิ่งของเหล่านี้ซื้อมา
ด้วยเงินสดโดยนางสาวนัยนันท์ เป็นผู้ซื้อมาให้เป็นส่วนมาก ซึ่งรวมถึงการสร้างบ้านด้วย

อาชีพทำนาทำมานานแล้ว จนกระทั่งปี 2526 นายเหลียม สามีนางนิว เสียชีวิตลง
ก็ได้ให้ผู้อื่นเช่าที่นาทำ มีที่นา 7 ไร่ ได้ข้าวปีละ 1 เกวียน ส่วนใหญ่จะเก็บไว้กินเอง ที่
ได้ข้าวปีละ 1 เกวียนคือการเก็บดอกที่เขาเช่า อาชีพทำนาปัจจุบันนี้ยังดีอยู่เพราะอยู่ใกล้แหล่งน้ำ

ครอบครัวนายโง

หัวหน้าครอบครัวชื่อนายโง มีอายุ 42 ปี จบชั้น ป.4 มีอาชีพทำนา นางสาวรณ
อายุ 37 ปี จบชั้น ป.4 มีลูกด้วยกัน 3 คน คือนายบุ อายุ 18 ปี จบชั้น ป.6 น.ส.สมถวิล
อายุ 15 ปี จบชั้น ป.6 ค.ช.สุทิน อายุ 11 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้น ป.4 ได้เงินไป ร.ร.
ไม่แน่นอน อาทิตย์หนึ่ง 1-2 บาท รายจ่ายส่วนมากจ่ายมากช่วงเปิดเทอมรวมทั้งค่าเสื้อผ้า
และค่าหนังสือ ประมาณ 500 บาท เมื่อครบปีก็ประมาณ 1000 บาท

ค่าใช้จ่ายในครอบครัวส่วนใหญ่จะเป็นค่าไฟฟ้า ตกประมาณ 40 บาท/เดือน เลือผ้า ส่วนใหญ่หนึ่งปีซื้อครั้งหนึ่ง อาหารไม่ค่อยซื้อมาก หาปลาตามหนองน้ำหรือกินปลาร้าที่เก็บไว้

คนที่ไปทำงานต่างถิ่นคือ น.ส.สมถวิล ไปทำงานตั้งแต่ พ.ศ.2534 ช่วงแรก น.ส.สมถวิล เห็นคนอื่นไปแล้วพอลกลับมาเห็นเขาขาวและสวยขึ้นเลยอยากลองไปบ้าง ตอนไปครั้งแรกไปกับเพื่อนที่อยู่บ้านเดียวกันที่เคยทำงานที่กรุงเทพฯ แล้วกลับบ้านช่วงสงกรานต์ จึงขอไปด้วย แต่ไปถึงไปทำงานคนละที่กัน น.ส.สมถวิลทำอยู่ร้านอาหารได้เงินเดือน 1,000 บาท แต่อยู่กับเจ้าของร้าน ทำงานตั้งแต่ 7.00-24.00 น. คิดว่าทำงานหนักเลยกลับบ้าน พอลกลับมาบ้านได้ไม่นานก็ไปอีก แต่ไปด้วยตัวเองไปทำงานสอยกางเกง ได้เงินเดือน 1,300 บาท ปัจจุบันได้ 1,500 บาท อยู่กินกับเจ้าของร้าน ส่งเงินมาให้ทางบ้าน ครั้ง ๆ ละ 1,000 บาท เงินที่ส่งมาครั้งแรกเอาไปซื้อบุนนียงใส่ปอ จำนวน 3 กระสอบ ๆ ละ 280 บาท ครั้งที่ 2 ส่งมา 1,000 บาท แต่เงินนี้เอาไปใช้หนี้แต่ก็ยังไม่หมด ช่วงนี้ ก็เริ่มทำนายังไม่มีการลงทุนอะไร และน.ส.สมถวิลก็ไม่กลับมาช่วยทำนา

สภาพทางบ้านเปลี่ยนแปลงจากเดิม ซึ่งเมื่อก่อนอยู่ติดกับขุ้งข้าวแต่เดี๋ยวนี้สร้างใหม่ ใช้สังกะสีมุงหลังคา มีเสา 9 ต้น ชั้นบนใช้ไม้ปิดกันทำฝา ส่วนชั้นล่างใช้อิฐบล็อกก่อรอบ แต่ทั้งชั้นบนและชั้นล่างยังไม่ได้กันหลัง การขยับขยายย้ายไม่ได้ใช้เงินของนางสาวสมถวิลแต่ใช้เงินที่เก็บสะสมมาทั้งหมด

อาชีพทำนาทำมานานแล้ว ประมาณ 30 ปี มีที่นาทั้งหมด 5 ไร่ เมื่อก่อนไม่ต้องลงทุนมาก แต่ปัจจุบันต้องลงทุนบ้างส่วนมากจะเป็นค่าบุนนียง ปีที่แล้วก็ใช้ไป 3 กระสอบ เริ่มใช้บุนนียงตั้งแต่ พ.ศ.2529 การใช้บุนนียงทำได้ผลผลิตมากกว่าปกติปีที่ผ่านมาได้ข้าว 240 บิบ ผลผลิตที่ได้จะเก็บไว้กินไม่ค่อยได้ขาย แต่ปีที่ผ่านมาข้าวไม่พอกิน ต้องเอาของคนอื่นมากิน เป็นจำนวน 3 กระสอบ ถ้าถึงเวลาเก็บเกี่ยวต้องเอาข้าวไปคินเขาโดยไปคิน 4 กระสอบ และคิดว่าอาชีพทำนาดีเพราะมีเวลาพักผ่อนบ้างเมื่อเสร็จจากทำนาก็อยู่บ้าน ไม่ลำบากเหมือนไปทำงานกรุงเทพฯ ซึ่งถ้าอยู่กรุงเทพฯถ้าไม่ทำงานก็ไม่มีเงินใช้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างต้องใช้เงินเมื่อไม่มีเงินก็อดเช่นกัน

ที่บ้านมีสัตว์เลี้ยงอยู่ คือมีควาย 3 ตัว หมู 2 ตัว ส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้าไม่มี

ครอบครัวนายลิม

หัวหน้าครอบครัวคือนายลิม นางรัน เป็นภรรยา มีบุตร คือ นางจำรัส นางสุนัท นายเลือน นางสมัคร น.ส.กนกพร นายอนุชิต นายประยุทธ เป็นสามีของนางสมัคร และมีลูกด้วยกัน 3 คน คือ ด.ญ.แคตตาริยา ด.ญ.กิตติมา ด.ญ.ลัดดา ซึ่งเป็นหลานของนายประยุทธ มีด.ญ.แคตตาริยากำลังเรียนอยู่ชั้นเด็กเล็ก โดยได้เงินไปวันละ 1 บาท ค่าใช้จ่ายในครอบครัวที่มากที่สุดคือค่าอาหาร เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ ไม่มี คนที่ไปทำงานต่างถิ่น คือ นางจำรัส , สุนัท , เลือน , กนกพร , อนุชิต ผู้เป็นพ่อแม่ จำได้ว่าลูกส่วนใหญ่จบชั้นประถมอยู่บ้าน 2-3 ปีหลังจากนั้นก็ไป การไปทำงานส่วนใหญ่ไปเองที่ทำงานทุกคนอยู่กรุงเทพฯ ส่วนเงินเดือนของนายอนุชิต 4,800 บาท และส่งมาให้พ่อซื้อกระดานไม้ทำฝ้ายบ้าน คิดว่าไปทำงานต่างถิ่นดี มีที่นาทั้งหมด 3 ไร่ การทำนาส่วนใหญ่ไม่ได้จ้างจะทำเอง ไม่ได้ลงทุนอะไร

ที่บ้านกำลังสร้างใหม่เกือบเสร็จแต่ยังไม่ได้กินห้องซึ่งแต่ก่อนอยู่ติดกับขี้วัว สัตว์เลี้ยง มีหมู 1 ตัว และไก่อีก 10 ตัว อาชีพทำนาทำมาตั้งแต่ปู่ย่าตายาย ส่วนใส่บู้เริ่ม ช่วงที่กู้เงินจากธ.ก.ส. เพราะกู้แล้วไม่ได้มาในรูปเงินทั้งหมดแต่ให้บู้มาอีกส่วนหนึ่ง และผลผลิตก็เก็บไว้กินเสียส่วนมาก พอใจกับอาชีพทำนาเพราะถ้าไม่ทำแล้วไม่รู้จะทำอะไร

ครอบครัวนายแมน

หัวหน้าครอบครัวคือนายแมน ภรรยาคนที่ 1 ถึงแก่กรรม มีบุตรด้วยกัน 7 คน คือ น.ส.สมุทรา นางสุนิต นายสนอง นางสนัน นางสุกิจ นายสเน็ด นายสนิม ภรรยาคนที่ 2 ชื่อนางสุภาพร มีลูกด้วยกัน 2 คน คือ ด.ญ.สุชิต และ ด.ญ.สุริยา คนที่กำลังเรียนหนังสืออยู่ คือ ด.ญ.สุชิต โดยได้เงินไปร.ร.อาทิตย์ละ 2 บาท เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ ไม่มี รายจ่ายในครอบครัวส่วนมากเป็นค่าเสื้อผ้า ค่าอาหารหาได้เองบ้างซื้อเข้าง

ลูกที่ไปทำงานต่างถิ่น คือนายสนอง นางสุกิจ นางสุนิต ช่วงที่ไปทำงานจำพ.ศ. ไม่ได้ ไปเพราะเพื่อนพาไป ไปทำงานก่อสร้างได้เงินเดือน 1,500 บาท ไม่มีใครส่งเงินมาให้เลยเพราะนายแมนกับลูก ๆ ที่เกิดกับภรรยาคนก่อนแยกกันอยู่ ลูกไปทำงานก็ได้แค่เลี้ยงปากเลี้ยงท้องตนเองเท่านั้น เพราะทุกคนก็โตกันหมดแล้ว สภาพทางบ้านแยกว่าเก่า แต่ช่วงนี้นายแมนเลี้ยงเบ็ด 20 ตัว พอที่จะกินโดยไม่ต้องซื้อกับข้าวและนอกจากนี้ก็ยังขายได้

ค่าขนมของลูกเล็ก ๆ อีก เพราะนายแมนบอกว่าถ้าเป็นไปได้อยากได้เบ็ดมาเลี้ยงอีกสัก 50 ตัว แต่กลัวเรื่องอาหารให้กินไม่มี

มีที่นาทั้งหมด 8 ไร่ แต่เป็นที่สูงไม่ค่อยมีน้ำ บัญชีหนึ่งไร่ 1 กระสอบเท่านั้น อาชีพการทำนาของนายแมนทำมานานแล้ว แต่ไม่มีอะไรดีกว่าเดิมกลับแย่กว่าเดิมเพราะว่าเมื่อก่อนมีที่นาขนาดใหญ่เดี๋ยวนี้แบ่งให้ลูกหมดและลูกบางคนก็เอาไปขาย ทำให้ตัวของนายแมนเองต้องยืมข้าวคนอื่นมากินเกือบทุกปี หรือยืมเงินเขามาซื้อข้าว ปีที่แล้วขายพอได้พอดีกับค่าหนี้ ขณะนี้นายแมนกำลังปลูกมะม่วง ขนุน ที่สวน 3-4 ไร่ แต่เกิดปัญหาที่ชาวบ้านปล่อยวัวให้กิน ทำให้บางต้นต้องตายไป จนทำให้ไม่อยากปลูกอีก

ครอบครัวนายปรีส

นายปรีส อายุ 60 ปี เป็นหัวหน้าครอบครัว มีอาชีพทำนา มีสมาชิกในครอบครัวดังนี้ คือ นางบา อายุ 55 ปี เป็นภรรยา จบชั้น ป.4 มีบุตรด้วยกันคือ นายจำนิก อายุ 32 ปี แต่งงานแล้วอยู่ที่ อ. กายเขิง จ. สุรินทร์ จบชั้น ป.6 นายจำเนียร อายุ 30 ปี แต่งงานแล้วอยู่บ้านปรือใหญ่ อ. ชูขันธุ์ จ. ศรีสะเกษ จบชั้น ป.4 นายจำนิจ อายุ 29 ปี จบ ป.5 นายจำนนต์ อายุ 28 ปี จบ ป.6 นายจำนอง อายุ 27 ปี นายแดนชัย อายุ 23 ปี จบชั้น ป.6 นางสาวิง อายุ 25 ปี จบชั้น ป.4 นางเวียน อายุ 22 ปี จบชั้น ป.4 นางน้ำใจ อายุ 21 ปี จบชั้น ป.6 นางวล อายุ 17 ปี จบชั้น ป.6 ด.ญ. สุกาวรรณ อายุ 11 ปี กำลังเรียนอยู่ชั้น ป.5

คนที่ไปทำงานต่างถิ่นคือ นางสาวิง ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่ พ.ศ. 2528 ไปทำงานขายข้าวแกง ได้เงินเดือน 2,500 บาท อยู่กินกับเจ้าของร้าน ต้องเดินทางไปเอาเงินเอง 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ได้มา 4,000 บาท มาจ่ายหนี้ ครั้งที่ 2 จำนวน 2,000 บาท จ่ายค่าทำนา

นายแดนชัย ไปทำงานได้ 4 ปี ไปประมาณปี 2533 ช่วงแรกไปทำงานที่จ. ระยอง ทำสวน และมีผู้หญิงหนีตามไปด้วยและก็นั่งงานอยู่ด้วยกัน ได้เงินเดือนรวมกันทั้ง 2 คน 2,400 บาท และกินอยู่กับเจ้าของสวน และไม่ค่อยส่งเงินมาให้ทางบ้าน แต่เมื่อเดือนเมษายน 2536 กลับบ้านเพื่อมาทำใบขับขี่เพื่อไปขับรถในกรุงเทพฯ ยังไม่ติดต่อทางบ้านอีกเลย

นายเวียน ไปทำงานเกี่ยวกับดอกไม้แห้งได้วันละ 80-100 บาท ไม่ค่อยได้ส่งเงินมาให้ที่บ้าน นอกจากกลับมาครั้งหนึ่งก็ให้ครั้งละ 700-800 บาท แต่จะไม่กลับมาบ่อยนัก สภาพบ้านเรือนยังเหมือนเดิม แต่มีหม้อหุงข้าว เครื่องเสียง จะซื้อมาด้วยเงินสด ซึ่งลูกที่ไปทำงานซื้อมาให้

นายน้ำใจ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ขณะนี้กลับมาอยู่บ้านแล้วซึ่งจริง ๆ ไม่อยากกลับ แต่ทางบ้านเขียน จ.ม. ไปบอกว่าไม่มีใครช่วยทำนา เลยต้องกลับ และเขาเองได้บอกว่าการไปทำงานกรุงเทพฯ ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือเมื่อกลับมาก็มีเงินเป็นก้อน อย่างน้อยก็ 1,000 บาท เมื่อเวลากินเหล้าไม่ต้องไปขอเงินใครเหมือนอยู่บ้าน และบอกว่าเมื่อทำนาเสร็จก็จะกลับไปทำงานอีกแต่ยังไม่รู้ว่าจะไปทำอะไร

เริ่มทำนามานานแล้วตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แต่การทำนาเมื่อก่อนไม่มีการจ้างเนื่องจากลูกอยู่เยอะก็ช่วยกันทำไม่กี่วันก็เสร็จ ทำนาเมื่อก่อนไม่มีการใส่ปุ๋ยแต่เดี๋ยวนี้ต้องใส่ปุ๋ย 5 กระสอบ ซึ่งเริ่มใส่มาเมื่อ 5 ปีที่แล้ว จ้างเขาทำเพราะเห็นคนอื่นจ้างแล้วเสร็จเร็ว โดยจ้างดำ 300 บาท จ้างเก็บเกี่ยว 1000 บาท ผลผลิตที่ได้ 300 บับ เก็บไว้กินทั้งหมด

ครอบครัวนายทิม

หัวหน้าครอบครัวคือนายทิม อายุ 58 ปี ภรรยาชื่อ นางเต็ม อายุ 51 ปี มีบุตรด้วยกันคือ นายไพ อายุ 29 ปี นางน้อย อายุ 27 ปี นายสมปอน อายุ 23 ปี นายนิรวัฒน์ อายุ 21 ปี น.ส.ปริญญาภรณ์ เรียบจบชั้น ป.6 ทั้งหมด ไม่มีใครกำลังศึกษาอยู่

ค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวไม่ค่อยได้ซื้อ แต่ปลูกถั่วฝักยาวขายเป็นช่วง เสื้อผ้าก็ไม่ได้อะไรบ่อยนัก ค่าไฟฟ้าเดือนละ 30-50 บาท

คนที่ไปทำงานต่างถิ่นคือ นายสมปอน ไปทำงานช่างไม้ เงินเดือน 4,000 บาท อยู่กินเองจึงเก็บเงินไม่ได้ ไปได้ 4 เดือนก็กลับมา เพราะทำงานที่กรุงเทพฯ ลำบากพอสมควร เงินก็ไม่ค่อยได้ เลยต้องกลับแต่กลับมาบ้านก็ไม่ได้ช่วยทำนา เพราะมีนาพาไปทำงานสร้างโบสถ์ที่บ้านลำโรง ค่าแรงในวันหนึ่ง ได้วันละ 100 บาท สามารถนำมาจ้างคนทำนาได้ คิดว่าทำงานอย่างนี้ดีกว่าไปทำงานที่กรุงเทพฯ เพราะสภาพอากาศที่บ้านเราดีกว่าการคมนาคมสะดวก ที่อยู่อาศัยก็มี ของกินก็ไม่ต้องซื้อ เงินที่หามาได้ก็สามารถเก็บได้

นางสาวปริญญาภรณ์ ไปทำงานเมื่อ-พ.ศ.2533 ทำงานในโรงงานทำปลั๊กไฟฟ้า
เงินเดือน 5,000 บาท เข้าบ้านเดือนละ 1,200 บาท ค่าน้ำค่าไฟต่างหาก ส่งให้
ทางบ้านเดือนละ 1,000 บาท

สภาพทางบ้านยังอยู่สภาพเดิม มีเครื่องเสียง ซื้อด้วยเงินสดนายสมปอนเป็นผู้ซื้อ
ซื้อจากไปทำงานครั้งแรก

อาชีพทำนาเป็นอาชีพดั้งเดิมที่ทำมาแต่บรรพบุรุษ มีที่นาทั้งหมด 20 ไร่ ต้อง
ใช้ปุ๋ย 7 กระสอบต่อปี และเริ่มใช้เมื่อ 6 ปีที่ผ่านมา เมื่อ 3 ปีที่แล้วได้ข้าว 800 ปีบ
โดยจะเก็บไว้กิน ส่วนที่เหลือจากปีที่แล้วก็จะขายให้หมด

มีควาย 3 ตัว วัว 5 ตัว อาชีพทำนาดีเพราะไม่ต้องตื่นระแวกมากนักรหลัง
จากเสร็จทำนาก็มีเวลาพักผ่อนบ้าง ไม่เหมือนชีวิตในกรุงเทพฯ

ครอบครัวนายปรีน

หัวหน้าครอบครัวชื่อ นายปรีน อายุ 65 ปี ภรรยาชื่อ นางสาว อายุ 58 ปี มีบุตร
คือ นายอำนวยการ อายุ 35 ปี นายยอด อายุ 30 ปี นางสาวอน อายุ 28 ปี นายสุวัฒน์ อายุ
25 ปี นางสาวสมเกียรติ อายุ 23 ปี นายสมศักดิ์ เรียนจบชั้น ป.6 ทั้งสิ้น

ค่าใช้จ่ายของครอบครัวคือ ค่าอาหารต้องซื้อกับข้าว มีอละ 10 บาท ส่วนใหญ่
แล้วจะซื้อปลาทุ เลือผักที่ไปทำงานกรุงเทพฯจะส่งมาให้ ค่าไฟฟ้าเดือนละ 20-40 บาท

สมาชิกที่ไปทำงานต่างถิ่นคือ นางสาวอน ไปทำงานเป็นเวลา 8 ปีมาแล้ว ไป
ประมาณ พ.ศ.2528 เงินเดือน 2,500 บาท ต้องเข้าบ้านและซื้ออาหารกินเอง ส่ง
เงินมาครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ.2531 เป็นเงิน 1,000 บาท ซึ่งการไปทำงานไปเองไม่มี
ผู้ใดชักชวน เมื่อกลับบ้านก็ไปทำงานที่เดิม แต่ไม่ได้กลับมาช่วยทำนา การไปทำงานต่างถิ่น
ของลูกนี้คิดว่าดีเพราะสามารถช่วยตนเองได้ อยู่บ้านก็ไม่มียะไรทำที่นาก็มีน้อยทำนิดหน่อยก็
เสร็จ

นายสมเกียรติ ไปทำงานที่กรุงเทพฯเมื่อพ.ศ.2532 ทำงานเย็บจักรเงินเดือน ๓
ละ 1,200 บาทอยู่กับเขาหมด ส่งเงินมาให้ทางบ้าน 2-3 เดือน/ครั้ง โดยส่งมา

ครึ่งละ 1,500-2,000 บาท สาเหตุที่ไปทำงานเพราะเพื่อนพาไป เพราะที่ทำงานของเพื่อนบ้านนั้นต้องการคนงานเพิ่ม

นายสมศักดิ์ ไปทำงานเมื่อ พ.ศ.2533 ทำงานเฟอร์นิเจอร์ ได้เงินเดือน 4,500-4,800 บาท ส่งเงินให้ทางบ้านบ่อย เข้าบ้านอยู่กับเพื่อน 3 คน โดยเสียค่าเช่าเดือนละ 1,500 บาท ค่าน้ำค่าไฟต่างหาก

สภาพทางบ้านยังเหมือนเดิม แต่มีเครื่องใช้ไฟฟ้าหลายอย่าง หม้อหุงข้าว 3 เครื่อง ภาชนะไฟฟ้า วิทยุเทป ซื้อด้วยเงินสดทั้งสิ้นและลูกเป็นคนซื้อมาให้

อาชีพทำนาทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่การทำนาแต่ก่อนไม่ต้องลงทุนมากนัก แรงงานก็มีลูกช่วย บัญก็ใช้บัญชีดอก เดี่ยวนี้ต้องใช้บัญชีเคมี ปีที่แล้วหมด 5 กระจอบ ที่นามีทั้งหมด 7 ไร่ และจ้างเขาทำค่าจ้างตลอดตั้งแต่ดำจนเก็บเกี่ยวใช้เงินทั้งหมด 2,000 บาท ข้าวที่ได้เมื่อปีที่ผ่านมาได้ 300 ปีบ จะเก็บไว้กิน ถ้าไม่พอกินก็จะยืมคนอื่นเขามากินก่อน โดยเอามา 10 ไร่ดอกอีก 5 รวมเป็น 15 ที่บ้านเลี้ยงควาย 6 ตัว หมู 1 ตัว

อาชีพทำนาดีเพราะไม่มีทางเลือกอื่นที่ดีกว่า เมื่อลูกไปทำงานก็ดีเพราะช่วยอะไรได้หลายอย่าง เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าจ้างคนทำนาและค่าอาหาร

ครอบครัวนายโทน

หัวหน้าครอบครัวชื่อ นายโทน อายุ 60 ปี จบชั้น ป.4 อาชีพทำนา นายโทน มีภรรยา 2 คน คนแรกเสียชีวิตไปแล้ว และมีลูกด้วยกัน 5 คน แต่มีครอบครัวหมดแล้ว และมีลูกกับนางทองสา 3 คน แต่เหลือ 2 คน เพราะคนสุดท้ายเสียชีวิตแล้วเนื่องจากจมน้ำตาย 3 ปีที่แล้ว

คนที่ไปทำงานต่างถิ่นคือ นายบุญเรือง อายุ 29 ปี จบชั้น ป.4 จบแล้วก็อยู่ช่วยทำนาที่บ้านต่อมาถูกคัดเลือกเป็นทหารเกณฑ์ นอออกจากทหารแล้วก็อยู่บ้านทำนาและเริ่มไปทำงานต่างจังหวัดเมื่อประมาณ พ.ศ.2532 โดยไปกับนายสมเกียรติ ผู้เป็นน้องชาย ซึ่งทำงานอยู่ก่อน โดยไปทำงานที่โรงพิมพ์ กรุงเทพฯ เงินเดือน ๗ ละ 4,000 บาท ไม่รวม โอ.ที. ไปอยู่โดยการเช่าบ้านกับเพื่อน 3 คน ค่าเช่าเดือนละ 1,500 บาท ค่าอาหารวันละ 50 บาท รายได้แม้จะเป็นคนไปเอาเอง เพราะลูกไปทำงานทั้งหมด 3 คน ก็จะไปเอากับทุกคน ไป

แต่ละครั้งได้มาประมาณ 2,000 บาท ไม่ได้ไปบ่อยนัก เดือนสองเดือนไปครั้ง หรือบางครั้งก็ไม่ได้ไปเพราะลูก ๆ จะกลับเอามาให้ที่บ้านเมื่อถึงฤดูการทำนา นายบุญเรือง ไม่ได้กลับมาเรื่องค่าใช้จ่ายในการทำนาก็ส่งบ้างไม่ส่งบ้าง ซึ่งนายบุญเรืองทำงานกับโรงพิมพ์หลายแห่งแล้วเปลี่ยนที่บ่อยเพราะค่าแรงต่ำ หรือไม่ก็งานหนักไม่คุ้ม และหางานใหม่ทำโดยหาเอง เพื่อนฝากบ้าง บางครั้งก็จะกลับมาอยู่บ้านสักพักหนึ่งก็จะไปอีก

นายสมเกียรติ อายุ 21 ปี จบชั้น ป.6 จบแล้วอยู่ช่วยทำนาก่อนแล้วจึงไปทำงานครั้งแรกไปทำงานโรงพิมพ์ที่กรุงเทพฯ และทำหลายแห่งแล้วสาเหตุที่ออกเพราะงานหนัก ค่าแรงต่ำ บัจจุบันได้เงินเดือน 3,000 บาท ไม่รวมโอ.ที ไม่ได้ส่งให้ทางบ้านเพราะนางทองสาไปเอาเอง สภาพความเป็นอยู่ไม่ต้องเช่าบ้านเพราะอยู่กับเจ้านาย ค่าอาหารวันละ 50 บาท ฤดูทำนาไม่ได้กลับมาทำนา และไม่ได้ส่งเงินมาช่วยในการทำนา ในการไปทำงานของนายสมเกียรติครั้งแรกไปเมื่อ พ.ศ.2530 โดยไปกับเพื่อนบ้านเป็นคนชักชวนไป โดยไม่ต้องเสียค่านายหน้า

นายประเทือง อายุ 24 ปี จบชั้น ป.6 จบแล้วอยู่ช่วยทำนาก่อนแล้วจึงไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยไปกับพี่ชายไปครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2531 โดยไปทำงานโรงพิมพ์ รายได้เดือนละ 5,000 บาท ไม่ได้ส่งให้ทางบ้านแม่ไปเอาเอง และตอนนี้นายประเทืองก็มีเมียแล้ว รายได้ส่วนใหญ่ก็ต้องเลี้ยงดูครอบครัว เพราะทำงานคนเดียว ฤดูทำนาก็ไม่ได้กลับมาทำนาที่บ้านเงินก็ส่งมาช่วยบ้างเป็นครั้งคราว เช้าบ้านอยู่กับภรรยาและลูกชาย ค่าเช่าเดือนละ 1,500 บาท ค่าอาหารเดือนละ 2,500 บาท นายประเทืองเปลี่ยนงานใหม่บ่อย แต่ไม่ทราบสาเหตุว่าเพราะอะไร เปลี่ยนงานใหม่จะมีเพื่อนฝากให้

นายสมร อายุ 20 ปี จบชั้น ป.6 เป็นลูกสามัคคนก่อนของนางทองสา ก่อนจะมาแต่งงานกับนายโทน เริ่มไปทำงานครั้งแรกเมื่อ ปี 2533 โดยไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยทำที่โรงพิมพ์แต่ไม่รู้เพราะสาเหตุใดจึงออกจากงานและไปทำสวนเงาะที่จ.จันทบุรี รายได้เดือนละ 1,800 บาท โดยไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้านเพราะอยู่กับเจ้านาย ค่าอาหารวันละ 20 บาท และจะหาอาหารตามบ่าบ้าง และเจ้านายเอามาให้บ้าง รายได้ทั้งหมดจะจ่ายหมดในบางเดือนบางเดือนก็เหลือให้ทางบ้านบ้าง ฤดูทำนาบางปีก็มาบางปีก็ไม่มา

นางสาวบัวสอน อายุ 16 ปี จบชั้น ป.6 อยู่ช่วยทางบ้านทำนาก่อนแล้วจึงไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยไปทำงานอยู่กับร้านขายเสื้อผ้า ไปเมื่อพ.ศ.2534 แล้วก็ออกเพราะแม่ไปเอามาช่วยทำนา ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ จ.จันทบุรี โดยไปทำงานบ้านรายได้เดือนละ 1,200 บาท กินอยู่กับเจ้านายหมดไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไร รายได้ยังไม่ส่งให้ทางบ้าน ซักครั้งเพราะไปทำงานยังไม่ถึง 2 เดือนปีนี้ก็ไม่กลับมาช่วยทำนา

ด.ญ.สมพร อายุ 12 ปี เรียนอยู่ชั้น ป.6 ได้เงินไปโรงเรียนวันละ 2 บาท และห่อข้าวไปกินทุกวัน

ค่าใช้จ่ายในครอบครัวประมาณเดือนละ 1,000 บาท รวมค่าอาหาร ค่าไฟฟ้า ค่าเล่าเรียนของด.ญ.สมพร

เครื่องใช้ไฟฟ้ามีโทรทัศน์ พัดลม หม้อหุงข้าว รถจักรยาน โดยซื้อเงินสดทั้งหมด โดยลูกซื้อมาให้จากกรุงเทพฯ

มีที่นาทั้งสิ้น 20 ไร่ ได้ข้าวปีละ 150 ถัง/ปี ขายส่วนหนึ่งและเก็บไว้กินส่วนหนึ่ง เหลือพอกินตลอดปี ที่ขายเพื่อเอาเงินมาใช้จ่ายภายในครอบครัว ในการทำนาแต่ก่อนไม่ได้บู้ยปัจจุบันได้ใส่บู้ยปีละประมาณ 6,000 บาท ค่าจ้างดำ 500 บาท/ปี ปีนี้ทำนาหว่านและเหลือไว้ดำนิดหน่อย เนื่องจากฝนแล้งและสะดวกและเสร็จเร็วกว่านาดำแต่ต้องใช้บู้ยมากกว่านาดำ เริ่มใช้บู้ยประมาณ 10 ปีแล้ว ใส่แล้วผลผลิตมากขึ้น แต่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจนัก อาจจะเปลี่ยนอาชีพจากทำนาเป็นทำสวนแต่ทำเลไม่เหมาะสม และไม่มีคนช่วย และไม่มีเงินทุนเพราะต้องใช้จ่ายเยอะในครั้งแรก

สถานบ้านแต่ก่อนเป็นบ้านชั่วคราวหลังคามุงหญ้า ถูกไฟไหม้หมดทั้งหลังและสร้างใหม่เป็นบ้านถาวร เสา 12 ต้น เงินที่สร้างบ้านได้จากขายข้าวและไม้ใช้สร้างบ้านได้จากการตัดไม้จากที่นา มาเลื่อยสร้างบ้าน สร้างมาสิบกว่าปีแล้ว

เลี้ยงควาย 3 ตัว ไก่ 10 ตัว วัว 2 ตัว

ครอบครัวนายอ่อน

นายอ่อน อายุ 78 ปี จบ ป.3 เป็นหัวหน้าครอบครัว มีภรรยาชื่อนางเพื่อน อายุ 72 ปี จบ ป.2 นางบุญสัญ อายุ 33 ปี จบ ม.6 นายสมาน อายุ 32 ปี จบ ป.4 นายสำราญ อายุ 30 ปี จบ ม.3 นางสาวาลย์ อายุ 27 ปี จบ ป.6 นายยงค์ อายุ 23 จบ ป.6

รายจ่ายในครอบครัวประมาณ 2,000 บาท

ผู้ที่ไปทำงานต่างถิ่นคือ นางบุญสัญ ไปทำงานโรงงานทอผ้า รายได้ 5,000 บาท ต่อเดือน ส่งให้ทางบ้านไม่แน่นอน

นายสมาน ไปทำงานโรงพิมพ์ที่กรุงเทพฯ รายได้ 8,000 บาท/เดือน ส่งให้ทางบ้านไม่แน่นอนไปทำงานที่มีที่น้องชกชวณ

ที่ไปทำงานกรุงเทพฯ เพราะต้องการช่วยเหลือครอบครัว ไปทำงานมีทั้งดีและไม่ดี ดีคือมีเงินมาจนเจือครอบครัว ไม่ดีเพราะไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัว การไปทำงานต่างถิ่น ทำให้ครอบครัวดีขึ้น สภาพบ้านก่อนไปทำงานสภาพบ้านเป็นบ้านชั่วคราว หลังคามุงจาก แต่ปัจจุบันบ้านเป็นบ้านถาวร เสา 16 ต้น ครึ่งตึกครึ่งไม้ มีเครื่องไฟฟ้าคือ โทรทัศน์ พัดลม หม้อหุงข้าว เครื่องทำน้ำร้อน ใต้อ่างน้ำ มีรถเกา 1 คัน จักรยาน 2 คัน สามล้อเครื่อง 1 คัน ที่ต้องซื้อของเหล่านี้เพราะต้องการความสะดวกสบายขึ้น และเริ่มซื้อตั้งแต่ พ.ศ.2532 ซื้อด้วยเงินสด เลี้ยงเบ็ด 14 ตัว วัว 5 ตัว ไก่ 10 ตัว ฟ่าน 2 ตัว

เริ่มทำนามาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย มาจนถึงปัจจุบัน แต่ก่อนไม่ได้ลงทุน แต่ปัจจุบัน ต้องใส่ปุ๋ยเริ่มใส่เมื่อประมาณ พ.ศ.2500 ใส่ปุ๋ยปีละ 25 กระสอบ มีที่นาประมาณ 80 ไร่ แบ่งให้ลูกทำเหลืออยู่ 35 ไร่ แต่ยังไม่ได้ออนให้ลูก ได้ข้าว 300 ถัง/ปี ขายและเก็บไว้กิน ตลอดปี ส่วนขายได้ราคาไม่เป็นที่พอใจ คือข้าวมะลิ ก.ก.ละ 4.60 บาท ข้าวเม็ดเล็ก 2.40 บาท การทำนานี้ดีคือทำให้มีข้าวกินและขายได้เงินมาใช้จ่าย อยากเปลี่ยนทำอาชีพอื่นแต่ไม่รู้จะทำอะไร

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในหมู่บ้านชนบทภาคอีสาน ผลกระทบจากการออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์ มีวัตถุประสงค์ ความสำคัญของปัญหา ขอบเขตของการศึกษาวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย ตลอดจน ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวทั้งด้านบวกและด้านลบ ผลจากการที่สมาชิกในครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น

ความสำคัญของปัญหา

จากสภาพการที่ประชาชนในชนบท อพยพออกจากหมู่บ้านไปขายแรงงานยัง หัวเมืองใหญ่ ก่อให้เกิดปัญหาสังคมในหัวเมืองใหญ่ ปัญหาดังกล่าวรัฐบาลพยายามหาแนวทาง แก้ไข โดยพยายามสกัดกั้นประชาชนมิให้อพยพออกจากหมู่บ้านด้วยวิธีการพัฒนาหมู่บ้านชนบท ทั้งนี้โดยคาดหวังว่า เมื่อหมู่บ้านชนบทได้รับการพัฒนา ราษฎรจะไม่อพยพออกจากหมู่บ้าน ไปขายแรงงานต่างถิ่น แต่สภาพความเป็นจริง แม้รัฐบาลพยายามเน้นการพัฒนาชนบทมาตั้งแต่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 จนถึงปัจจุบัน แต่การอพยพของราษฎรใน หมู่บ้านชนบทก็มีได้ลดลง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าสมมติฐานของหน่วยงานรัฐถึงสาเหตุ การอพยพของราษฎรในหมู่บ้านชนบทอาจไม่ถูกต้องนัก

ดังนั้น การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัว ซึ่ง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลจากการที่สมาชิกในครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น และ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นแรงจูงใจเป็นเหตุผลที่แท้จริงของการออกไปขายแรงงาน ต่างถิ่นของราษฎรในชนบท ฉะนั้นผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาจเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับ

การวางแผนพัฒนาชนบท เพื่อสกัดกั้นการอพยพออกไปชายแรงงานต่างถิ่นของราษฎรได้บ้างพอสมควร

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. พื้นที่เป้าหมายของการศึกษาวิจัย ได้แก่ราษฎรใน 2 หมู่บ้านคือ
 - 1.1 บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานอยู่ในเขตลุ่มชาภิบาล และมีราษฎรออกไปชายแรงงานต่างถิ่นมากในอดีต ผลจากการไปชายแรงงานเกิดการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัวที่ชัดเจน ทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบ
 - 1.2 บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เป็นหมู่บ้านที่ตั้งมานานอยู่ไกลตัวเมือง และราษฎรมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกันมาก คือบางครอบครัวมีฐานะดี จบการศึกษาปริญญาเอก แต่บางครอบครัวมีฐานะยากจน ไม่มีแม้ที่ดินทำกินจึงจำเป็นต้องออกไปชายแรงงานนอกหมู่บ้าน
2. ระยะเวลาของการศึกษาวิจัยใช้เวลา 1 ปี คือตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ.2535 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2536
3. ตัวแปรที่ศึกษาวิจัย คือการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัวทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ประกอบด้วย
 - 3.1 การเปลี่ยนแปลงด้านนามธรรม ได้แก่
 - 3.1.1 ความเชื่อในการเรื่องการประกอบอาชีพ
 - 3.1.2 ค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิต
 - 3.2 การเปลี่ยนแปลงด้านรูปธรรม ได้แก่
 - 3.2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ
 - 3.2.2 การเปลี่ยนแปลงด้านอุปโภคบริโภค
4. เพื่อให้เข้าใจเงื่อนไขของชุมชนที่ส่งผลให้มีการอพยพของราษฎรออกไปชายแรงงานนอกหมู่บ้าน จึงได้ศึกษาสภาพและบริบทของชุมชนทั้ง 2 หมู่บ้านเป้าหมายด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก ฉะนั้นเพื่อป้องกันปัญหาอันอาจเกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้นามสมมติชื่อบุคคลในงานวิจัยฉบับนี้
 2. ประชากร คือราษฎรในหมู่บ้านระแงงและหมู่บ้านเกาะตะลุง ที่มีสมาชิกในครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะใช้กลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านและประมาณ 10-15 ครอบครัว รวมกลุ่มตัวอย่างมี 20-30 ครอบครัว
 3. เครื่องมือการวิจัยในเชิงคุณภาพที่สำคัญคือ ตัวผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย
 4. วิธีการเก็บข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสังเกต ทั้งนี้ โดยผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์และสังเกตครอบครัวที่มีสมาชิกในครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น อย่างน้อยครอบครัวละ 10 วัน รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลใช้เวลา 200 วัน
 5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต จะหาความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของข้อมูลโดยวิธีการเก็บข้อมูลซ้ำกันหลาย ๆ ครั้งในประเด็นเดียวกัน ถ้าข้อมูลที่เก็บแต่ละครั้งมีความสอดคล้อง ถือได้ว่าข้อมูลนั้นมีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ ข้อมูลที่ได้ทดสอบหาความเที่ยงตรงเชื่อถือได้แล้ว ถูกนำมาจัดระบบตามตัวแปรที่ศึกษา และเก็บไว้ในคอมพิวเตอร์
- สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ตามประเด็นตัวแปรที่ศึกษา ทั้งนี้โดยใช้ข้อมูลที่เก็บมาได้ อธิบายสนับสนุนความจริงในประเด็นต่าง ๆ ตามตัวแปรที่ศึกษา
6. การรายงานผลการวิจัย ใช้วิธีพรรณนาบรรยาย โดยมีสถิติตัวเลขประกอบบ้างเท่าที่จำเป็น

ผลการศึกษาวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัว ทั้งด้านลบและด้านบวก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลกระทบ จากการที่สมาชิกในครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้มีทั้งด้านนามธรรมอันได้แก่ ความเชื่อในเรื่องการประกอบอาชีพและค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิต อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงในด้านรูปธรรม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพและการเปลี่ยนแปลงด้านอุปโภคบริโภค

ผลจากการศึกษาวิจัย ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2535 ถึงเดือนสิงหาคม 2536
 ในบ้านระแงง อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ และบ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
 โดยการเจาะลึกเป็นรายครอบครัวพบประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงด้านนามธรรม

1.1 ความเชื่อในเรื่องการประกอบอาชีพพบว่า สามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม
 ใหญ่ ๆ คือ กลุ่มคนรุ่นเก่าตั้งแต่อายุ 35 ปีขึ้นไป และกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีอายุยังไม่ถึง 35 ปี
 กล่าวคือ กลุ่มคนรุ่นใหม่เห็นว่าอาชีพดั้งเดิมคือการทำนาไม่ดี เห็นื่อยากและไม่คุ้มกับ
 แรงงานและการลงทุนที่เสียไปเพราะราคาผลผลิตคือข้าว ไม่มีความแน่นอนส่วนใหญ่จะมีราคา
 ตกต่ำ การลงทุนโดยเฉพาะปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชก็แพงขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงไม่อยากจะทำนา
 เทียบไม่ได้รับการไปรับจ้างทำงานที่อื่น งานก็ไม่หนักแม้งานก่อสร้างงานจะหนักไปบ้างแต่ก็
 ไม่ต้องลงทุนอะไร และมั่นใจว่าได้เงินอย่างแน่นอนไม่เหมือนกับการทำนา ต้องลงทุนซื้อปุ๋ย
 และยา แม้ลงทุนแล้วแต่ถ้าฝนไม่ดีไม่มีน้ำ ข้าวก็เสียหายทำให้ขาดทุนหรือถ้าฝนดีมีน้ำทำนาได้ผล
 ก็ไม่แน่ว่าจะขายข้าวได้ราคาค่าคุ้มทุนหรือไม่ ดังนั้นคนรุ่นใหม่เห็นว่าอาชีพการทำนาก็ไม่ดีสำหรับตน

สำหรับคนรุ่นเก่า เห็นว่าอาชีพการทำนาก็มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับพวกเขาอยู่
 แม้ว่าการทำนาจะเหนื่อยยากเพียงใดหรือเสี่ยงต่อการขาดทุนอย่างไรก็ยังคงต้องทำนาทุกปี
 ทั้งนี้โดยให้เหตุผลว่า "การทำนาคือการมีข้าวกิน" ดังนั้นแม้การทำนาจะได้ผลน้อยหรือขาดทุน
 แต่ก็ต้องทำเพื่อให้มีข้าวไว้รับประทาน เป็นการสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิตของพวกเขา
 ในแต่ละปีว่าจะไม่อดตาย อย่างไรก็ตาม คนรุ่นเก่าก็ได้ปฏิเสธการออกไปขายแรงงาน
 ต่างถิ่นและเห็นว่า การออกไปขายแรงงานต่างถิ่นก็ดีเช่นกัน คือทำให้ได้เงินมาลงทุนในการ
 ทำนา และทำให้มีงานทำตลอดปี คือหลังจากการทำนาก็ออกไปขายแรงงาน ไม่ต้องอยู่เฉย ๆ

ลักษณะการประกอบอาชีพทั้งการทำนา และการขายแรงงานในบ้านระแงงปัจจุบัน
 เปลี่ยนแปลงไปมากคือ การทำนาจะเป็นการจ้างหรือให้ผู้อื่นเช่านา จ่ายค่าเช่านาเป็นข้าว
 โดยที่ตนเองไม่ต้องทำนา เพื่อไม่ให้เสียเวลาไปขายแรงงานหรือทำอาชีพค้าขายอื่น ๆ เมื่อ
 ถามถึงเหตุผลก็ได้รับคำตอบว่า "ถ้าทำเองลงทุนมากเหนื่อยก็เหนื่อยและอาจขาดทุนด้วย แต่
 ถ้าให้ผู้อื่นเช่า เราไม่ต้องลงทุน แต่ก็ยังมีข้าวไว้กินตลอดปีจากค่าเช่านา เมื่อมีข้าวไว้กินก็สบาย
 ใจได้ สำหรับค่าอาหารและอื่น ๆ ก็ได้จากการขายแรงงาน ก็สบายพอใช้ทั้งปี" ลักษณะเช่นนี้

จะพบมากที่บ้านระแงง บ้านเกาะตะลุงก็มีบ้างแต่ไม่มากนัก

กล่าวโดยสรุปเรื่องความเชื่อในการประกอบอาชีพของราษฎรหมู่บ้านเป้าหมาย คนรุ่นเก่าเห็นว่าอาชีพทำนายังมีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในครอบครัว เพื่อจะได้มีข้าวไว้รับประทานโดยไม่ต้องซื้อข้าว แต่กรรมวิธีการทำนาได้เปลี่ยนไปจากเดิม คือ มีการจ้างแรงงานหรือเครื่องจักรกลมาช่วยในการทำนามากขึ้น หรือให้ผู้อื่นเช่าที่นาทำนา โดยเก็บค่าเช่าเป็นข้าว ส่วนอาชีพอื่น ๆ เช่น ขายแรงงาน ค้าขาย รับจ้างก็ควรทำด้วยเช่นกัน เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายและเป็นทุนในการทำนา ส่วนคนรุ่นใหม่ไม่เห็นด้วยกับการทำนา เห็นว่าการทำนาลำบากและไม่คุ้มทุน ควรไปทำอาชีพอื่นเช่น รับจ้าง ขายแรงงานหรือค้าขาย จะดีกว่า เมื่อทำงานได้เงินมาแล้วก็สามารถซื้อข้าวมารับประทานได้

ประเด็นที่น่าสนใจในเรื่องความเชื่อด้านการประกอบอาชีพนั้น ก็คือ ไม่ว่าจะคนรุ่นเก่าหรือรุ่นใหม่ ต่างมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ทุกคนต้องทำงานและต้องทำงานตลอดทั้งปี จึงจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมยุคปัจจุบันได้

1.2 การเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิต จากการศึกษาวิจัยพบว่า วิถีชีวิตของราษฎรในหมู่บ้านเป้าหมายได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมากมาย โดยเฉพาะบ้านระแงงจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากสังคมการเกษตรไปเป็นสังคมแบบทุนนิยม ส่วนบ้านเกาะตะลุงมีการเปลี่ยนแปลงเช่นกันแต่ช้ากว่า สาเหตุที่เปลี่ยนแปลงเมื่อพิจารณาถึงพบว่า มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายประการ อาทิ การคมนาคมและสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา สถานีวิทย์และโทรทัศน์ที่มาตั้งอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ ทำให้ประชาชนสามารถคมนาคมติดต่อกับสังคมอื่น ๆ ได้สะดวกสายตลอดถึงการได้รับข่าวสารอย่างรวดเร็ว อีกทั้งมีไฟฟ้า น้ำประปาใช้ในหมู่บ้าน ทำให้สามารถใช้เครื่องไฟฟ้าที่อำนวยความสะดวกสบายในการดำเนินวิถีชีวิตมากยิ่งขึ้น ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นำผลให้ราษฎรต้องการความสะดวกสบายเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านการประกอบอาชีพ ก็ต้องการเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น หม้อหุงข้าว ไฟฟ้าหรือใช้แก๊ส เสื้อผ้าเครื่องใช้ก็สามารถซื้อหาได้ง่ายขึ้น แม้การทำนาก็ใช้เครื่องจักรกลมากยิ่งขึ้น ซึ่งความต้องการที่จะดำเนินวิถีชีวิตอย่างสะดวกสบายเช่นนี้ ปัจจัยที่สำคัญก็คือเงิน ดังนั้นราษฎรในหมู่บ้านเป้าหมายจึงมุ่งที่จะหาเงินเพื่อสนองความต้องการในการดำรงชีวิตที่สะดวกสบาย และการหาเงินก็มั่นใจประการหนึ่งก็คือการขายแรงงาน

- ฉะนั้นสามารถกล่าวได้ว่า ค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปจากสังคมเกษตรที่มีความเรียบง่าย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การผลิตส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อการบริโภคอุปโภค มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของสำหรับบริโภคอุปโภคระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้านมากกว่าการซื้อขาย สังคมลักษณะดังกล่าว แม้ไม่มีความสะดวกสบายมากนัก แต่สามารถพึ่งพิงตนเองได้อย่างแท้จริง แต่เมื่อสังคมในหมู่บ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมแบบทุนนิยม เพราะปัจจัยภายนอกเข้ามาเสริมจำพวกการคมนาคมสื่อสาร และเครื่องสาธารณูปโภคต่าง ๆ เข้ามาในหมู่บ้าน ประกอบกับความเจริญทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ราษฎรได้พบได้เห็น ได้รู้ถึงความสะดวกสบายต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพและการดำเนินวิถีชีวิต อีกทั้งราษฎรได้รับความคิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่มุ่งเพิ่มผลผลิตตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้ราษฎรชื่นชมเห็นดีเห็นงามไปกับการประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการใช้ปุ๋ยยาปราบศัตรูพืช และการใช้เครื่องจักรกลในการเกษตร ตลอดถึงการดำเนินวิถีชีวิตที่สะดวกสบายและไม่เรียบง่ายเพราะเป็นแบบของสังคมทุนนิยม ค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายของราษฎรจึงหมดไป กลายเป็นการดำเนินวิถีชีวิตแบบบริโภคนิยมมากยิ่งขึ้น

การออกไปขายแรงงานของราษฎรมิใช่เป็นสาเหตุให้ค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิตของราษฎรในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลง เพราะในความเป็นจริง ราษฎรได้เปลี่ยนแปลงค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิตมาก่อนแล้ว และผลจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมดังกล่าว ทำให้ราษฎรมีความต้องการบริโภคอุปโภคและความสะดวกสบายเพิ่มมากขึ้น ซึ่งความต้องการที่เพิ่มขึ้นนี้ทำให้ราษฎรต้องออกไปขายแรงงานเพื่อให้ได้เงินมาซื้อหาสิ่งที่ต้องการดังกล่าว

อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดจากการไปขายแรงงานต่างถิ่น ที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนในหมู่บ้านชนบทในการดำเนินวิถีชีวิต ก็คือ เกิดค่านิยมเห็นเงินเป็นใหญ่และมีคุณค่ามาก ดังนั้นการดำเนินวิถีชีวิตของราษฎรจึงมุ่งที่จะหาเงิน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ของราษฎรในหมู่บ้านเริ่มหมดไปไม่ว่าจะเป็นการลงแขกทำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว เพราะทุกประการจะต้องจ้างด้วยเงินเข้ามาแทนที่ สังคมในชนบทเริ่มคล้ายสังคมเมือง เข้าไปทุกขณะ แม้ในครอบครัวที่มี พ่อ แม่ ลูกและปู่ย่า ตายาย อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่แบบครอบครัวขยายก็เริ่มลดลงกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น และเมื่อเป็นครอบครัวเดี่ยว ที่มีผู้นำครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ความอบอุ่นของครอบครัวก็ย่อมจะลดลง เช่นคำให้สัมภาษณ์ของ

นางสาวน้ำค้าง ตอบคำถามที่ว่าอยากให้พ่อไปทำงานต่างจังหวัดหรืออยู่ที่บ้าน คำตอบที่ได้ก็คือ อยากให้อยู่ที่ที่บ้าน หรือดังเช่นกรณีครอบครัวนายสอน แม้มูลจะเรียนเก่ง ทั้งสองคน ผู้เป็นพ่อและแม่ต้องการให้เรียนสูงจนจบปริญญาตรี แต่เมื่อพ่อไปทำงานต่างถิ่น ผู้เป็นลูกขาดความอบอุ่นและที่ปรึกษาทำให้คนหนึ่งไม่สามารถเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อีกคนแม้จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่ไม่ยอมไปสอบเรียนต่อระดับปริญญา

การเปลี่ยนแปลงค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิตที่กล่าวมา ด้านลบที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ การขาดความอบอุ่นของสมาชิกในครอบครัว เมื่อหัวหน้าครอบครัวออกไปขายแรงงานต่างถิ่น

2. การเปลี่ยนแปลงด้านรูปธรรม

2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ ดังที่กล่าวมาแล้วว่าผลจากความเจริญทางเทคโนโลยีการเกษตร ประกอบกับความต้องการเพิ่มผลผลิตของรัฐบาล มาตั้งแต่ พ.ศ.2503 ที่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ทำให้การผลิตด้านการเกษตรของราษฎรเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เป็นการลงทุนต้องใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าศัตรูพืช ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงลักษณะสังคม หมู่บ้านจากสังคมการเกษตรที่มีความเรียบง่ายเข้าสู่สังคมแบบทุนนิยม

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้การประกอบอาชีพดั้งเดิมของราษฎรในหมู่บ้านคือ การทำนาตามธรรมชาติ มาเป็นการทำนาที่ต้องลงทุนซื้อปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช ดังนั้นจึงเกิดกรณีกำไรหรือขาดทุนในการทำนา และเกิดกรณีที่ราษฎรไม่มีเงินทุนสำหรับการทำนา จากเหตุผลดังกล่าว ราษฎรจึงหาอาชีพเพิ่มหรืออาชีพเสริมจากอาชีพหลักทำนา อาชีพเสริมดังกล่าว ก็คือการขายแรงงาน หรือการค้าขายตลอดถึงการทำไร่มัน ไร่ข้าวโพด แต่จากการศึกษากฎที่บ้านระแงงและบ้านเกาะตะลุงพบว่า อาชีพเสริมส่วนใหญ่คือการค้าขายและการออกไปขายแรงงาน ลักษณะเช่นนี้ในบ้านระแงงเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ.2485 ทำให้ครอบครัวมีฐานะดีขึ้น ประกอบกับการออกไปขายแรงงานในท้องถิ่นที่เจริญ ได้เห็นความสำคัญของการศึกษา ทำให้ราษฎรส่งลูกหลานเล่าเรียนจนมีอาชีพรับราชการก็มากมายหลายครอบครัว แต่ถ้าลูกหลานเรียนไม่เก่งก็จะให้เรียนเท่าที่กฎหมายกำหนด คือการศึกษาภาคบังคับ หลังจากจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว เด็กรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ ก็จะตามเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่ไปขายแรงงานต่างถิ่น บางคนก็กลับมาช่วยทางบ้านในฤดูทำนา แต่มีบางคนก็ไม่กลับมาช่วย เพียงส่งเงินมาให้จ้างแรงงาน หรือจ้างเครื่องจักรกลทำนาแทนตัวที่ต้องทำงานต่างถิ่น

ผลกระทบจากหนุ่มสาวนิยมออกไปขายแรงงานต่างถิ่น โดยไม่กลับมาช่วยทำนา ทำให้แรงงานในการทำนาขาดแคลน จำเป็นต้องใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานคนในการไถนา เกี่ยวข้าวและนวดข้าว แต่การดำนาไม่สามารถใช้เครื่องจักรกลแทนคนได้ จะหาแรงงานคนก็ยากเพราะหนุ่มสาวไม่อยู่ในหมู่บ้านดังที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้นการทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักของราษฎรจึงมีการเปลี่ยนแปลงไปอีกลักษณะหนึ่ง คือเปลี่ยนจากการดำนาเป็นการหว่านข้าวแทน การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้เริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 อย่างไรก็ตาม เหตุผลที่เปลี่ยนจากการทำนาดำมาเป็นการทำนาหว่านนี้ จากการสอบถามราษฎรบ้านเกาะตะลุง และบ้านระแงง ก็พบว่า นอกจากปัญหาขาดแรงงานคนดำนาแล้ว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำในนา มีไม่เพียงพอ จนไม่สามารถจะดำนาได้ จึงจำเป็นต้องทำนาหว่านเป็นเหตุผลประกอบอีกประการหนึ่ง

โดยสรุปการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพที่เห็นเป็นรูปธรรม ผลกระทบจากการไปขายแรงงานต่างถิ่นของราษฎรหมู่บ้านเป้าหมายประการแรกคือ ลูกหลานของผู้ไปขายแรงงานต่างถิ่นในยุคแรก ๆ ผู้ที่ฉลาดสามารถเรียนได้ จะได้รับการศึกษาสูงขึ้น จนได้รับราชการหรือทำงานบริษัทห้างร้านได้รับเงินเดือนมากขึ้น ประการที่สองเด็กรุ่นใหม่ที่จะจบการศึกษาเพียงภาคบังคับจะไม่ชอบกลับมาช่วยทำนayangหมู่บ้านเดิม แต่จะชอบอาชีพขายแรงงานต่างถิ่น ประการที่สาม อาชีพทำนาซึ่งเป็นอาชีพหลักต้องใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานคน เพราะแรงงานคนในหมู่บ้านมีน้อย ประการสุดท้าย เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการทำนาดำมาเป็นนาหว่าน แม้จะยังไม่มากนักแต่มีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

2.2 การเปลี่ยนแปลงด้านอุปโภคบริโภคที่มองเห็นเป็นรูปธรรม ผลกระทบที่เกิดจากการไปขายแรงงานต่างถิ่น จากการศึกษาวิจัยพบว่าเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ครอบครัวที่มีสมาชิกออกไปขายแรงงาน มีการปรับปรุงหรือสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยใหม่ให้คงทนถาวรมากยิ่งขึ้น มีการซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าจำพวกพัดลม หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ทีวี ตู้เย็นและอื่น ๆ อีกมากมาย การแต่งกายของผู้ที่ไปขายแรงงานต่างถิ่นมีลักษณะที่ทันสมัยขึ้น แม้นิสัยการบริโภคอาหารก็เปลี่ยนไปคือนิยมการซื้อรับประทาน

ความเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างที่เกิดขึ้น บางสิ่งเกิดจากลัทธิเอาอย่าง กล่าวคือ เมื่อเห็นเพื่อนบ้านไปทำงานต่างถิ่นกลับมาแต่งตัวสวยงามนำสมัย ตนเองก็อยากจะได้แต่งตัว

สวยงามบ้าง จึงติดตามผู้ที่ไปทำงานก่อนแล้วไปทำงานขายแรงงานด้วย หรือเห็นบ้านใกล้
เรือนเคียงเขามีวิทยุ มีทีวี มีพัดลม ฯลฯ ตนเองก็อยากจะมีบ้าง ดังนั้นเมื่อกลับมาเยี่ยมบ้าน
จึงซื้อสิ่งเหล่านี้กลับมาไว้ใช้ในบ้าน

สิ่งที่เขาเป็นห่วงสำหรับผู้ที่ไปขายแรงงานต่างถิ่นก็คือ นิสัยการบริโภค กล่าวคือ คน
รุ่นใหม่ที่มีไปขายแรงงานมักจะติดนิสัยการบริโภคแบบง่าย ๆ คือซื้ออาหารสำเร็จหรืออาหารถุง
มารับประทาน ไม่นิยมทำอาหารรับประทานเอง เมื่อกลับมาเยี่ยมหมู่บ้านชนบท ก็นำลักษณะนิสัย
เช่นนี้มาเผยแพร่กับเด็กรุ่นใหม่ต่อไป

สรุปอภิปรายผล

สังคมชนบทเริ่มการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่เรียบง่าย ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลิต
เพื่อการบริโภคอุปโภคภายในสังคมเล็ก ๆ อันเป็นลักษณะสังคมการเกษตรที่สามารถพึ่งพิง
ตนเองได้ มาเป็นสังคมที่ต้องพึ่งพิงสังคมภายนอก เงินมีค่าความหมายต่อการดำรงชีวิต ซึ่ง
สังคมแบบนี้เรียกว่าสังคมแบบทุนนิยม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเริ่มมาตั้งแต่เมื่อมีการ
คมนาคมสื่อสารเข้ามาถึงหมู่บ้านชนบท และรุนแรงยิ่งขึ้นเมื่อรัฐบาลมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
แห่งชาติ ที่มุ่งเพิ่มผลผลิตประชาชาติ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมดังกล่าว ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในชนบท ตลอดถึงสภาพ
ทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือความต้องการของราษฎรใน
ชนบทมีเพิ่มมากขึ้น จึงบุกกรุกพื้นที่ป่าไม้ที่เคยมีจนป่าไม้แทบจะหมดไปในที่สุด ทั้งนี้ก็เพื่อเพิ่ม
ผลผลิตโดยวิธีการเพิ่มพื้นที่การผลิต กรรมวิธีการประกอบอาชีพหลักด้านการเกษตร โดย
เฉพาะการทำนา ก็มีการใช้ปุ๋ยเคมีใช้ยาปราบศัตรูพืช ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเคมี
ของดินและน้ำที่มีตามธรรมชาติให้เปลี่ยนไปอีกทั้งส่งผลกระทบต่อราษฎรผู้มีอาชีพทำนา ดังจะ
เห็นได้ว่าชาวนาในอดีตทำนาโดยไม่ต้องลงทุน แต่เมื่อต้องใช้ปุ๋ยเคมีหรือยาปราบศัตรูพืช
เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น จำเป็นจะต้องลงทุนเพื่อซื้อปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช แต่การให้ได้มา
ในสิ่งดังกล่าวจะต้องมีเงิน "เงิน" จึงมีความหมายเพิ่มคุณค่ากับราษฎรในชนบทมากขึ้น
ผลผลิตข้าวที่เคยผลิตแล้วเก็บไว้เพื่อรับประทานจึงต้องจำหน่ายขายไป เพื่อให้ได้เงินมา
ลงทุนในการทำนา

แต่อย่างไรก็ตาม การทำนาของราษฎรในชนบท ยังต้องอาศัยธรรมชาติ คือน้ำฝน ดังนั้นถ้าปีใดฝนไม่ตกถูกต้องตามฤดูกาล ชาวแก่ก็ขาดทุน ต้องกู้ยืมเงินจากนายทุนต่าง ๆ ยิ่งรัฐบาลออกใบถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินให้ราษฎรไม่ว่าจะเป็น นส.3 หรือ โฉนดที่ดินมากขึ้นเท่าใด ใบกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าวก็ยิ่งจะทำให้นำไปเป็นหลักฐาน หลักทรัพย์กู้ยืมเงินได้มากขึ้นเท่านั้น จนในที่สุดมีหลายครอบครัวต้องสูญเสียที่ดินให้แก่นายทุนหรือธนาคาร เพราะไม่สามารถไถ่ถอนได้ เนื่องจากนาล่มติดต่อกันหลายปี

จากประสบการณ์ที่ได้พบเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน ดังที่กล่าวมาทำให้ราษฎรคิดหาวิธีการได้เงินมาลงทุนทำนาด้วยวิธีการใหม่ วิธีการดังกล่าวก็คือ การออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ดังจะเห็นได้จากบ้านระแงง ที่ออกไปขายแรงงานต่างถิ่นมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2485 และบ้านเกาะตะลุง เริ่มในปี พ.ศ.2500 แต่การออกไปขายแรงงานต่างถิ่นในยุคแรก ๆ ผู้ไปขายแรงงานจะกลับมาทำนาอันเป็นอาชีพหลักของตนเองทุกปี ยกเว้นปีใดที่ไม่มีฝนจะไม่สามารถทำนาได้ จึงจะขายแรงงานตลอดปี

การออกไปขายแรงงานต่างถิ่นดังที่กล่าวมา ทำให้ผู้ที่ออกไปขายแรงงานได้พบได้เห็นในสิ่งต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นความสะดักสะบายของคนในสังคมเมือง หรือประโยชน์ของการศึกษา ที่สามารถทำให้คนเปลี่ยนสถานภาพไปรับราชการหรือทำงานที่ไม่เหน็ดเหนื่อย แต่มีรายได้สูงและมั่นคงถาวรกว่าการทำนา ดังนั้นกลุ่มผู้ไปขายแรงงานดังกล่าวจึงเริ่มสนับสนุนให้ลูกหลานได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ดังจะเห็นได้ว่าบ้านระแงงมี 85 ครอบครัว ใน 85 ครอบครัว รับราชการ 32 ครอบครัว คิดเป็นค่าร้อยละได้ 37.6 และที่บ้านเกาะตะลุงมี 100 ครอบครัวที่รับราชการอยู่ถึงร้อยละ 32.8 ของครอบครัวทั้งหมดที่มีอยู่ในหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามการให้การศึกษาแก่บุตรหลาน ส่วนใหญ่จะพิจารณาถึงความรู้ความสามารถของบุตรหลานด้วยว่าจะสามารถเรียนได้หรือไม่

ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการที่ได้รับจากการออกไปขายแรงงานต่างถิ่นของราษฎรในหมู่บ้านชนบท ก็คือ "ความสะดักสะบายของคนในสังคมเมือง" ผู้ที่ออกไปขายแรงงานจะพบเห็นความแตกต่างระหว่างผู้คนในสังคมเมืองและสังคมในหมู่บ้านชนบท ความแตกต่างดังกล่าวนี้ก็คือ คนในสังคมชนบทถ้าต้องการเสื้อผ้าก็ต้องทอขึ้นมาตัดใช้เอง คนในสังคมเมืองมีไฟฟ้า มีน้ำประปาใช้แต่ในชนบทไม่มี และสิ่งต่าง ๆ อีกมากมาย ดังนั้นเมื่อพวกเขาได้พิจารณา

แล้วเห็นว่า ความสะดวกสบายของคนในสังคมเมืองเป็นสิ่งที่ดี จึงต้องการให้สังคมในชนบท เป็นแบบนั้นบ้าง ดังนั้นการเรียกร้องหาไฟฟ้า หาน้ำประปาของราษฎรในชนบทจึงมีเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีไฟฟ้า เครื่องใช้ไฟฟ้าเพื่ออำนวยความสะดวกก็ตามมา นับว่าสังคมในหมู่บ้านชนบท เริ่มลดการพึ่งพิงตนเอง กลับกลายเป็นสังคมที่ต้องพึ่งพิงสังคมภายนอกมากขึ้น

ผลกระทบจากการออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ของราษฎรในหมู่บ้านชนบท ที่พอ จะกล่าวได้ว่าเป็นด้านลบก็คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสังคมในหมู่บ้าน เริ่มลดลง ดังจะเห็นได้จากการลงแขกช่วยกันทำนา กลับกลายเป็นการจ้างแรงงานเข้ามา แทนที่ ทั้งนี้เพราะทุกคนครวญต้องการได้เงินจากค่าจ้าง จึงไม่ยอมที่จะไปช่วยทำนาดังเช่น ในอดีต ผลจากการที่ต้องจ้างแรงงานทำนาแทนการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของราษฎรใน หมู่บ้าน ทำให้การทำนาต้องเพิ่มการลงทุนมากขึ้นไปอีก เพราะค่าจ้างทำนาในปัจจุบัน วันละ ประมาณ 70-100 บาท ต่อคน แม้ให้ค่าจ้างที่สูงเช่นนี้ก็ยังไม่หาแรงงานได้ง่าย เพราะส่วนใหญ่ นิยมไปขายแรงงานต่างถิ่น ดังนั้นเครื่องจักรกลจึงเริ่มเข้ามามีบทบาทในการทำนา เช่น ควายเหล็ก รถไถ เครื่องนวดเครื่องเกี่ยวข้าว เป็นต้น จากการสอบถามเกษตรกรถึงการ ใช้เครื่องจักรกลในการทำนาพบว่า เสียเงินน้อยกว่าการจ้างแรงงานคน เพราะการจ้างไถ และควด ไร่ละ 120 บาท ถ้าไถอย่างเดียว ไร่ละ 70 บาท การจ้างรถเกี่ยวข้าวไร่ละ 60 บาท ถ้าเกี่ยวและนวดไปพร้อมจะเสียค่าจ้างไร่ละ 300 บาทเท่านั้น

ผลด้านลบอีกประการหนึ่งจากการออกไปขายแรงงานต่างถิ่น ก็คือ การขาดความอบอุ่นในครอบครัว กรณีเช่นนี้เกิดขึ้นเฉพาะครอบครัวที่พ่อบ้านหรือแม่บ้านออกไปขายแรงงาน ต่างถิ่น ส่วนครอบครัวที่ลูก ๆ ไปขายแรงงานจะไม่มีปัญหาดังกล่าว แต่จะมีปัญหาทางเพศ สำหรับลูกสาวที่ไปขายแรงงาน กล่าวคือบางคนตั้งครรภ์โดยไม่มีพ่อ ดังนั้นจะต้องกลับมาคลอด ที่บ้านและยกให้พ่อแม่เลี้ยงให้

การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจน ผลจากการออกไปขายแรงงานก็คือ ส่วนใหญ่จะสามารถปลูกบ้านเรือนที่อยู่อาศัยใหม่ ให้มั่นคงแข็งแรงยิ่งขึ้น และในบ้านก็จะมีเครื่องอำนวยความสะดวกจำนวนมาก เครื่องใช้ไฟฟ้าเพิ่มมากขึ้น ผู้ที่ไปขายแรงงานวัยหนุ่มสาวจะแต่งตัวนำสมัย ขึ้น แต่กลุ่มหนุ่มสาวดังกล่าวจะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่ออาชีพทำนา เห็นว่ายากลำบากและไม่คุ้มกับทุน ที่เสียไป

ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันสภาพสังคมในหมู่บ้านชนบทมีความใกล้เคียงกับสังคมเมืองมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะด้านค่านิยมในการบริโภคอุปโภค หรือการประกอบอาชีพของคนรุ่นใหม่ ที่ไม่นิยมทำนา แต่ต้องการขายแรงงาน ได้ค่าตอบแทนเป็นเงิน ซึ่งสภาพดังกล่าวคงไม่สามารถสรุปได้ว่าดี หรือไม่ดี แต่ที่แน่นอนที่สุดก็คือ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนค่านิยมเหล่านี้ให้หมดไปจากสังคมหมู่บ้านในชนบท เมื่อเป็นเช่นนี้จึงจำเป็นต้องยอมรับสภาพสังคมใหม่ในหมู่บ้านชนบท และพยายามปรับปรุงให้ดี และเหมาะสมสามารถสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ความสุขดังกล่าวก็คือ ความอบอุ่นในชีวิตครอบครัว แต่การที่จะกระทำเช่นนี้ได้ สิ่งที่สำคัญก็คือ รัฐจะต้องหาแหล่งจ้างงานที่อยู่ใกล้ ๆ ให้สำหรับราษฎรในชนบท เพื่อราษฎรในชนบทจะได้ไม่ต้องออกไปขายแรงงานต่างถิ่นในที่ไกล ๆ ซึ่งวิธีการดังกล่าวปัจจุบันก็เป็นนโยบายของรัฐบาลอยู่แล้ว แต่ผลการนำนโยบายมาปฏิบัติยังไม่เป็นจริงเป็นจังมากนัก ดังจะเห็นได้จากจังหวัดสุรินทร์ มีโรงงานอุตสาหกรรม หรือแหล่งจ้างงานอยู่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานที่มีอยู่ในจังหวัด

ข้อที่น่าเป็นห่วงอีกประการก็คือ แรงงานด้านการเกษตรกำลังลดลง ทั้งนี้เพราะคนรุ่นใหม่ไม่นิยมทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา ปรากฏการณ์เช่นนี้ถ้าปล่อยทิ้งไว้ต่อไป เมืองไทยที่ได้ชื่อว่าเป็นอู่ข้าวก็คงจะหมดไป กลายเป็นประเทศที่ต้องสั่งข้าวจากต่างประเทศมารับประทาน ถ้าจะพิจารณากันอย่างแท้จริง ถึงสาเหตุที่คนรุ่นใหม่ไม่ชอบทำนา มิใช่ว่าคนรุ่นใหม่เหล่านี้ เห็นว่าการทำการเกษตรลำบาก เพราะการออกไปขายแรงงานต่างถิ่นของพวกเขาในปัจจุบัน ก็ลำบากเช่นกัน แต่สาเหตุที่ไม่อยากทำนานั้น สืบเนื่องมาจากความไม่มั่นใจในอาชีพ ทั้งนี้ก็เพราะว่าการทำนายังต้องอาศัยธรรมชาติ คือน้ำฝน ถ้าปีใดฝนดีการทํานาก็ได้ผลดี แต่ถ้าปีใดไม่มีฝนการทํานาก็ขาดทุนแน่นอน และนอกจากนี้ยังเกี่ยวกับราคาของผลผลิตคือข้าว จะมีราคาที่ไม่แน่นอน อาจขาดทุนได้ตลอดเวลา จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ประชาชนคนรุ่นใหม่ในหมู่บ้านชนบทไม่นิยมอาชีพทำนา

การแก้ปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจำเป็นต้องหาแหล่งน้ำให้เพียงพอสำหรับการเกษตรของราษฎรในหมู่บ้านชนบท เพื่อให้ราษฎรในชนบทมีความมั่นใจ ว่าพวกเขาจะมีน้ำเพียงพอสำหรับการทำนาหรือการเกษตรอื่น ๆ ไม่ต้องรอน้ำฝนเพียงประการเดียว และนอกจากนี้

รัฐบาลควรหาทางสร้างความมั่นใจในราคาผลผลิตทางการเกษตร สำหรับเกษตรกรว่า เมื่อผลผลิตได้ผลมาแล้ว สามารถขายได้ราคาคุ้มทุนและได้กำไรพอที่จะเลี้ยงชีพได้ตามควรแก่ ทัศนภาพ

จากข้อเสนอแนะดังกล่าวมา ถ้าสามารถกระทำได้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการที่ ราษฎรออกไปขายแรงงานต่างถิ่นไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องความอบอุ่นในครอบครัว ปัญหา คนรุ่นใหม่ละทิ้งอาชีพการทำนาจะหมดไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในสถาบัน ครอบครัวที่นิยมการบริโภคนิยมบริโภคเพิ่มขึ้น หรือการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพที่นำเทคโนโลยี สมัยใหม่เข้ามาใช้ สิ่งเหล่านี้มิใช่เป็นสิ่งที่เสียหาย แต่กลับทำให้เศรษฐกิจของประเทศ เจริญขึ้น สำหรับค่านิยมในการดำเนินวิถีชีวิตที่เห็น "เงิน" มีคุณค่ามากกว่าการช่วยเหลือ ซึ่งกันและกัน ดังที่เคยมีมาในอดีตนั้น คงต้องใช้หลักการทางศาสนาหรือการศึกษาตลอดถึง สื่อมวลชนต่าง ๆ เข้ามาช่วยแก้ไข โดยเฉพาะต้องสร้างค่านิยมใหม่ คือการยกย่องคนดี คนมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นผู้ที่นำยกย่องเคารพนับถือมากกว่าคนที่มีเงิน แต่เป็นคนไม่ดีชอบเอาเปรียบสังคม ถ้าสามารถสร้างค่านิยมเช่นนี้ให้สำหรับคนในชาติได้ สภาพความเจริญอย่างแท้จริงของประเทศคือความสงบสุขก็จะเกิดขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัญญา เจริญพันธ์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอ
ศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- คำพอง เสริมทรัพย์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง
อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- คุณ ลากจิต. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- ชนิดา แจ่มจันทร์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- ดำรงค์ เนียมทรัพย์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- เดชา แสงอรุณ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- ทรงชัย สุวิธา. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- ทองไล ท่าดี. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- ภีย สมใจชนะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- ทับทิม แซ่จิง. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- นราชัย นโรปรณ์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- บุญจันทร์ ท่าดี. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.

- บุญช่วย จันทา. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- บุญทัน พูนตั้งห้อง. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- บุญทัน สุนทรารัตน์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- บุญมี สัจจนพรหม. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- บุญเลิศ คำลอย. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- ประสาน ขนาดศูนย์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- ประดัด ท่าดี. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- ประสิทธิ์ นุ่มพวง. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- ประเสริฐ สมใจชนะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- ปราณี มโนชัย. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- ปรีชา เขียวสุข. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- ปลั่ง สมโนใจ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- ผลิ สัจจนพรหม. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2535.

- ไพโรจน์ เจริญพันธ์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- ยวน สมใจชนะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- ยุทธ ชื่อสกุล. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- เยน เรืองทอง. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- รงค์ สุชาอรรถ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- วงศ์ สุนิรินทร์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- วิเชียร สำเร็จดี. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- วิโรจน์ สมใจชนะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- ศรีหลอด ลากจิต. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- สมใจ ชัยสามารถ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- สมถวิล แก้วนิตย์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- สมพงษ์ มโนชัย. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- สวาท ชื่นสกุล. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.

- สังอ อ สายไทยสงค์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- สายทอง เจริญพันธ์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- สำราญ สมบูรณ์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- สุนิศ ใจเงิน. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- สุภาพ สมใจชนะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- สุเมธ พุณทรัพย์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- เสงี่ยม กงจักร. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- เสวียน ชื่อสกุล. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- หอย ยอดคำ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2535.
- เหมือน ยอดอินทร์. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- อรทัย จันทา. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.
- อาภรณ์ กันนุภา. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านระแงง อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์, 2536.

อำพล สุจินพรหม. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.

เอือด สมใจชนะ. ผู้ให้สัมภาษณ์, บุญยัง หมั่นดี. เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่บ้านเกาะตะลุง อำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์, 2536.